

Suomalaisen
Kansanrunousseminaarin
julkaisuja.

III.

(Eripainos aikakauskirjasta „Suomi“.)

Helsinki 1912,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Suomalaisen
Kansanrunousseminaarin
julkaisuja.

III.

(Eripainos aikakauskirjasta „Suomi“.)

Helsinki 1912,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Est. A

Jana Kirjallisuuden
Rouva Kirjasto

24698

Helsinki 1912,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapainon Osakeyhtiö.

Sisällys.

	Sivut.
1. V. Tarkkainen, „Jos mun tuttuni tulisi“ . . .	1—33
2. „ Kotiseudun ylistysrunoista . . .	35—122

I.

„Jos mun tuttuni tulisi.“

KIRJOITTANUT

V. TARKIAINEN

Goethen lyyrillisten runojen joukossa on muuan suomalaisperäinen, nimeltä „Finnisches Lied“. Hän on kirjoittanut sen v. 1810, käyttäen lähteenänsä ruotsalaisen kapteenin *A. F. Skjöldebrandin* matkakertomusta „*Voyage pittoresque au Cap Nord*“ (ensi painos v:lta 1801 ja toinen v:lta 1805), jossa se on painettuna suomeksi sekä ranskaksi.¹ Skjöldebrand, joka seurasi italialaista tutkijaa *Giuseppe Acerbia* matkatoverina halki Suomen Nordkapiin, kertoo mainitussa teoksessaan (s. 10—11) saaneensa tämän runon maaliskuussa 1799 Turussa käydessään runoilija Franzénilta. Yhtäpitävästi mainitsee myös Acerbi matkakertomuksessaan „*Travels trough Sweden, Finland and Lapland to the North Cap in the Yars 1798 and 1799*“ (jonka englanninkielinen painos ilmestyi v. 1802 ja ranskan-kielinen v. 1804), että Franzén oli antanut heille Turussa mainitun runon, josta hän julkaisee englanninkielisen sekä suorasanaisen että runomuotoisen käännöksen. Hänen sanansa kuuluvat näin: „Hra Franzén näytti minulle erästä laulua, jonka sepittäjä oli nuori maalaistyttö, syntyisin Pohjanmaalta ja ollut palvelijana saman kylän papilla, jossa hän oli lapsuudestaan saakka asunut. Tyttö oli sepittänyt

¹ Ks. Goethes Werke, hrsg. von Prof. Karl Heinemann, I osa, s. 373. Vrt. *H. Viehoff*, Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen, Bd 6 s. 155 ja *H. R. von Schröter*, Finnische Runen Finnisch und Deutsch v. 1819, s. 141 almuist. — *B. F. Godenhjelm*in otaksuma („Suomalaisen kirjallisuuden historia“ 4:s pain., s. 67 almuist.), että Goethe olisi tehnyt käännöksensä Acerbin mukaan, ei pidä paikkaansa, sillä Goethen runon sanamuoto on lähempänä Skjöldebrandin kuin Acerbin tulkintaa.

sen rakastettunsa poissaolon johdosta".¹ Ja viitaten laulun runollisiin kauneuksiin, sen yksinkertaiseen sujuvaan muotoon ja miltei etelämaalaiseen tunnehehkuun, hän vertaa sitä Sapphon lemменlauluihin ja ylistää Suomen kansan erinomaista runo- ja laulutaitoa.

Runo, joka tällä tavoin kuljetti Suomen kansan runoilijamainetta ympäri Eurooppaa ennemmin kuin yksikään muu suomalainen runo, on kauneimpia ja verraten harvalukuisia kalevalamitalla kirjoitettuja lemменlauluja: „Jos mun tuttuni tulisi“. Se tavataan suomenkielisenä ensi kertaa, v. 1778 *Porthanin* julkaisemassa tutkimussarjassa suomalaisesta runoudesta („De poësi fennica“ § XII) niin sanottujen „jauhorunojen“ joukossa näin kuuluvana:

Kuin mun tuttuni tulisi,
 Ennen nähtyni näkyisi,
 Sillen suuta suiekajaisin,
 Jos olis suu suden veressä,
 Sillen kättä kääppäjäisin,
 Jospa kärme kämmen-päässä.
 Olisko tuuli mielellisiä,
 Ahavainen kielellisiä!
 Sanan toisi, sanan veisi,
 Sanan lijan liikuttaisi,
 Kahden rakkaan välillä.
 [Ennenpä heitän herkkuruuat,
 Paistit pappilan unohdan,
 Ennen kuin heitän herttaiseni,
 Kesän kestyteltyäni,
 Talven taivuteltuani.]²

Sen jälkeen ilmestyneistä vanhimmista julkaisuista joissa se tavataan, mainittakoon *H. R. von Schröterin*

¹ Ks. Acerbin teoksen engl. painosta I s. 318 tai ranskal. II s. 96.

² Sulkujen välissä olevat säkeet, joita ei tavata *Porthanin* julkaisussa, ovat lisätyt *Skjöldebrandin* mukaan, oikeinkirjoitusta hiukan parantamalla.

kokoelma „Finnische Runen Finnisch und Deutsch“ (Upsalassa 1819), *K. A. Gotthundin* „Pieniä Runoja Suomen Poijillen Ratoxi“ II (Upsalassa 1821), *Z. Topelius* vanhemman „Suomen kansan vanhoja runoja“ 4:s osa (Helsingissä 1829) ja *D. E. D. Europaeuksen* „Pieni Runonseppä“ (Helsingissä 1847). Kantelettaressa esiintyy tämän runon aineksia II kirjan runoissa 32, 42, 43 ja 46.¹

Tämä runo ei, viittä viimeistä säettä lukuunottamatta, voine olla pohjanmaalaisen palvelustytön sepittäämä 1700-luvun jälkipuoliskolla. Se käy selville siitä, että se on levinnyt yli melkein koko itäsuomalaisen runoalueen, Pohjanmaalta aina Inkerin länsirajalle, Savosta aina Venäjän Karjalaan asti. Sen sijaan sitä ei ole lainkaan tavattu Länsi-Suomessa eikä Virossa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kokoelmista olen poiminut siitä 65 muistiinpanoa, jotka jakaantuvat löytöpaikkojen mukaan seuraavasti:

¹ Sen omituisista vaiheista mainittakoon vielä, että Franzén oli kääntänyt sen ruotsiksi kahteenkin kertaan (ks. Valda dikter I s. 181—182 „Till den frånvarande“ ja „Helsingfors Morgonblad“ 1843 nro 44). Samaten oli J. J. Nervander, Lönnrotin tiedonannon mukaan, tehnyt siitä ruotsinkielisen käännöksen noin v. 1828 ja muuan tukholmalainen sihteeri *C. G. Zetterqvist* oli kääntänyt tätä runoa 1840- ja 1850-luvuilla kymmenille eri kielille ja murteille, aikoen v. 1857 julkaista nämä käännökset J. W. Lilljan kustannuksella Turussa erityisenä kirjana, mutta kustantajan ja toimittajan välillä syntyneet pienet erimielisyydet keskeytivät tämän hankkeen, sitten kun ensimmäinen arkki oli ehditty painaa. Käsikirjoitus näyttää jääneen Lilljan haltuun ja on kenties sille tiellensä hävinnyt. (Ks. „Helsingfors Morgonblad“ 1843 nroita 44, 49 ja 72 sekä Lönnrotin kirjekokoelmia VI 279—282, 485—488, XI 43—46, 477—480, 537—540, XVI 405—408 Suom. Kirj. Seuran arkistossa). Niiden miesten joukossa, joiden käännöksiä Zetterqvist käytti hyväkseen, oli m. m. suomalaiset Castrén, Lönnrot, Sjögren ja Ahlqvist. Castrén käänsi runon samojedin kielelle (ks. *M. A. Castrén Nordische Reisen und Forschungen; Wörterverzeichnisse aus den Samojedischen Sprachen. St. Petersburg 1855, s. 339*), Ahlqvist m. m. mordvan kielelle (ks. *Aug. Ahlqvist Versuch einer Mokscha-mordwinischen Grammatik nebst Texten und Wörterverzeichniss. St. Petersburg 1861, s. 145—146*), Lönnrot ruotsiksi ja Sjögren kai kaukasialaisille tai aasialaisille kielille.

l. *Keski-Pohjanmaa.*

- l 1. H. G. Porthan (1778) *Dissertatio de Poësi fennica* § 12.¹
 l 2. A. Törnudd n:o 370.²

f. *Etelä-Savo.*

- f 1. K. A. Gottlund 694 a) Juva.
 f 2. " 694 b) "
 [f 3. Kuopion lyseon toverikunta
 20 XXVII n:o 5, Rantasalmi].

h. *Etelä-Karjala.*

- h 1. D. E. D. Europaeus K. 357 Uusikirkko.
 h 2. " K. 450 Kuolemajärvi.
 h 3. E. Lönnrot 200 r. R. 46
 [h 4. Adolf Neovius (1887) I 39 Sakkula].
 h 5. " n:o 262. III. 374.
 h 6. M. Pennanen 5 n:o 152 Parikkala.
 h 7. H. A. Reinholm v. 11 n:o 52 a) Uuusikirkko.
 h 8. " v. 11 n:o 52 b) "
 [h 9. " (1849) v. 11
 n:o 52 c) Heinjoki].
 h 10. F. R. Saukko v. U n:o 38 Mustola.
 h 11. Z. Sirelius W. 27, n:o 34 Pyhäjärvi.
 h 12. K. Slöör v. 3 n:o 19 Sakkula.
 [h 13. E. Väkiparta v. 19 n:o 38]

¹ Nojaten edellä mainittuun Franzénin tiedonantoon (*Acerbi* I s. 318 engl. painos) voimme katsoa tämän Porthanin ja Franzénin käytettävänä olleen runon Pohjanmaalta saaduksi; eräät kielelliset muodot viittaisivat keski-Pohjanmaalle.

² A. R. Niemi esittää Törnuddin vanhoja runoja koskevassa tutkimuksessaan (*Vähäisiä kirjelmia* XXVI, s. 5) sen sangen todennäköisen arvelun, että nämä kokoelmat olisivat peräisin Rantsilasta tai sen lähipitäjistä, siis keski-Pohjanmaalta.

[s 3.	„	3. 487	Toksova].
s 4.	„	4. 612	Vuole.
s 5.	V. Salminen	1616	„
s 6.	„	1674	Lempaala.
s 7.	F. A. Saxbäck	2 vhk. 165	Vuole.
s 8.	„	4 vhk. 429	
s 9.	„	6 vhk. 615	
s 10.	„	6 vhk. 634	

t. Keski-Inkeri.

t 1.	D. E. D. Europæus	III 2. 136.	
t 2.	„	III 2. 209.	
t 3.	O. Groundstroem	147.	
t 4.	A. Haltsonen	93	Tyrö.
t 5.	Frans Kärki (1907)	125	Liissilä.
[t 6.	„ (1907)	214	„]
t 7.	„ (1907)	240	„
t 8.	V. Porkka I	362	Serebetta.
t 9.	„ I	363	Suuri Korlova.
t 10.	P. Putkonen (1902)	227. 57	
t 11.	„	342 b) 66	
[t 12.	V. Salminen	1015	Liissilä].
t 13.	„	1208	Siiverska.
t 14.	K. Strählman (1856)	15	Tyrö.
t 15.	A. Törneros	65	
t 16.	„	103	
t 17.	„	21	

u. Länsi-Inkeri.

u 1.	J. Länkelä P I	12, n:o 19	Narvusi.
u 2.	V. Porkka II	383 a)	„

- [u 3. V. Porkka II 383 b) Narvusi]
 [u 4. J. F. Ruotsalainen K. 4. 7. 173 „]
 [u 5. „ K. 4. 7. 46 „]

Näistä toisinhoista ovat aivan varmaan kirjallista tietä levinneet seuraavat kuusi: f 3 (saatu Gottlundin julkaisusta „Pieniä Runoja Suomen Poijillen Ratoxi“ v:ltä 1821), h 9, s 3, t 12, u 3 ja u 5 sekä luultavasti myös seuraavat neljä: h 4, h 13, t 6 ja u 4 (saadut Europaueuksen „Pienestä Runonsepästä“ v:ltä 1847). Niitä ei ole sen- vuoksi otettu mukaan säeluetteloä tehtäessä. Jäljellä olevat 55 toisintoa ovat pääpiirteissään sangen yhtäpitävät, vaikka sekaantuneet välistä — varsinkin Inkerissä — toisiin runo- aiheisiin. Yksityisissä säkeissä esiintyy seuraavat vaihtelut:

1. säe	Ku(i)n	mun	tuttuni	tulisi	h 10, s 8, l 1
	K.	m.	t.	t—n	h 3
	K.	se	t.	tulisi	j 4, j 1, l j 2
	K.	on	t.	t.	j 5
	Kuinp'	on	t.	t.	j 2
	Kuin	minun	t.	t.	h 12
	K.	miun	t.	t.	s 2, 4, 9, t 7
	Kun	mun	tuttun	t.	h 6
	Kunpa	tuttuni	t.	t.	p 1
	Kun	t.	t.	t.	i 5
	A ko	miun	tuttuin	tulis	t 4
	Kun	tulisi	tuttavani	t.	j 7
	K.	t.	ennen	tuttu	p 2
	Miun	ku	tuttuin	tulis	s 5
	M.	kun	tuttui	tulis	s 7
	Kuin	mun	kultain	tulis	s 10
	Jospa	tuttuni	tulis	t.	f 1, 2
	Jos	mun	t.	t.	h 2, j 3
	Jos	miun	tuttuin	t.	h 7
	Jos	m.	kultain	t.	h 8

Ku miä	kultani	näkisin	u 2
Luulisin	k.	tulevan	t 1
Toivosin	tuttuni	t.	i 1
Oisko	t.	tulemas	i 3
Tule	tuttuni	tulella	i 4
Tietäisin	oman	tulevan	u 1
T.	emoin	t.	t 16
Tietäsi	emon	tuleva	t 13
Luulisin	emmoin	tulevan	t 15
L.	emoni	t.	t 17
L.	emoin	tulloovan	t 9
L.	emon	tulevan	t 2
Luulin	emmoin	tulloon	t 14
Ku luulisin	emoin	tulevan	t 8
Jos tulis	oma	emoni	h 1
Kun miun	kuulis	emoin	t 3
Tietäisin	ison	tulevan	h 5
T.	iššäini	t.	t 5
Luulisin	isoin	t.	t 10
Näkisin	i.	t.	t 11

			[j 2, l 1, 2
2. säe	Ennen nähtyni	näkyisi	f 1, 2, h 3, i 5,
E. n.	näkysi		j 1, 5, p 1
E. n.	nägyisi		i 3
E. n.	näkisin		s 4
E. n.	näillä mailla		i 4
E. nähtyn	näkysi		h 6
Ennen nähtyin	näkysi		h 10, s 10
Sekä nähtyni	näkyisi		s 2
Harvoin nähty	n.		h 12
Näätähattuin	näkyis		s 9
Nättihattuun	näkisyis		h 7
Armahaini	astelisi		t 7
Armahain	astelis		t 4
Armahaiseen	ajais		s 7
Ihanani	ilmestyisi		j 3

	Peni(!) kiurunen peipettäisi	j 7
	Likenis lintuiseni	s 8
	Kuulis kukittajain	t 3
3. säe	Yli järven ystäväni	f 1
4. säe	Vaikka virsussa vitoisi	h 2
	V. virsuiss' vitois	h 7
5. säe	Latustaisi laapotiss'	h 7
	Laapotissa lantustaisi	
	Tulis tuohitohveliss'	h 2
		[8, 9, 10
6. säe	Tuntisin tutun tulosta	h 11, 12, s 2, 7,
	Tuntisin mie tuon tulosta	h 3
	— mä tuntisin t.	h 7
	Tuntisin hänen tulost	t 4
	T. tulemisest	h 8
7. säe	Arvajaisin astunnasta	h 12, s 2, 9, 10
	A. astunnast	t 4
	Arvaisin astunnasta	h 3
	A. askeleist	h 8
	Arvelisin astunasta	h 11
	Lintuisen liikunnosta	s 8
8. säe	Helman hienon hipsinnästä	h 3
	Käynnästä on kepeän kengän	s 7
9. säe	Jalan nuoren nousennasta	h 3
	Jalat luopi luonnonnasta	s 7
10-13 s.	Armahaisein ajoista	
	Hevoisella halpasella,	
	Harjalla(?) kaksikaplisella;	
	Senki saahaksi(!) sanoisin	s 7

14. säe	Utuna ulos mänisin	p 1, i 1
	U. u. menevi	j 4
	Savuna pihalle saisin	p 2
15. säe	Savuna pihalle saisin	p 1, i 1
	S. p. saapi	j 4
	Utuna ulos menisin	p 2
16. säe	Levynä löyhättäisin	p 2
		[t 1, 14, 15, 16, 17
17. säe	Virstan vastahan menisin	h 11, j 1, 2, 4, s 2, 9,
	V. v. mänisin	i 1, 5, t 2, 5, 7, 8, 10
	V. vastaan menisin	f 1, h 3, 6, j 6, s 7
	Virsta(n) v. mänisi(n)	h 5, s 5, 8
	Virstaa v. mäniisi	h 8
	V. vastahan mänis	h 7
	Virstan v. menevi	h 1
	V. vastaa mänisin	s 6, t 11
	V. vastah mänene	i 4
	V. vastahe mänisin	t 13
	V. vastaan tulisi	t 3
	Virsta v. mie mänisin	s 1
	Virssan vastaha m.	j 5
	V. vastaan menisin	u 1
	V. vastaa mänisin	u 2
	V. vastahan menisin	i 3
	Verssan vastaan männiisin	t 9
	Niin mie v. mänisin	h 10
18. säe	Toisen virstan toivottaisin	t 8, 10, 11, 16, 17
	T. v. tormajaisin	t 1
	T. v. uottelisin	t 5
	T. v. polvillani	t 15
	Teisen v. tolmajaisi	t 13
	Kaksi kaalasin etteene	h 5

	Peninkulman	peipettäisin	i 3, j 2
	Penikuorman	p.	j 4
	Peninkulman	peipottelen	i 4
	P.	peipettäisin	j 5
	P.	peipeltäisin	f 1
	Väärää tietä	tallajaisin	u 2
19. säe	Kolmannen	kovasti käisin	t 2
	K.	kohottelisin	t 11
	K.	kupehillani	t. 15
	Kolmaisen	kokottelisin	t 17
20-21 s.	Venehellä vettä myöten,		
	Suksella saloa myöten		i 5
22-24 s.	Yhen virstan hyppäjäisin,		
	Toisen virstan käyten käisin,		
	Kolmannen olisin siell'		t 7
25. säe	Veräjiä	purkamaha(n)	h 1, 11, j 1, 4, 5, t 1
	Veräjii	purkamaa(n)	h 7, 8, s 1, 6, 8
	V.	mie purkamaa	s 5
	Veräjiä	purkamaan	h 3, 10, s 7
	Verähiä	purkamahan	i 1
	Veräjöitä	p.	j 2
	Veräjiiä	purkamaane	h 5
	Aitoi	alentamahan	t 15
	Aitoja	alentaisin	t 7
	Siltoja	silittämään	t 3
			[2, t 1
26. säe	Aitoja	alentamahan	h 1, 3, 11, i 1, j 1,
	A.	alentamaan	h 7, 3, s 7, t 3
	·A.	alentamaha	j 5
	A.	alentamua	h 13
	Aitoa	alentamahan	j 4
	Aitoi	alentam(m)aa(n)	s 5, 6, 8

	A.	alentammaane	h 5
	A.	alentamoa	s 1
	Veräjii	aukomahan	t 15
	V.	kuatelin	t 7
27. säe	Porttiloita	potkimahan	h 3
	Panemaa	patsahii	h 5
	Vielä	aijasta avita(n)	h 8
28. säe	Siltoja	siventämähän	h 3
	Veräjystä	vien keralla	h 8
29. säe	Rikkoisin	risuiset aijat	s 7
	Rikkoisin	risuset aiat	h 11, t 1
	R.	r. sillat	t 10
	R.	risusen aijan	h 10
	Rikkoisin	sinisen aian	t 2
30. säe	Ratkosin	aiat rautasetkin	h 11
	R.	aian rautasenkin	h 10
	Ratkon	rautaiset veräjät	s 7
	Särkisin	säreveräjät	t 2
	S.	sären näköset	t 1
31. säe	Kaikk'ois	verkaset veräjät	s 7
	Teräksisen	tempoasin	h 10
32. säe	Kaikki	aijat aivinaiset	s 7
33-35 s.	Kuin ei	kullan käet kuluisi,	
	Eikä	sormet raukenisi	
	Toivo	— — — —	i 1
36. säe	Tehettäisin	kultasillat	t 17
	T.	hopeat sillat	t 15
	Tiettäisin	kivisen sillan	t 4
	Sinisillat	teettelisin	t 1

	Teräksisen tien	tekisin	u 1
	Punapatsahat	panisin	t 8
	Vaskipatsahat	p.	t 10
37. säe	Kultapatsahat	panisin	t 1, 15, 17
	Kivipatsaat	p.	t 4
	Vaskipatsahat	p.	u 1
	Sinisillan	tiettelisin	t 8
	Tinasillat	t.	t 10
38. säe	Kultalangat	laittelisin	t 17
	Kultaoron sillan	päähän	t 1
	Oron päähän	kultasuutset	t 4
39-40 s.	Kultasuutset, kultapäitset		
	Selkää viel	kultasatulan	t 4
41. säe	Sillen	kättä kääppäjäisin	l 1
	Nii miä	k. k.	u 2
	Toki mie	k. k.	t 3
	Siitkii	k. k.	t 4
	Siitki	k. k.	t 8
	Sinäi	k. k.	t 11
	Viel mä	k. k.	h 7
	Sitt mie	k. kääppäjäisi	s 5
	Sitki	k. kiäppäjäisin	t 5
	Sitkin	k. keäppäjäisin	t 7
	Tok mä	k. k.	s 2
	Viel mie	k. keäppäjäisin	s 1
	Niin mie	k. kääppäjäisin	t 17
	Tuolen	k. kääppäjäisin	f 1
	Viel	k. k.	h 5
	Niin mie	k. k.	h 10, i 1
	Vielä	k. k.	h 11
	Viel' on	k. k.	s 7
	Siitki	k. k.	t 10
	Toki	k. k.	t 15
	Sekä	k. k.	t 2

Tuolle	k.	käpsä(jäisin)	j 4
Siellä	k.	käpseäisin	j 1
Mie	k.	käpsäisin	i 5
Tuolle	k.	käppeäisin	j 1
Mie on	k.	k.	p 1
Sille	k.	käppeväisin	j 5
Tuolle	k.	kämsäjäisin	i 3
Siit	k.	käpä'äisin	i 4
Tok mie	k.	käppäs —	h 3
Viel m.	k.	keppäjäisin	s 6
Vieläpä	k.	kiepoaisin	f 2
Täyvel	kätty	käppäisin	q 1
Siitki	kätttä	kaappajaisin	t 12
Niin mie	k.	antelisin	u 1
Kätttä	hälle	kamppajaisin	h 6

42. säe	Vaikk' ois	kärme	kämnenpäässä	f 2, h 5, 11, s 5
V.	o.	käärme	k.	h 6, s 7
V.	o.	k.	kämnenellä	j 1, t 5, 7, 8, u 2
V.	o.	k.	kämnenel	t 4
V.	o.	k.	kämmeneel	t 10
V.	o.	k.	kämnenpäällä	h 7
V.	o.	kiärme	kämnenellä	i 3
V.	o.	kiärme	k.	i 4
V.	o.	keärme	kämnenillä	i 5
V.	o.	k.	kämness'	s 6
V.	o.	käärmis	kämnenpäässä	j 4
V.	o.	kiäärme	kämnenpiässä	j 5
V.	o.	käärme	käjen pääl	t 13
V.	o.	k.	käen p.	t 11
V.	o.	kärme	kämnenpeässä	h 10
Vaikk' olis	k.	kämnenpäässä	s 1	
Vaikka	käärme	k.	h 3	
Jos	olis	k.	f 1	
J.	ois	käärmis	— —	i 1
J.	o.	kärme	kämnenpeässä	s 2
Jospa	k.	kämnenpäässä	l 1	

Hot	olis	kärme	kämmenell'	t	17
H.	o.	kiärmis	käbristynnyh	q	1
H.	o.	käärme	kämmenellä	u	1
H.	ois'	keärmis	kämmenissä	p	1
Hos	olis	kärme	kämmenellä	t	15
Tahi		käärme	kämmenell	t	3
Käet	ei	käärmeen	talissa	j	7
Käsi		käärmehen	t.	j	2
43. säe	Tok(i)	mie	suuta	suikkajaisin	h 3, s 2, t 3, 15
	Viel	m. s.	s.		h 7, s 1, 6
	V.	on	s.	s.	s 7
	Vielä	s.	s.		h 11
	Viel	s.	s.		h 5
	V.	ma	s.	suikkaisin	f 2
	V.	s.	s.		h 1
	Sille	s.		suikkajaisin	h 6
	Sillen	s.		suikkajaisin	l 1
	Sitt	mie	s.	suikkajaisin	s 5
	Silloin	s.		suikkoaisi	j 4
	Siellä	s.		suikkoaisin	j 2
	Siitä	s.	s.		i 4
	Siitki	s.		suikkajaisin	t 8, 10, 13
	Siitkii	s.	s.		t 4
	Sitki(n)	s.	s.		t 5, 7
	Siit mie	s.	s.		t 14
	Siinäki	s.	s.		t 11
	Sekä	s.	s.		t 2
	Tuolle	s.		suikkoaisin	j 1, 5
	Tuolla	s.		suihkuaisin	i 3
	Niin	mie	s.	suikkajaisin	t 17
	N.	m.	s.	suippajaisin	t 16
	N.	m.	s.	suikkajoasin	h. 10
	N.	m.	s.	antaisin	u 1
	Niin	—	—	—	i 1
	Nii	miä	s.	suikkajaisin	u 2
	Mie	on	s.	suikkoaisin	p 1

	Mie	on	suuta	suihkaisin	i	5
	Miä	se	s.	antaisin	t	9
	Heti		s.	suickahasin	l	2
	Täyvälle	h	suudu	tzuksaisin	q	1
			[i	4, 5, s	5, 7, t	5, 7, 8, 10, 11, 13, 16, u
44. säe	Vaikk'	ois	suu	su(v)en veressä	h	1, 3, 5, 6, 10,
	V.	o.	s.	susen v.	j	1
	V.	o.	s.	susiv.	j	2
	V.	osi	s.	suven v.	h	11
	V.	oisik	s.	s. v.	j	5
	V.	olis	s.	s. v.	s	1
	V.	ois	surma	suun ees	t	4
	Jos	o.	surmaa	s. eessä	j	4
	J.	o.	suu	su(v)en veressä	f	2, i 1, s 2
	J.	o.	s.	suden v.	l	1
	J.	oisi	s.	su'en v.	j	1
	Hos	o.	suu	suden veräisä	t	14
	H.	olis	s.	suen veressä	t	15
	H.	olliis	susi	suukoin päällä	t	9
	Hot	olis	suu	su(v)en veressä	t	17, u 1
	H.	o.	s.	suzoin veressy	q	1
	H.	ois	s.	suen veressä	p	1
	Ei	olis	suen	veressä	j	7
45. säe	Käsi	käärme	h	en talissa	j	2
	Käet	ei	käärmeen	t.	j	7
46. säe	Viel	mie	kaulan	kaappajaisin	h	1
	V.	mä	kaulaan	karkajaisin	h	2
	V.	m.	kaula	kaappajaisin	h	7
	V.	mie	kaulaa	kävisin	s	1
	V.	m.	k.	karaha	s	6
	V.	on	k.	kävisin	s	8
	V.	'k.	k.		h	5
	Tuolle	kaulaha	(n)k.		j	4

Tuolle	kaulahan	kamuisin	j 5
T.	k.	menisin	j 1
Tuolen	kaulaan	kavaisin	f 1
Toki	kakloihin	menisin	t 15
Siit mie	kaklaan	m.	t 14
Siitki	kaglaa	karkojaisin	t 10
S.	kaulaa	kaappajaisin	t 13
S.	kaglaa	mänisin	t 8
Siitkii	kaulaa	kaapsahtaisin	t 4
Siinnäi	kaglaa	kävisin	t 11
Siinä	kaklahan	kapuisin	p 2
Siitä	kaglassa	kamuaisin	i 4
Niin mie	kaulaan	kaappajaisin	t 17
N. m.	kaulasta	k.	u 1
Nii miä	k.	k.	u 2
Niin mie	kaulahan	mänisin	t 2
N. m.	kaglahan	kapuisin	i 1
Mie on	kaklaa	k.	p 1
M.	kaglah	mänisin	i 5
Miä se	kaglaan	männiisin	t 9
Käin	kaulaan	panisin	h 6
Täyvelleh	kaglah	kabuisin	q 1

47. säe	Vaikk' ois karhu	kaulan päällä	h 1, 2, t 13, u.2
	V. o. k.	kaglan pääl	t 10, 11
	V. olis k.	k. p.	t 3
	V. o. k.	kaulan peäällä	s 1
	V. ois k.	k. luona	h 5
	V. o. k.	kaulopään	h 7
	Vaikka o. k.	kaglan päällä	t 8
	Hos o. k.	kaulan päälle	t 14
	H. olis k.	kaklan pääll	t 15
	H. o. k.	kaulassaki	u 1
	H. olliis k.	kaglan päällä	t 9
	Jos ois k.	k. p.	i 1
	Vaikk' ois kalma	kaulan päällä	h 6, j 2, 4
	V. o. k.	k. päässä	s 8

	Vaikk' ois kalma	kaulaluil	t 4
	V. o. k.	kaklan piällä	i 4
	V. o. k.	kaglan peällä	i 5
	V. o. kalama	kaulan piällä	j 5
	Hot ois kalma	kaklan peällä	p 1
	H. olis k.	k. päällä	p 2
	H. o. kalmoilaudu	kaglah sivottu	q 1
	H. o. kalma	kaulan pääll	t 17
	Jos oisi k.	k. päällä	j 1
	J. oli kaula	kärmen luisa	f 1 ¹
	Kalma kielen	kantimessa	j 7
48. säe	Viel mie vierehen	kävisin	h 7, 11
	V. m. viereen	k.	s 1, 8
	Vielä vieree	k.	h 5
	V. minä viereeni	mänisin	f 2
	Tok (mie) viereen	kävisin	h 3, s 2
	Niin mie viereen	kävisin	h 10
	Sitkin vierehen	k.	t 7
	Ja vielä viereen	mänisin	j 5
	Mie viereh	m.	i 5
	Vierten vierehen	menisi(n)	j 6
	Tuolle v.	virusin	j 1
	Siellä v.	venyisin	j 2
	Vierisin veren	ylitse	i 2
			[i 2, t 7
49. säe	Vaikk' ois vierus	verta täynnä	h 3, 5, 10, 11,
	V. o. v. v.	täys	h 7
	V. o. vieri v.	täynnä	i 5, j 5, s 1, 2, 8
	V. oisi v. v.	t.	j 2
	Jos o. vierus v.	t.	j 1
	J. o. v. v.	täys	f 2
50. säe	Lavan laiat	lainehtisi	h 3
	Supostellen suun	etehen	j 6

¹ Kokoelmassa „Pieniä Runoja Suomen Poijillen“ on vastaava säe: „Jos ois kaula kalman luissa“.

Tässä yleisluettelossa tavattavista säkeistä voidaan eräät helposti huomata satunnaisiksi lisäpiirteiksi, jotka jollakin paikkakunnalla ovat kehittyneet alkuperäisistä kertosaäkeiksi. Toiset taas ovat nähtävästi muista runoista tähän tarttuneita lisiä. — Voidaksemme erottaa nämä pois ja saada selville runon alkuperäisen muodon on syytä tarkastaa sitä säe säkeeltä.

Runo on kokonaisuudessaan toivomusruno, jommoisia ovat monet meidän sekä muiden kansojen lemmenlauluista. Sen laulaja on nainen, joka ikävöiden odottaa poissa olevaa rakastettuansa palaavaksi ja joka tahtoi ilmaista tälle tulohetkellä kaiken lemmeikkään alttiutensa. Ainoastaan yhdessä toisinnossa (h 3) näyttää siltä kuin olisi miehinen laulaja sekoittanut runon alkuperäistä konseptisionia ja kuvitellut tulijan naiseksi, puhuessaan „helman hienon hipsinnästä“. Runo alkaa enimmissä toisunnoissa käymällä heti in medias res:

Jos mun tuttuni tulisi,
Ennen nähtyni näkyisi.

Se mitä niiden edellä on joissakuissa, etenkin inkeriläisissä toisunnoissa, on kokonaan toista runoa, johon tämä laulu on sekaantunut. Keski- ja pohjois-Inkerissä on näet sangen yleinen eräs (nähtävästi virolaisperäinen) runo, jossa orvoksi jäänyt henkilö toivoo isänsä, emonsa, veljensä ja sisarensa tulevan takaisin ja lupaailee kullekin heistä hyvän vastaanoton.¹ Esim.

Luulisin sison tulloon,
virstan vastaan mie menisin
veräjii purkamaan,
aitoi mie alentamaan;
tinassenkin tien tekisin,
tinapatsaat panisin,
tinasillat seisottaisin,

¹ Niiden joukossa esiintyy joskus *sulhokin*.

oron sillalle vetäisin,
 oron selkään mie satulan,
 tinaloimen lautasille.

Emolle luvataan muuten samanlainen vastaanotto, paitsi että tie, patsaat, silta ja loimi ovat *hopeaisia*; isälle ne taas ovat *kultaisia* (F. M. Pajula I 88, n:o 282 Vuoleelta). Tämä runo on levinnyt Karjalan kannaksen kautta pohjois- ja itä-Karjalaan asti. Siitä on nähtävästi peräisin alku toisintoihin t 2, 3, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, joissa laulaja odottaa, tavallisesti kuolleeksi mainittua, *emoansa* tai *isäänsä* palaavaksi lähteäkseen häntä vastaan „siltoja silittämään, aitoja alentamaan“ j. n. e. Ei nimittäin ole otaksuttavaa, että tutkittava runo olisi alkujaan ajateltu kuolleille vanhemmille, sillä siinä tapauksessa sen eroottinen sävy olisi luonnoton, vaan päinvastoin täytyy katsoa inkeriläisen vanhempien runon tulleen sekoittamaan alkuperäistä lemmenlaulua ja tuoneen siihen — kuten saamme nähdä — monta epäolennaista piirrettä.

Muutamissa toisunnoissa ovat alkusäkeet kyllä lemmerunoa, mutta ne ovat joko myöhäsyntyisiä lisiä tai kuuluneet alkujaan toiseen yhteyteen. Niin on esim. i 1:ssä näin kuuluva johdanto:

Ikävä ihalmustani,
 Mure mustakulmaistani,
 Täss' on kultani kulkenut,
 T. on ollut, täss on männyt,
 T. on jäljet jättänyt.
 Eipä jalki jäällä tunnu,
 Vitsan isku iljenellä.

Se on nähtävästi pantu kokoon toisiin yhteyksiin kuuluvista säkeistä. Samoin on toisinnossa s 9 taloudellisia hommia kuvailevat alkusäkeet, jommoisia tavataan jo Porthanin „jauhorunossa“,

Ei miun kuulu kullastain
 Ei heläjä herttaistain,

Ei kuulu kujassa käyä,
Ei kuulu kujan takana,
Ei pilko pinolla puita,
Kalki ei puita kartanolla

ja toisinnossa u 2 sodanaikaiseen leiripalvelukseen viittaava
alku

Jumalaine tietänöö,
Armolline arvannoo,
Kussa ollenoo omani;
Vaa polttaa turulla tulta,
Alla vallin valkehutta.
Vieköö tuuli tervehyttä
Savon suoja sanoja,
Lepän lehti langettakoo!

toista lemменrunoa. Ne säkeet, joilla toisinto q 1 alkaa,

Tuvat on täynny tuttavastu,
Aitat täyvet armahastu,
Vain e'ule tutustu tuvassa,
Ennennähtysty nävösty,

ovat luultavasti myöhäsyntyisiä liittymiä, kuten alkusäkeet
toisinnossa s 8

Tule tänne tuttavani
Ja likene lintuseni.

Ja vaikea lienee myöskään päätellä toisinnon t 1 alku-
säkeitä

Kussa lienee kultaseni,
Muilla mailla marjaseni.
Kussa lienee kulkemassa
Lieneekö maalla vain merellä

muuksi kuin jälkeenpäin syntyneiksi lisäksi, niin hyvästi
kuin ne liittyvätkin runon henkeen. Koska nämä alku-

lisät sitä paitsi esiintyvät kukin ainoastaan yhden kerran, voimme pitää niitä tilapäisinä tartunnaisina ja katsoa runon varsinaisesti alkaneen säkeillä

Jos (t. kun) mun tuttuni tulisi,

Ennen nähtyni näkyisi,

niinkuin toisintojen ehdoton enemmistö osoittaakin kautta koko leviämisalueen. Lukuunottamatta pieniä murteellisia eroavaisuuksia ja *kun* ja *jos* sanojen vaihtelua ovat nämä säkeet säilyneet verraten muuttumattomina kaikkialla. *Tutun* sijalla tavataan joskus synonyymisesti *tuttava*, *kulta* tai *oma*; *ennen nähty* vaihtelee välistä *harvoin nähtynä*, *armahana*, *ihanana*, *lintusena*, *pienenä kiuruna* ja *kukittajana*. Pohjois-inkeriläinen säe *näätähattuni näkyisi*, josta on muodostunut Karjalan kannaksella *nättihattuni näkyisi*, on peräisin toisesta runosta, jossa laulajanainen kaipaa kuollutta armastansa (vrt. Kanteletar II, 51—53). Että *emo* (10 toisinnossa) ja *iso* (4 toisinnossa) ovat toisesta runosta tähän sekaantuneet, sitä todistaa lisäksi se seikka, ettei säkeellä *kuulisin* (kuulisin, tietäisin t. näkisin) *emon* (*ison*) *tulevan* ole tavallisesti ollenkaan vastaavaa kertosaettä, niinkuin kaikilla muilla puheena olevaan lemmentauluun alkujaan kuuluvilla säkeillä huomaamme olevan.

Kolmas säe *yli järven ystäväni* (f 1) on järvirikkailla Savon seuduilla syntynyt tilapäinen lisäpiirre. Samoin ovat armaan jalkineita ja astuntaa kuvailevat säkeet 4—5 Karjalan kannaksella satunnaisesti liittyneitä. Seuraava säepari (6—7) on yleisempi, ei kuitenkaan Inkeriä ja Karjalan kannasta ulompana tavattava, mahdollisesti „Elinan surma“ ballaadista tähän liittynyt. Nämä jalanliikettä mainitsevat säkeet ovat puolestansa tuoneet mukanaan pari pientä lisäpiirrettä, säkeet 8—9. Eräässä pohjois-inkeriläisessä toisinnossa (s 7) on puhetta hevosella ajamisesta, vaan se on turmeltunut muoto erästä häärunoa, jossa sulhon varuksia ylistetään:

Oisko olkinen oronen,

Reki kaksikaplahinen.

Senki saaniksi sanoisin. (Ks. Kalevala 25: 63—65.)

Nelisen kertaa (p 1, 2, j 4, i 1) esiintyvä piirre nopeasta vastaanjuoksemisesta

Utuna ulos menisin,
Savuna pihalle saisin

on kenties myös peräisin häälauluista (vrt. Kalevala 22: 265—266).

Säepari 17—18

Virstan vastahan mänisin,
Toisen virstan toivottaisin
(tai: Peninkulman peipettäisin)

esiintyy niin usein ja melkein koko alueella — ei kuitenkaan Pohjanmaalla eikä Venäjän Karjalassa — että ensi hetkellä tekisi mieli pitää sitä alkujaan tähän lemmentarunaan kuuluvana. Kuitenkin huomaa lähemmin tarkastessa, että sen leviämisaika on sama kuin inkeriläisen kuoleiden sukulaisten odotusrunon, jossa se säännöllisesti tavataan, ja että se siis on nähtävästi siitä sekaantunut. Välimatkan virstoittain laskeminen on vienyt laulajan ajatuksen vielä *kolmanteenkin* virstaan (5 toisinnossa) ja eräässä itäkarjalaisessa toisinnossa (i 5:ssä) on vastaanmenijän kulkuneuvotkin mainittu. Hän näet lupaa tulla

Venehellä vettä myöten,
Suksella saloa myöten.

Samoin on eräässä inkeriläisessä (t 7:ssä) kuvattu kulkutapa:

Yhen virstan hyppäjäisin,
Toisen virstan käyten käisin,
Kolmannen olisin siell'.

Nämä, kuten myös säkeet 25—26

Veräjiä purkamahan,
Aitoja alentamahan

sekä useimmat säkeistä 27—40 ovat epäilemättä peräisin kuolleiden sukulaisten odotusrunosta¹, mikä näkyy siitäkin, etteivät ne ole levinneet tutkittavana olevan runon pohjoisille laulualueille, Savoon ja Pohjanmaalle.

Kun näin ollen ainoat runossa laajalti tavattavat sivistyssanat (*virsta* ja *peninkulma*) osoittautuvat vieraksi tartunnaisiksi, menetämme yhden kielellisen perusteen sen iän määrittämiseksi, ja voimme vain otaksumana lausua ajatuksen, että se on syntynyt jo uuden ajan alussa.

Sen asettamista varhaisempaan aikaan vastustaa mielestämme etupäässä se seikka, ettei sitä ole lainkaan tavattu Virossa eikä Suomen länsiosissa. Toiselta puolen taas täytynee katsoa sen syntyneen Suomessa viimeistään 1600-luvulla, koska se on ehtinyt levitä ylt'yleisesti Inkeriin, johon se on kaikei kulkeutunut Stolbovan rauhan-teen (1617) jälkeen tapahtuneen joukkosiirtymisen mukana, sillä päinvastaisen kulkusuunnan olettamisen tekee epätodennäköiseksi se tosiasia, ett'ei tämä runo länsi- ja keski-Inkerissä tavallisesti esiinny lainkaan alkuperäisessä muodossaan rakkaudenlaulun, vaan sekaantuneena kuolleen emon ja ison runoon. Sitä päätelmää, että se todennäköisesti on syntynyt sisä-Suomessa ja levinnyt itää ja etelää kohti yli rajojen, tukee myös Karjalan rajantakaisten toisintojen harvinaisuus ja niissä lainan tavoin esiintyvät sanat, esim. *suzoi* (q 1).

Vasta säkeestä 41 alkaen on kaikki varsinaista lemmenrunoa ja, eräitä satunnaisia kertosaiteita lukuunottamatta, kaikki tyyni siihen alkujaan kuulunutta. Huomaamme tässä osassa neljä analogista säeparia (41—42, 43—44, 46—47, 48—49), jotka ovat levinneet yli koko alueen ja verraten hyvin säilyneet kaikkialla, osoittaen ainoastaan vähäpätöisiä vaihteluita. Ensimmäinen säepari kuuluu:

Tuolle kättä kääppäjäisin,

Vaikk' ois kä(ä)rme kämmenpäässä (t. kämменellä).

¹ Eräät taas ovat myöhäsyntyisiä lisä, esim. säkeet 33--35.

Siinä on verbi *kääppäjäisin* vaihtunut välistä muotoihin *käpsäjäisin*, *käppeäisin*, *kämsäjäisin*, *kiepoaisin* j. n. e. ja sana *vaikka* (tai *jos*) karjalais-inkeriläisellä alueella muuttunut *hot* tai *hos* sanaksi, joka on murteessa arvattavasti myöhäinen väännös venäläisestä sanasta *roma* (= vaikka). Käärmeen mainitaan jokseenkin yhtä usein olevan *kämmentpäässä* tai *-päällä* kuin *kämmentellä*, *kämmentessä* tai *kämmentissä*, joista vaihtelumuodoista ensinmainittu, löytöpaikkoihin nähden, lienee alkuperäisempi. Eräissä pohjoiskarjalaisissa toisunnoissa (j 2 ja 7) tavataan outo sekaannusmuoto: „Käsi käärmeheh talissa“.

Toisessa säeparissa

Tuolle suuta suikkajaisin,
Vaikk' ois suu suen veressä

on verbi *suikkajaisin* myös joutunut paikkakunnallisten vaihtelujen alaiseksi: *suippajaisin*, *suihkajaisin*, *tzuksaisin* j. n. e. ja sana *suen*, joka on Karjalan rajaseuduilla nähtävästi outo, vääntynyt semmoiseksi muodoiksi kuin *susen* ja *suzoin*. Huomattavampi on kuitenkin se sananvaihdos, mikä tavataan kahdessa toisinnossa (j 4 ja t 4), joissa *surma* on *suden* sijalla. Sitä vastaa näet seuraavassa säeparissa *karhu* sanan vaihtuminen *kalma* sanaksi 15 toisinnossa (h 6, i 4, 5, j 1, 2, 4, 5, 7, p 1, 2, q 1, s 7, 8, t 4, 17). Näin ollen saattaa herätä kysymys, kumpi oikeastaan on alkuperäisempi *susi* vai *surma*, *karhu* vai *kalma*, molemmat muodot kun sekä ajatuksen että alkusoinnun ja rytmin puolesta soveltuvat tähän runoon. Kuitenkin on merkille pantava, että *surma* ja *kalma* esiintyvät etupäässä semmoisissa toisunnoissa, jotka ovat sekaantuneet kuolleiden omaisten runoon, ja että ne luontevammin kuuluvat sen mielikuvapiiriin¹. Toiselta puolen taas ovat

¹ Huomautettakoon siitä omituisesta muodosta, mikä tavataan aunukselaisessa toisinnossa q 1: „Hot olis *kalmoilaudu* kaglah sivottu“, joka osoittaisi asianomaisen tulijan suorastaan vainajaksi, kuten kai osoittavat muutkin *kalma*-sisällyksiset säkeet. Tämä seikka se mielestäni tekee otaksuttavaksi, että *kalma* oikeastaan on kuulunut isä-

mielikuvayhtymät tutkittavana olevassa lemменrunossa helpommin saattaneet tapahtua samassa metsällisten ryhmässä, osoittaen aste asteelta kasvavaa nousua: *käärme* — *susi* — *karhu*. Sen lisäksi ovat *susi* ja *karhu* yleisemmät koko leviämisalueella sekä tavattavat laulun otaksutuilla syntymäsijoilla. Voimme pitää siis luultavampana, että kolmas säepari on alkujansa kuulunut näin:

Tuolle kaulahan kapuisin,
Vaikk' ois karhu kaulan päällä.

Tässäkin kyllä tavataan paikkakunnallisia vaihteluita varsinkin teosnassa *kapuisin*, jota vastaa *kaappajaisin* (6 krt.), *kävisin* (5 krt.), *menisin* (7 krt.), *kamuisin* (2 krt.) j. n. e. Mutta etupäässä leviämissuhteisiin nähden voisi *kapuisin* muotoa pitää kantamuotona, jonka lyhyt alkutavu kuvastuu useimmissa sen vastineissa ja jolle pitemmät muodot *kaappajaisin*, *kaapsahtaisin* ovat syntyneet edellisissä säkeissä tavattavain analogiain mukaan (*kääppäjäisin*, *suikkajaisin*). Sen sijaan kuin muut analogiset säeparit esiintyvät runsaslukuisina yli koko leviämisalueen (*kättä* & *käärme* 37 krt., *suuta* & *susi* 42 krt., *kaulaan* & *karhu* 33 krt.), ei viimeistä säeparia 48—49

Vielä vierehen menisin,
Vaikk' ois vierus verta täynnä,

jossa kuvastuu kaikki alttiiksipanevan rakkauden korkein huippu, tavata kuin 16 kertaa. Mutta vaikkei se ole levinnyt yli koko alueen — sitä ei tavata Inkerissä, missä kuolleiden vanhempien runo on tähän sekaantunut, muuta kuin aivan sattumalta — näyttää se kuitenkin Suomen puolella alkujansa päättäneen tämän laulun voimakkaaseen nousuun.

tai äitivainajalle ja että laulajanainen „Jos mun tuttuni tulisi“ runossa odottaa mielitiettyänsä sentään elävänä, vaikkapa pahoin runneltuna ja verisenä saapuvaksi, mennäkseen häntä hyväilemään. Kuitenkaan ei voi kieltää, että kuolleenkin hyväileminen on kansanrunossa mahdollinen ja kaamean voimakas kuva.

Että järjestys nimittäin on ollut *kättä — suuta — kaulaan* — *viereen*, sitä todistaa ei ainoastaan toisintojen matemaattinen enemmistö, vaan myöskin parhaimpien (Suomen puolisten) laulupaikkojen toisinnot, vaikkei niissä yhdessäkään tavata tätä säejärjestystä aivan rikkoutumattomana. Yhdestä puuttuu yksi, toisesta toinen nivel, mutta yleinen suunta on ensin *kättä*, sitten *suuta* ja *kaulaan*, jopa välistä *viereenkin*. Säe 50 („Lavan laiat lainehtisi“), joka esiintyy oikeastaan vain yhdessä eteläkarjalaisessa toisinnossa (h 3), on myöhäsyntyinen paikkakunnallinen lisä, joka rikkoo säkeiden alkuperäisen parittaisuuden.

Näin ollen jää runon alkuperäiseksi kantamuodoksi mielestämme vain kymmenen säettä suunnilleen seuraavassa muodossa:

Jos mun tuttuni tulisi,
 Ennen nähtyni näkyisi,
 Tuolle kättä kääppäjäisin,
 Vaikk' ois käärme kämmenpäässä,
 Tuolle suuta suikkajaisin,
 Vaikk' ois suu suen veressä,
 Tuolle kaulahan kapuisin,
 Vaikk' ois karhu kaulan päällä,
 Vielä vierehen menisin,
 Vaikk' ois vierus verta täynnä.

Nämä parittaiset säkeet, joissa alkusoinnun ja runomitan vaatimukset ovat tarkasti vaistotut, muodostavat harvinaisen ehyen ja kiinteän kokonaisuuden. Runo on yksinkertaisen, alkuperäisen tunteenvoiman välitön purkaus. Se alkaa tyynesti kuin mikä muu lyyrillinen laulelma tahansa. Poissa oleva kaivattu mies on „tuttu“ ja „ennen nähty“, ei „rakas“, jota sanaa Lönnrot sanoo vanhan suomalaisen runouden yleensä karttavan¹, eikä edes

¹ — — — „sillä vanha suomalainen kansanrunous ei puhu mielellään semmoisista asioista kuin abstraktisesta *rakkaudesta*, vaan tyytyy sen sijaan konkreettisempaan *kauneuteen* tai johonkin muu-

„kauniiksi“ mainittu. Laulaja ei tuhlaa sanaakaan hänen kuvaamiseensa eikä oman olentonsa tai asemansa esittämiseen. Kaikki muu, kaikki ulkonainen henkilömaalaus, kaikki sentimenttaalinen oman minän tarkastelu onkir olemätöntä tälle temperamentille ja tälle tunteelle, joka kohoaa kuin verenhuuto pakahtuvasta rinnasta. Kuitenkin herättävät ne harvat säkeet, joissa nainen laulaa suorasukaisesti ilmi sisimmän tunteensa, lukijassa määrätyn vaikutelman sekä kaipaajasta että kaivattavasta. Kaikki ne kuvat, joita hän laulussaan käyttää, vievät ajatuksen kaukaiisiin aikoihin, synkkiin erämaihin, missä ihmisen oli taisteltava hirveitä metsän petoja vastaan henkensä kaupalla. Ja ne synnyttävät tunnon erämetsien tyttärestä, jonka vaisto on tehnyt valintansa miesten joukossa ja joka pelkäämättä ja järkkymättömällä tahdon lujudella kuuntelee tätä vaistoansa — huolimatta mistään kauhuista, jotka hempeämielisempiä peloittaisivat. Hänen sydämensä ei vävähda lainkaan, vaikka hänen mielessänsä herää kauhukuva toistansa kamalampi: vaikka tuolla valitulla olisi käärme kämmenpäähän kiinni puretuneena tai suu suden veressä tai karhu kaulan päällä tai vaikka mies makaisi maassa, vierusverta täynnä. Sillä sitä väkevämmäksi ja voitollisemmaksi kiihtyy samalla hänen oma eroottinen alttiutensa: hän ei epäröisi antaessaan kättä, suikatessaan suuta, käydessään kaulaan taikkapa mennessään viereen veriselle vuoteelle. Nämä kuvat ovat haltioituneessa nousussaan ilmauksia todella voimakkaasti jännitetystä tunteesta, jonka alkuperäistä pontta ei sivistys ole vielä heikentänyt eikä liiaksi henkevoittänyt. Samalla nousee mieleen myös ainakin jonkunlainen aavistus tuon tunteen esineestä, siitä uroosta, jolle metsänpetojen kanssa taisteleva ja verenvuodattaminen ei liene ollut mitään tavatonta, koskapa hänen pahim-

hun sen tapaiseen vastineeseen“. (Ks. Helsingfors Morgonblad 1843, n:o 72 „En Fin-sk Runas öde“, painettu uudelleen toht. Jenny af Forselles'in julkaisussa „Elias Lönnrots svenska skrifter I. Uppsatser och öfversättningar“, Skrifter utgifna af Svenska Litteratursällskapet i Finland LXXXVII. H:fors 1908 s. 244.)

mat kohtalonsa kuvastuvat rakastavaan mieleen niin verisinä painiskeluina susien ja karhujen kanssa. — Tässä runossa ei ole pisaraakaan tuota sentimenttaalisuutta ja tunteen hempeätä tuudittelua, joka on myöhemmän ajan tuomaa ja jota usein pidetään suomalaisen lyriikan tunnusmerkkinä. Vaan se on karhea ja väkeväpurteinen mielenpurkaus noilta kaukaisilta ajoilta, jolloin luonto puhui vielä väärentämättömänä ja alkuvoimaisena ihmisten sydämissä.

On vaikeata ajatella, mitä tästä luonnollisesta ja draamallisesti paisuneesta säesarjasta voisi ottaa pois tai mitä siihen lisätä, rikkomatta kokonaisuutta tai laimentamatta vaikutusta. Ja kumminkin on siinä Porthanin aikuisessa muistiinpanossa, mikä on ollut pohjana Acerbin ja Skjöldebrandin, Schröterin, Goethen, Franzénin ynnä muiden vieraskielisille tulkinnoille, vielä pari säkeistöä jatkoa muka tähän runoon. Toisessa esiintyy tuo kaikkien kansojen lauluissa ylen tavallinen aihe, että tuulen mukana lähetetään terveisiä poissa olevalle rakastetulle:

Olisko tuuli mielellisnä,
Ahavainen kielellisnä,
Sanan toisi, sauan veisi,
Sanan liian liikuttaisi
Kahen rakkahan välillä,

jota aihetta taiderunouskin on toistellut meillä sekä muualla¹. Tämän tapainen säkeistö tavataan joskus muulloinkin paitsi Porthanin muistiinpanossa tähän runoon liittyneenä, nim. toisinnossa h 12, jossa se kuuluu:

Etähällä on miun oman,
Etähällä vierahalla.

¹ Esim. Heinrich Heine ja A. Oksanen, jonka viimemainitun runo „Etelälle“ tuntuu osaksi runomitaltaan ja osaksi sanontatavaltaankin liittyvän yllä olevaan kansanlauluun. (Vrt. säkeitä „Tuuli joka kohti kuljet — — sinulle mä viestin viedä annan armahaleni, viestin viedä, toisen tuoda“ j. n. e.)

Kun ois tuuli mielellinen,
 Ahavainen kielellinen,
 Sanan toisi, toisen veisi,
 Kolmannen lähettelisi j. n. e.

Jo tämä harvinaisuus saa epäilemään, tokko se alkuaan on lainkaan kuulunut tähän runoon. Ja jos tarkastaa näitä säkeitä, niin ei voi olla huomaamatta, että sävy on niissä laskeutunut verraten vienoksi ja passiivisesti kaihoilevaksi, niin että jos niiden pitäisi ajatella lähteneen samasta ikävöivästä rinnasta, olisi tunteenvoimassa ja kiinteydessä tapahtunut sillä välin sangen huomattava herpoutuminen. Oikeampaa sen vuoksi lienee päätellä, että nämä säkeet ovat kokonaan eri runoa. Ja semmoinen tavataankin erillisenä, esim. Karjalan kannaksella, johon se näyttää kulkeneen Inkerin kautta Virosta.¹

Vielä höllemässä yhteydessä tutkittavana olevan runon kanssa ovat Porthanin muistiinpanon loppusäkeet

Ennenpä heitän herkkuruuat,
 Paistit pappilan unohan,
 Ennen kuin heitän herttaiseni,
 Kesän kestytyäni,
 Talven taivuteltuani.

Ne vievät mielen jo kerrassaan toisenlaisille, uuden-aikaisille ja kultiveeratuille aloille *pappiloineen*, *herkkuineen* ja *paisteineen*. Ja ne viittaavat jo lähempään rakastavien tuttavuuteen ja pöytäkumppanuuteen kuin varsinainen „Jos mun tuttuni tulisi“ runo. En ole onnistunut löytämään niistä muuta kuin sen toisinnon, jota Lönnrot on käyttänyt Kantelettaren II kirjan 32:een runoon, ja se puolestaan vahvistaisi sitä otaksumaa, etteivät nämäkään säkeet ole

¹ Vrt. esim. *Hurt* II 7. 191. 76 sekä inkeriläisiä ja karjalankannakselaisia toisintoja *Pajula* 4, 688 ja 689, *Reinholm* 11 n:o 53, *Europaeus* K. 351, *Stöör* II 11 ja III 19, *Ahlqvist* n:o 170 ja *Paraske* 11. 129. Ks. myös Kantelettaren II kirjan runoa 46.

alkuisin kuuluneet tutkittavaan runoon. Ne tuntuvat tosiaankin pappilan piikatyön sepittämiltä noin Porthanin aikoina.

Mitä tulee muihin tutkittavana olevan runon jatkoihin, ovat ne enimmäkseen ulkopuolella varsinaisen lemmentyriikan, eivätkä sen vuoksi ansaitse tarkempaa selvittelyä, koska ne eivät liity siihen elimellisesti.

Suomen kansan vanhoja lemmentyriikkejä tarkastellessa tulee tehneeksi sen yleisen havainnon, ettei niitä ole kovin runsaasti ja että niissä vain aniharvoin ilmenee varsinaisesti aistillisia piirteitä, lieneekö tähän sitten syynä se, että ne enimmäkseen ovat naisten laulamia ja sen vuoksi saaneet jonkunlaisen ihanteisuuden leiman, vai joku muu seikka. Joka tapauksessa on uudempi kansanrunoutemme tässä suhteessa jo toisella kannalla, siinä kun esiintyy aistillisuutta aina rivouteen asti. Kantelettarelaisista rakkaudentyriikkejä ei oikeastaan voitane asettaa tunteen verevässä tuoreudessa yhtään „Jos mun tuttuni tulisi“ runon rinnalle¹. Samalla kuin tämä runo verraten korkean ikänsä ja maailmanmaineensa vuoksi on erikoisasemassa lyyrillisten runojemme joukossa, se on siis jossakin määrin poikkeuksellisen todistuksena myökin siitä, että Suomen viljelemättömissä erämaissa saattoi muinoisina aikoina joskus puhjeta kuuluville alkuvoimainen aistillinenkin sävel.

¹ Lähimmäksi vertauskohdaksi tarjoutuisi kai veitikkamaisesti ilakoiva Kantelettaren runo II 50, johon tämän runon alkusäkeet ovat sekaantuneet nähtävästi jo kansanlaulajillakin, niinkuin osoittaa m. m. se toisinto, mikä tavataan Porthanilla 1778 „jauhorunojen“ joukossa teoksessa „De poësi fennica“ § 12.

II.

Kotiseudun ylistysrunoista.

KIRJOITTANUT

V. TARKIAINEN.

Kodin- ja kotiseudunrakkaudesta tavataan runsaasti merkkejä kansanrunoudessa. Sankari kaipaa kotiin kaukaisilta retkiltään, matkamies vieraalta maalta ja useinpä myös nuorikko miehelästä. Tämä synnynnäinen tunne kehittyy tietoiseksi varsinkin silloin, kun erohetki on käsissä, esim. morsiamella isänsä kodista luopuessa tai pojalla sotatielle lähtiessä. Mutta muulloinkin saattaa luonnonlapsi innostua ylistämään kotiseutuansa paremmaksi kuin muita paikkakuntia. Tutkijat ovat panneet merkille, että kodintunne esiintyy voimakkaimpana juuri syrjäisillä seuduilla, mihin vieras sivistys ei ole sanottavasti päässyt tunkeutumaan ja missä eletään alkuperäisessä luonnontilassa suuria onnenosia vaatimatta¹. Samaa todistaa Suomen saloilla kasvanut kansanrunous. Siinä tulee kodinrakkaus ilmi usein sangen liikuttavalla tavalla niin hyvin eepillisissä kuin lyyrillisissä tuotteissa. Köyhinkin koti on laulajan mielestä „kultainen“ ja kotimaalla on vesikin makeampaa kuin mesi vieraalla seudulla. Sellaiset sananlaskut kuin „Oma maa mansikka, muu maa mustikka“, „Koria kotoinen leipä, vaikk’ois täynnä tähkäpäitä“, „Sitä kuusta kuuleminen, jonka juurella asunto“ ja sellaiset sadut kuin esim. tarina „Kurjesta ja metsosta“ (Suomalaisia kansansatuja I. Eläinsatuja n:o 244) osoittavat kotiseututunteen yleisyyttä. Kaikista selvimmin se esiintyy kuitenkin varsinaisessa lyyrillisessä runoudessa. Tämä tunne on luonnollisesti alaltaan ahdasta ja vaistomaista

¹ Vrt. *Otto Böckel*, *Psychologie der Volksdichtung*. Leipzig 1906. S. 279.

„kylähenkeä“, kaukana siitä laajasta isänmaanrakkaudesta, mikä on vasta kehittyneemmän kulttuurielämän tuote. Jos laulaja joskus käyttääkin semmoista sanaa kuin „isänmaa“ tai „oma maa“, niin se ei suinkaan tarkoita hänen suusaan sivistyksellistä isänmaata kaikessa laajuudessaan, vaan lähinnä hänen ruumiillisen isänsä asumaa ja omistamaa maata. Tämä näköpiirin rajoituksellisuus muodostaa kenties yleisimmän eroavaisuuden kansanrunoudessa ja taideronoudessa ilmenevän kotiseututunteen välillä, vaikkapa taiderunouskin joskus saattaa osoittaa nurkkapatrioottista henkeä.

Ne kotiseudun ylistyslaulut, joita tässä on aikomus ryhtyä tarkastamaan, näyttävät syntyneen useimmat läntisessä Virossa ja kulkeneen sieltä itää kohti Inkeriin ja Inkerin läpi Karjalan kannakselle, Käkisalmen ja Parikkalan seuduille saakka, mutta tähän asti tultuaan ikäänkuin uupuneen ja pysähtyneen matkallansa, pääsemättä sisemmäksi Suomeen muuta kuin jonkun irrallisen yksityissäkeen muodossa.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran hallussa olevista kokoelmista olen tavannut 45 virolaista, yhden vatjankielisen ja 168 suomenkielistä kotiseudun ylistyslaulun toisintoa. Näistä jakaantuvat vironkieliset saantipaikkojen mukaan seuraavasti:

Vv. Virumaa.

Vv	1.	H II 46.	828.	9	Ambla.
Vv	2.	H II 46.	833.	16	„
Vv	3.	H IV 1.	71.	20	Haljala.
Vv	4.	H II 38.	133.	12	„
Vv	5.	H IV 1.	174.	115	„
Vv	6.	H IV 1.	213.	135	„
Vv	7.	H IV 1.	220.	145	„
Vv	8.	H II 1.	489.	649	Jöhvi.
Vv	9.	Kntüpper (Neus, Ehstn. Volkslieder III. 94 B) Kadrina.			
Vv	10.	H II 10.	18.	8	„

Vv 11.	H II 10. 19. 9	Kadrina.
Vv 12.	H I 10. 4. 14	„
Vv 13.	H II 46. 555. 14	„
Vv 14.	H II 68. 671. 19	„
Vv 15.	H II 38. 360. 27	„
Vv 16.	H II 38. 373	„
Vv 17.	H II 38. 403. 68	„
Vv 18.	H I 1. 89. 54	„
Vv 19.	H II 34. 77. 89	Nigula.
Vv 20.	H II 7. 199. 81	„
Vv 21.	H III 17. 150. 7	Simuna.
Vv 22.	H II 13. 644. 24	Türi.
Vv 23.	E. K. S. I. 1. 478. 22	Jakobi.

H. Harjuma.

H 1.	H II 65. 664. 4	Jüri.
H 2.	H II 51. 717. 2	Kuusalu.
H 3.	H (II?) 40. 845. 1	„
H 4.	H II 34. 523.	„
H 5.	H I 4. 153. 12	Risti.
H 6.	H III 12. 621. 6	Tallinna.

J. Järvama.

J 1.	H Gr. Qu. I 194. 95	Paide.
J 2.	H II 26. 74. 22	Türi.

P. Pärnumaa.

P 1.	E. K. S. IV. 2. 364. 77	Audru.
P 2.	E. K. S. I 481. 6	Jaagupi.
P 3.	H II 21. 605. 29	Tori.
P 4.	H II 21. 749. 90	„
P 5.	H II 20. 90. 49	?

Se. Setumaa.

- Se 1. Hurt, Setukeste laulud II. s. 372.
 Se 2. „ „ „ II. s. 355.

T. Tartumaa.

- T 1. H II 50. 814. 94 Äksi.

VI. Viljandi.

- VI 1. Peet. V. N:o 249
 VI 2. E. K. S. IV 5. 774. 39

Vö. Võrumaa.

- Vö 1. E. K. S. IV 4. 128. 4 Räppina.

Vx. Tuntemattonilta seuduilta.

- Vx 1. H III 25. 130 (mahdollisesti Pärnumaalta).
 Vx 2. H I 9. 547. 88
 Vx 3. H II 49. 271. 42 (nähtävästi Pärnumaalta).

Kuten luettelosta näkyy, ovat useimmat Viron maakunnat edustettuina, runsaimmin Varsinais-Viro. Ainoastaan Läänemaalta ja saarilta ei tätä runoa ole tavattu. Kuitenkaan ei ole syytä otaksua sen syntyneen virolaisalueen itä-, vaan pikemmin länsiosissa, joista virolaiset runot yleensä ovat levinneet itää kohti. Täydellisimmän kuvan virolaisen kotiseuturunon aineksista antaa seuraava toisinto (Vv 9), jonka pastori Knüpffer on ennen vuotta 1840 luultavasti liiteltyt kokoon useista eri toisinoista ja joka tavataan H. Neus'in v. 1852 julkaisemassa virolaisten kansanlaulujen kokoelmassa ¹.

¹ Otan sen siitä sinänsä, säilyttäen vanhentuneen kirjoitus-tavan, ja liitän sen rinnalle mahdollisimman sananmukaisen suomalaisen käännöksen.

Külladana, kullestana,	Kyläistäni, kullaistani,	
Külladana, kus ma kaswin,	Kyläistäni, kussa kasvoin.	
Asseta, kus ellasin!	Paikkaa, kussa elehin!	
Seäl kaswid lapsed laddusad,	Siellä kasvoi lapset laatuivat,	
Tousid tütterid tössised!	Nousi tyttäret totiset!	5
Se'ep on külla, mis on meilla!	Sepä vasta kylä, mikä meillä!	
Al on asud, peäl on pöllud,	Alla on niityt, päällä pellot,	
Al on asud heina lüa,	Alla niityt heinää lyy'ä,	
Peäl on pöllud leiba süa,	Päällä pellot leipää syy'ä.	
Keskel on külla kallewi.	Keskellä kylä palttinainen.	10
Külla haiseb kömellilla	Kylä haisee kuminalle,	
Külla wäljad wäwelilla,	Kylän vainiot rikille,	
Tännawad tahhelperilla,	Tanhuat karviaismarjoilla,	
Aiawitsad wirdeella,	Ai'anvitsat vierteelle.	
Oued ounahaisodella.	Pihat omenanhajulle.	15
Wötko külla, wigo külla,	Se ottakoon kylän, vieköön kylän(?)	
Wötko külla kidetawa,	Ottakoon kylän kiitettäväksi(?)	
Hea asse auustetawa!	Hyvän paikan ylistettäväksi(?)	
Sode solko, made malko,	Soiden solske, maiden malske, ¹	
Innimeste hinge hukko,	Inehmoisten hengenhuikka,	20
Tüttarte teotispaika,	Tytärten haukkunapaikka,	
Emma laste laido paika!	Emon lasten moitepaikka!	
Ma kidan omma küllada,	Ma kiitän omaa kylääni,	
Auustan omma asseta:	Ylistän omaa paikkaani:	
Se'ep on külla, mis on meilla!	Sepä vasta kylä, mikä meillä!	25
Kiwwi peäla kui kirriko,	Kiven päällä kuin kirkko,	
Känno peäla kui kabeli,	Kannon päällä kuin kappeli,	
Mäe peäla kui se mängi!	Mäen päällä kuin kuvastus! (?)	
Se'ep wörs liinasta allempi,	Sen verran kaupungist' alempi.	
Rakkewerrest raipeemba,	Rakveresta kehnoppi,	
Et ei ligu lindi laewa,	Ett'ei liiku nauhalaiva,	30
Et ei pudu pori laewa,	Ei kulje pitsilaiva,	
Ei kalla kallewi lacwa,	Ei poikkea vaatelaiva,	

¹ *Wiedemann* kääntää *Neusin* mukaan *made malko* sanalla „Ekel-erde“. *Malske* sanalla on yritetty kuvata sen onomatopoeettista ja riimillistä vaikutusta.

	Ei tulle tubbaka laewa.	Ei tule tupakkalaiva.
	Tihti seäl jooksid tindi laewad,	Usein siellä juoksi tinttilaivat.
35	Möda mada mindi laewa,	Maata pitkin mynttilaiva, ¹
	Kalluti kallewi laewad.	Kallistelivat vaatelaivat.
	Suisa jooksid sola laewad,	Suoraan juoksi suolalaivat,
	Sisse meil tullid sisi laewad,	Sisään tuli silkkilaivat,
	Kallasid kallewi laewad,	Poikkesivat vaatelaivat,
40	Tuppa tulli tubbaka laewa!	Tupaan tuli tupakkalaiva!

Saattaa jo ennakoita päättää, ettei runo alkujaan ole ollut näin pitkä, vaan että se on muodosteltu useista toisintoista. Se näkyy siitäkin, että se sisältää osaksi tautologisiiä, osaksi ristiriitaisia säkeitä. Huomattakoon esim., että kylän asemaa kuvataan säkeissä 7—10 toisin kuin säkeissä 26—27 ja että säkeet 16—22, joissa kylää ivataan, nähtävästi tarkoittavat aivan toista kylää, ja että säkeet 30—33 ja 34—40 ovat jyrkässä ristiriidassa keskenänsä. Näin ollen herää kysymys, mistä osista tämä runo on kokoonpantu ja millaisia alkuperäiset muodot lienevät olleet. Tämän kysymyksen ratkaisemiseksi on turvauduttava sen eri toisintoihin. Niistä päättäen on Knüpfferin kirjaanpanossa ainakin neljä eri runoa sekaantuneena:

A. runo, jossa kylää kehutaan sen asukkaiden kelloisuuden vuoksi („Siellä kasvoi lapset laatusat, Nousi tyttäret totiset“) ja verrataan kaupunkiin,

B. runo, jossa kylää kehutaan sen viljavuuden ja väkevähajuisuuden vuoksi („Alla niityt, päällä pellot, Alla niityt heinä lyyä, Päällä pellot leipää syyä . . Kylä haisee kuminalle, Kylän vainiot rikille, Tanhuat karviaismarjoille“ j. n. e.),

C. runo, jossa kylää kehutaan etenkin sen laivaliikkeen takia („Sisään tulee silkkilaivat, Poikkeaa kangaslaivat, Tulee tupakkalaivat“ j. n. e.),

¹ *Neus* ja *Wiedemann* selittävät *mindilaavan* merkitsevän samaa kuin *minemize* (s. o. menemisen) laiva. Mutta synnyntäisten virolaisten selityksen mukaan on *mind*i murteellinen vastine *myntti* sanalle.

D. pilkkaruno, jossa kylää moititaan kehnosti rakennetuksi, ihmisten päänmenopaikaksi ja tytärten haukku-mapaijaksi.

Tarkastakaamme kutakin runoa erikseen.

A. Se kotiseuturunno, jossa ylistetään kylän asukkaiden kelvollisuutta ja verrataan kylää kaupunkiin, näyttää olevan peräisin virolaisen alueen länsiosista, Pärnumaalta (tai Harjumaalta). Siitä tavataan 10 toisintoa (P 2, 4, H 3, 5, 6, Vv 9, 21, Vx 3 sekä osiksi Se 2 ja Vx 2). Se alkaa usein asettamalla oman kylän vieraiden kylien vastakohdaksi (P 2, H 5, Vv 9, Vx 3, joihin liittyvät tässä suhteessa myös Vv 13, Se 1, Vö 1 ja J 1), toisinaan taas kysymyksillä ja vastauksilla: „Kenen kylä se näkyvi, Kenen katot kuumottavat? — „Meiän kylä se näkyvi, Meiän katot kuumottavat“ (H 3, 6, Vv 21, johon alkusäemuotoon kuuluvat myös H 1, J 2, T 1, Vl.1, Vv 4, 5, 12).¹ Mutta

¹ Runon alkusäikeistä muuten huomautettakoon, että ne vaihtelevat eri paikkakuntien mukaan. Yleisin varsinaisvirolainen alku on ylistävä huudahdussäe, jossa kylää mainitaan *kultaiseksi* tai *hopeaiseksi*, *kuuluisaksi*, *kalliiksi* tai *armaaksi* (Vv 3, 9, 11, 16, 17, 20, 23), kuten

Oh seda kullasta Koluda,
Höbedasta Ohepaluda,
Kallist Kallukse külada!
(Vv 11)

Küladana kullastana,
Azetana armastana,
Paikade üli parasta!
(Vv 23)

Mahdollista on, että „kultaisen kodin“ ylistys, joka läheisesti liittyy kotiseuturunoon ylistäessään lapsuden kodin huoletonta elämää, on sekaantunut tähän, sillä se alkaa säännöllisesti samantapaisella huudahduksella

Oh seda endista eluda, tai
Kallist kasu põlvekesta

Oh mu kullasta koduda,
Ilusat esä aseda
Ema paika armasta.

(Vrt. Hurt II 10. 603. 362, II 7. 714. 22, II 29. 454. 242, II 10. 451. 215 ja Kanteletar I. 75.)

vaikka alkusäkeissä nähtävästi on tapahtunut sekaannusta, on runon varsinainen keskus sentään jokseenkin yhtäpitävä koko leviämisalueella. Ottakaamme lähtökohdaksi toisinto Vx 3, joka P 2:n kanssa yhdessä edustaa yksinkertaista alkujuurta. Se kuuluu suomennoksen kanssa rinnan seuraavasti:

	Vilets kiidab Viru maida,	Kurja kiittää Virun maita,
	Vaene kiidab Varbla maida,	Köyhä k. Varblan maita,
	Armetu (küll) Aru küla maida	Armoton Arokylän maita,
5	Mina kiidan oma maida	Minä kiitän omia maita,
	Oma häida heinamaida,	Omia hyviä heinämaita,
	Paremaida põllumaida;	Parempia peltomaita;
	Siin kasvsid mehed mõnused,	Siinä kasvoi kelpo miehet,
	Siin kasvsid lapsed ladused,	S. k. lapset laatusat,
10	Poisid pooled noored härrad.	Pojat puoleksi nuoret herrat,
	Sest on linnast ta alama,	Sen verran on tää linnasta alempi,
	Et ei hütia öösel kellad,	Ett'ei huuu öillä kellot,
	Ega paugu päised kellad,	Eikä pauku päiväiset kellot,
	Ega tuksu tunnikellad,	Eikä tiksu tuntikellot,
15	Ega haugu alevirakid.	Eikä hanku etukaupungin rakit.
	Õue all meil õllesooned,	Pihan alla meillä olutsuonet,
	Väravas meil viinasooned,	Veräjässä m. viinasuonet,
	Mödusooned mõiza poole;	Mehusuonet moision puoleen;
	Suo meil hüllib umberringi,	Suo meillä hyllyy ylt'ympäri,
	Mäe kingud uhkest õiskvad,	Mäen kummut kovasti kaiku-
		vat,
20	Karjad magust rohtu maitsvad.	Karjat makeata ruohoa mais-
		tavat.

Seitsemässä toisinnossa (Vv 1, 7, 10, 14, 15, 18, P 4) johtaa kylän ylistykseen yksinkertaisesti väite, että asianomaisessa paikassa on iloinen elää ja kaunis kasvaa:

Seal on ilus elada,

Seal on kaunis kasvadagi (Vv 10), jommainen säepäri saattaa liittyä edellä mainittuihin tyyppeihin (Vv 12).

Kaikki virolaiset alkusäemuodot ovat muuten edustettuina myöskin suomenkielisellä alueella.

Toisinto P 2, joka on lopusta kahta säettä lyhempi, noudattaa säe säkeeltä samaa laulutapaa. Ainoat asialliset vaihtelut ovat: 3:nnessä säkeessä *Alaküla ~ Aruküla*, 8:nnessä säkeessä *lapsed lõbusad ~ l. ladusad* ja 10:nnessä säkeessä *Sest ta Tallinnast alama ~ S. on linnast ta alama*. Tämän yhtäpitäväisyyden nojalla voimine päättää myös toisinnon Vx 3 olevan peräisin Pärnumaalta tai aivan sen rajoilta. — Väestön kelvollisuutta kuvaavissa kantasäkeissä tavataan seuraavat toisinnot:

1. Siin kasv'sid mehed menusad P 2
S. k. m. mõnusad Vx 3
2. Seäl kasvid lapsed laddusad Vv 9
Seal k. l. ladusad Vv 21
Siel k. l. laadusad H 3
Siin kasv'sid l. lõbusad P 2
S. k. l. ladusad Vx 3
3. Tousid tütterid tõssised Vv 9
T. t. tõsised Vv 21
4. Poisid pooled noored härrad Vx 3
P. poe n. h. P 2

Lapsista mainitaan toisinnossa Vv 21 vielä, että he kasvoivat ilman vitsaa:

Ilma vitsata viledad,
Kase ladvata kabusad,
Lepa urvata usinat.

Toisinnossa H 3 kuuluu tämä kohta kokonaisuudessaan

Siel kasvid lapsed laadusad,
Mihed kui mere pedakad,
Naised kui Narva neitsikesed.

Poisid kui poole sakselased,
Tütäred igi ilusad.

Nämä säkeet, jotka viittaavat jo kylän kaupunkimaisuuteen, ovat saaneet toisoinnoissa H 5, P 4, Se 2 ja Vx 2 seuraavat vastineet:

Peremehed kõnnivad kui need	Isi sees kui see härra	
härrad,		(P 4)
Perenaesed kui need prõuad,		
Sulased kui isandad,		
Sulaste naesed emandad,		
Poisid kui need poe poisid,	Küla poisi poordisaksa,	
Tüdrukud kui neitsikesed.	Küla naase kui inändä.	
	(H 5)	(Se 2)

Küla esä kui herra,
Küla ima kui mamsli,
Küla näiju näitsikese,
Küla poisi poodipoisi (Vx 2)

Missä määrin nämä säkeet ovat alkujaan kuuluneet kotiseuturunoon, sitä on vaikea päätellä. Ainakin on varmaa, että säepari

Siel kasvid lapsed laadusad,
Tousid tütterid tõsised,

joka on laajalle semmoisenaan levinnyt, on tässä yhteydessä alkuperäinen. Muut ovat ehkä myöhäsyntyisempiä tai sekaantuneet mahdollisesti toisesta runosta, jossa laulaja pyytää päivää paistamaan omille seuduilleen ja sadetta satamaan vieraille tienoille ja jossa oman puolen väkeä kehutaan saaremaalaisten rinnalla:

Paista, paista päewakene,
Heledasta ilmakene,
Paista ikki meie peale,
Ära paista Saaremaale,
Wii aga wihma Wigalimaale,

Saada hoogu Saarenaale.
Saaremaal on mehed mustad,
Mehed mustad, naised laisad,
Tüdrukud higi tigidad,
Poisid kannu karvalised.
Meie maal on mehed mukid,
Mehed mukid, naised kekid,
Tüdrukud ili ilusad,
*Poisid pooled saksilased.*¹

Muuten saamme nähdä eräiden kylän väkeä kuvaavien säkeiden („miehet mustat, naiset laiskat“) kulkeutuneen Inkerin puolelle ja sekaantuneen siellä vieraan kylän herjauslauluun, samaten kuin positiiviset ylistyssanat ovat sekaantuneet kotiseudun asukkaiden kiitokseen.

Toisinoissa P 4, H 5 ja 6 kehitellään kylän ja kaupungin keskinäistä vertailua osaksi samoilla, osaksi hiukan poikkeavilla sanoilla kuin äsken siteeratun pärnumaalaisen runon (Vx 3 ja P 2) säkeissä 10—14.

Sest on linnasta alama,	Mis sest linnast puudu veel.
Et põle uusi uulitsida,	Ei ole uusi uulitseida,
Ega põle Turu tänavida,	Ega põle Viru väravaida,
Et põle kella tiksumista,	Ei ole Harju aknaseida,
Paide kella paukumista.	Ega pole Toompää turusida.
(P 4)	(H 5)

Uudenaikaiset vertaukset (tytöt = *neitsyitä*, *mamsseleita*, emännät = *rouvia*, pojat = *puotipoikia*) sekä kaupungit (Turku, Tallinna, Paide, Rakvere y. m.) tiksumine tornikelloineen, uusine katuineen, toreineen ja akkunoineen osoittavat selvästi tämän runon myöhäsyntyiseksi. Samaa todistaa sen verraten kuiva sävykin.

¹ Hurt II 1. 116. 160, vrt. myös II 1. 416. 578, II 1. 249. 363, II 9. 204. 29, II 10. 421. 177, jotka kaikki ovat Virumaalta muistiinpannut, ja „Vana kannel“ II osan n:roa 321 (171).

Harjumaalainen toisinto H 6, joka pärnumaalaisten P 2:n ja Vx 3:n rinnalla näyttäisi edustavan turmeltumattominta laulutapaa, sisältää kylän ja kaupungin vertailuun siirryttäessä säemuotoja, joilla on suorat vastineensa inkeriläisellä alueella. Otamme sen tähän sen vuoksi kokonaisuudessaan käännöksineen:

	Kelles se küla näikse?	Kenenkä kylä näkyvi?
	Kaseküla näikse.	Kaseküla n.
	Kelle need katused kumavad	Kenen nuo katot kuumottavat
	Ja need seinad sätendavad?	Ja nuo seinät sädehtivät?
5	Kaseküla aknad aljendavad,	K:n akkunat haamoittavat.
	Kaseküla katused kumavad.	K:n katokset kuumottavat.
	Kellesse küla linna sarna,	Kenenkä kylä linnan verta.
	Linna sarna, lipu sarna?	Linnan verta, lipun verta?
	Kaseküla linna sarna,	K. linnan verta,
	Linna sarna, lipu sarna.	L:n v., l:n v.
10	Kust oo ta linnasta alama?	Min verran tää linnaa alempi?
	Sest oo ta linnasta alama,	Sen verran t. l. a.,
	Et tall pole Turu tänavid,	Ett'ei ole Turun tanhuoita.
	Ega pole Viru väravid,	Eikä Viron veräjiä,
	Et ei huia tiised kellad.	Ett'ei huua öiset kellot,
15	Ega piksu päised kellad,	Eikä tiksu päiväkellet.
	Ega tuksu tunnikellad.	Eikä raksu tuntikkellet.

B. Ehein ja tyypillisin kaikista virolaisista kotiseuturunoina on runo B, jossa kuvataan kylän viljelysaloja („Niityt alla, pellot päällä, Keskellä kylä iloinen“) ja väkevähajuisuutta. Eheimpänä se on säilynyt siitä syystä, että se edustaa vain yhden maakunnan laulutapaa. Niistä 16 toisinnosta, joissa kylää tältä kannalta ylistetään, ovat näet kaikki tyyni, yhtä ainoata lukuunottamatta, peräisin Varsinais-Virosta (Vv 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, T 1). Ei ole sen vuoksi epäilemistäkään, että tämä runo on syntynyt tässä maakunnassa, sen hedelmällisissä sisäosissa, sillä kaikki runon alkuperäiset piirteet viittaavat sisämaan kylään, missä pelto- ja niittyviljelys on pääelinkeinona. Sen sijaan ei se kylän aseman kuvaaminen säeparille

Tehtud mäe veeru pääle,
 Pandud päeva paisteelle,

joka tavataan toisinoissa Vv 9, 11, 16, 17, 21, 23 melkein sanasta sanaan yhtäpitävänä, ole luultavasti syntynyt varsinaisvirolaisella alueella, vaan siirtynyt sinne lännempää, kuten toisinto H 3 osoittaa. Tässä esiintyvät vaihtelut näkyvät seuraavasta säeluettelosta:

1. Se tehtud jõgede peale Vv 21
 See t. j. p. Vv 23
 Kivvi peäla kui kirriko Vv 9
2. Tehtud mäe veeru peale Vv 11, H 3
 See tehtud mägede otsa Vv 16
 Mäe servile seatud Vv 21
 Jõgede, mägede peale Vv 23
 Känno peäla kui kabbeli Vv 9
 Pandud päeva paistelle Vv 17
3. Pandud päeva paisteelle Vv 11, H 3
 P. p. paistella Vv 16
 P. p. paistusele Vv 21
 Mägede peale kui see mäangi Vv 23
 Mäe peäle k. se m. Vv 9
 Ja siis järve kaldalle Vv 17

Näillä päivänpaisteisilla mäkirinteillä sijaitsevat kylän viljelysalat hyvässä järjestyksessä, niityt alempana, pellot ylempänä, niinkuin seuraavat neljä säettä tyylytellyn havainnollisesti osoittavat:

1. Öis oli alla, puas oli pealla Vv 1
 All on aasad, pääl on põllud Vv 3
 A. o. asud, peäl o. p. Vv 9
 A. o. aasad, peal o. p. Vv 10, 20
 A. o. aasud, p. o. p. Vv 12, 16

All	meil	aasud	peal	meil	pöllud	Vv 13
A.	on	iied,	pial	on	p.	Vv 18
Haasud	alla,	väljad	pealla			Vv 15
-
2.	Keskel	on	küla	ilusa		Vv 10, 16
	K.	k.	i.			Vv 20
	Kesgel	on	k.	i.		Vv 3
	Keskel	o.	k.	kallewi		Vv 9
	Keskeel	k.	kenempi			Vv 13
	Kena	ktla	keskeela			Vv 12
	Kesk	k.	kena elada			Vv 18
	Jõe	keerd	on keskella			Vv 7
-
3.	Õis	oli	alla	heina	lütta	Vv 1
	All	on	aasud	heina	niita	Vv 7
	A.	o.	aasad	eina	n.	Vv 20
	A.	o.	asud	heina	lütta	Vv 9
	A.	aga	aasus	lõön	ma heina	Vv 13
	A.	on	iied	eiina	lütija	Vv 18
-
4.	Puas	oli	pealla	vilja	ruoda	Vv 1
	Pääl	on	pöllud	v.	leika	Vv 7
	Peäl	o.	p.	leiba	stia	Vv 9
	Pial	o.	p.	l.	stija	Vv 18
	Peal	o.	p.	vilja	leika	Vv 20
	Peala	pöllul	künnan	maada		Vv 13

Kaikki nämä neljä säettä näyttävät olevan alkuperäisiä tässä yhteydessä ja esiintyneen siinä järjestyksessä, mihin ne ovat asetetut. Se lisäys, joka tavataan kahdessa toisinnossa (Vv 10 ja 16) ja jossa kuvataan kylän alla olevaa järveä ja järven kaloja, on alkujaan luultavasti kuulunut toiseen runoon.¹ Puheena olevat säkeet kuuluvat yhtäpitävästi:

¹ Vrt. *Hurt* Vana kannel I 53 C (s. 60), II 164 B (s. 15) ja II 337 A ja B (s. 237), joissa puhutaan niinikään kalaisesta järvestä, „laukkiotsaisista“ ahvenista, hauista ja kiiskistä.

Küla all on (h)ieekene,
 (H)ie all on järvekene;
 Seal järves kalad kavalad,
 Siiad suured, seljad mustad.
 Lõhed laiad, laugud otsad,
 Auid pikad, pääd jämedad.

Omaa kalajärveä kiitetaan samaan tapaan myös toisinoissa P 5, Võ 1 ja Se 1, josta voimme huomata, ettei tämä piirre liene alkujaan varsinaisvirolainen. — Kylän viljelysalojen yhteyteen kuuluu Varsinais-Virossa milttei erottamattomasti myös väkevä, vaikkei aina suinkaan hyvä haju. Kylä näet haisee *kuminalle* (koomelilla, köömelilla, künnililla j. n. e.), kylän vainiot *rikille* (vuavelilla, väävalilla j. n. e.), kylän pihat *omenille* ja tanhuat *oluenvierteelle* (taherperilla, tahelperilla), *karviaismarjoille* (tahelperilla) tai *tattarille* (taterella), *aidanvitsat vierteelle* (virdeella) j. n. e. Nämä hajut ovat kuvatut tavallisesti neljällä säkeellä, joihin välistä on tullut eräitä piirteitä vielä lisäksi. Ne esiintyvät toisinoissa Vv 1, 2, 3, 6, 8, 9, 11, 14, 15, 18 ja T 1.

1. Küla	haiseb	künnililla	Vv 1
K.	õitseb	köömelilla	Vv 2
K.	haiseb	k.	Vv 3, 6, 9
K.	h.	köömenilla	Vv 14
K.	h.	köömendella	Vv 15
K.	h.	koomenilla	Vv 11
K.	meil h.	köömelille	Vv 8
K.	aiseb	tomingalla	Vv 18
	Äitseb	küla köömenista	T 1
2. Küla	väljad	vuavelilla	Vv 1
K.	v.	veavelilla	Vv 2, 14
K.	v.	väämelilla	Vv 3
K.	v.	väävelilla	Vv 6, 9, 11
K.	v.	väävalilla	Vv 8
K.	vallad	rukistella	Vv 18

- Äitseb valda vaarakista T 1
 Väljad haisvad lilledella Vv 15
3. Ktla õued õunapuulla Vv 1
 Õued õunahaisodella Vv 9
 Ö. õ.-haisudella Vv 11, 14
 Ö. õ.-aisutella Vv 18
4. Tänavad taherpärilla Vv 11
 T. tahhelperilla Vv 9
 T. tähte-paarilla Vv 18
 T. taherbarissa Vv 3
 T. taterella Vv 2
 Tanuajad taherpärilla Vv 15
 Talu tatra tangudella Vv 6
5. Ktla tuad tomingilla Vv 1
 K. aiseb tomingalla Vv 18
6. Ktla pinud pihlakilla Vv 1
7. Aia vitsad virdeella Vv 2, 9
 Aja v. virdeessa Vv 3
 A. äered äidikilla Vv 1
8. Kopelid koirohilla Vv 11
9. Sõnnikud sia lihala Vv 8
 Riastad s. l. Vv 18
10. Katuksed kana munilla Vv 8
 K. k. munala Vv 18
 Mull'ered k. munasta T 1

Tässä toisintoluettelossa pistää silmään se seikka, että m. m. karviaismarjatkin mainitaan hajuaviksi. Niiden viro-

lainen nimi *tahhelperi* (= saksan *Stachhelbeere*) on nähtävästi aiheuttanut sekaannuksen (oluenvierre = *taherperi*). Parissa toisinnossa (Vv 17 ja P 4) mainitaan erityisesti, että kylän tienoilla kasvaa omena- ja marjapuita:

Õunapuud on oja äärelle
 Marjapuud maa tasased (Vv 17)
 Õunapuu aed meil ukse eessa
 Kase tukk meil tua taga (P 4).¹

Kylän varallisuutta kuvastaa se, että neljässä toisinnossa (Vv 3, 8, P 2 ja Vx 3) kerrotaan pihasta juoksevan „olutsuonten“, veräjistä „viinasuonten“ ja „mehusuonten“ moision puoleen.

1. Õuest	jooksid	õlle sooned	Vv 8
Õue	meil	jooksvad õ. s.	P 2
Õ.	all m.	õ. s.	Vx 3
Õlled	õuessa	ujuvad	Vv 3
2. Väravaste	viina	sooned	Vv 8
Väravasse	v.	s.	P 2
Väravas	meil v.	s.	Vx 3
3. Mõdusooned	mõisa	poole	P 2, Vx 3
4. Soo meil	üllib	ümber ringi	P 2
Suo m.	hüllib ü.	r.	Vx 3
5. Õlut saab	oostel	juua.	
Viina saab	veistel	juua.	
Kalja kõigel	karjal	juua	Vv 8

¹ Nähtävästi on tämä piirre tullut häärunoista. Vrt. *Hurt*, Vana kannel II n:ro 204 (s. 107)

„Kust ma tundsin langu õue?“

„Pihlakazed piimäedad,
 Õõnapuuzed õueaiad.“

ja *Hurt*, Vana kannel II
 n:ro 429 (s. 298)

„Tua taga tammemetsä,
 Kuja taga kuuzemetsä,
 Laada taga laanemetsä,
 Saana taga saaremetsä.“

Näistä viimeksi mainituista viidestä säkeestä ei kuitenkaan yksikään liene alkuperäinen tässä yhteydessä, vaan ne näyttävät tulleen eräästä runosta, jossa laulaja sanoo niin kauan kodista juosseen pihassa olutsuonten, veräjissä viinasuonten ja kaivon ääressä kaljasuonten kuin tyttäriä oli talossa.¹

Senis õues õllesooned,
Värävissä viinasooned,
Kajo ääres kallasooneid,
Senis kui tüterid kodossa
(II. 199)

Ouest tullid õlle ojad.
Värävistä viinasooned,
(II. 247)

Seni kui tüterid tuassa.
— — — — —
Seni õues õlleojad,
Kajo ääres kallaojad.
Värätis on viinaojad:
Õlut saab hoboste juua,
Viina saab veiste juua.
(II. 279 A)

Niin kuin viljandimaalaisesta toisinnosta (Vana kannel II 279 A) näkyy, ovat 5:nnessä kohdassa mainitut säkeet myös samaa juurta eivätkä alkujaan kotiseaturunoon kuuluvia.

C. Laivaliikettä kuvaileva kotiseaturuno C on luonnollisesti syntynyt meren rannalla ja se tavataankin yksinkertaisessa muodossaan eräissä Pärnumaan toisinoissa (P 1, 3 ja osittain myös P 5). Se näyttää olleen alkuansa kosijan laulu, jolla neitoa suostutellaan tulemaan vilkasliikkeiseen rantakylään:

Neiukene noorukene.
Mis sul viga mulle tulla.
Mulle tulla, mulle olla?
Meil on meri õue all':
Sissis käivad siidilaevad,
Kauda mööda kaubalaevad,
Õue alla õunalaevad.

Neitokainen nuorukainen,
Mi sull'este mulle tulla;
Mulle tulla, mulla olla?
Meill' on meri pihan alla;
Sisään tulee silkkilaivat,
Kautta kulkee kauppalaiivat,
Pihan alla omenalaiivat,

¹ *Hurt*, Vana kannel II n:rot 199, 279 A & B (sivuilla 74, 185—187) ja II 247 (siv. 142).

Väravasse värške räemelaevad, Veräjissä tuoreet silakkalaivat,
 Kalda alla kalalaevad, Kaltaan alla kalalaivat,
 Tua taha tubakalaevad. (P 1) Tuvan takana tupakkalaivat.

Toisinnossa P 3, joka on monisanaisempi kosijan virsi, mainitaan että kylään saapuu „joka päivä Pärnun laivat“ ja „joka kuussa Kuurinmaalta“, siis virolaisen alueen lounaiskulmaan viittaavia piirteitä. Tälle runolle tavataan vastineita myöskin setukaisalueella (Se 1), Varsinais-Virossa (Vv 12, 9) ja tuntemattomalla seudulla (Vx 1) jonka säemuodot muistuttavat läheisesti pärnumaalaisia toisintoja. Laivaliikkeen kuvaukseen siirryttäessä on välittävissä säkeissä tavallisesti viittaus siitä, että „meill’ on meri pihan alla, kalajärvi kaltaan alla“ (P 1, 3, 5, Vx 1 ja tavallaan myös Vv 22)

1. Meil on meri õue all P 1
 M. o. m. õ. alla P 3, 5, Vx 1
 Ei pole merda õ. a. Vv 22
2. Kalajärvi kalda alla P 3, 5
 Oja on meil usse alla Vx 1.¹

Itse meriliikkeen kuvaus (toisunnoissa Vv 9, 12, P 1, 3 Se 1, Vx 1) sisältää luettelon kaikenlaisista laivoista, jotka saapuvat kylän satamaan, tuoden *silkkiä* (siidil.), *kangasta* (kalevil.), *lankaa* (niidil.), *suolaa* (soolal.), *omenia* (õunal.), *perunoita* (ubinal.), *sipulia* (sibulal.), *tupakkaa* (tubakal.), *viinaa* (viinal.), *olutta* (õllet.), *silakoita* (räemel.), jopa *mynttiäkin* (mindil.), tai jotka ovat vaskisia (vaskel.) tai vähäisiä (vääitse) kauppalaivoja. Kuten nämä kauppatavarain nimitykset ja runon koko sävy osoittaa, ei tämä runo voi olla syntynyt kovinkaan varhaisina aikoina. Ja sen

¹ Se seikka, että tämä säepari esiintyy usein muissakin yhteyksissä, esim. runossa „Hämeen ihmeet“, Varsinais-Virossa (H II 9. 747 ja H II 9. 776), ei vielä pysty todistamaan, ettei se tässä kotiseuturunossa voisi olla alkuperäinen.

syntymäpaikka on haettava Viron lounaisrannikolta, joka on vanhoista ajoista asti ollut vilkkaassa liikeyhteydessä vieraiden seutujen kanssa. Vaikka säemuodot tässä runossa vaihtelevat suuresti, esitämme niistä yleiskatsauksen, sillä samat piirteet jatkavat kulkuansa suomenkielisinä pitkin Inkerinmaan rannikkoa.

1. Tihti seäl jooksid tindi laevad	Vv 9
Sinnap sõudvad soolalaevad	Vv 12
Sissis käevad siidilaevad	P 1
Sinna keivad siidilaevad	P 3
Sisse sõidi siidilaeva	Se 1
Sissi sõitva siidilaeva	Vx 1
2. Möda mada mindi laeva	Vv 9
Kallavad kalevilaevad	Vv 12
Kauda mõõda kaubalaevad	P 1
Väri'ihe väätse laeva	Se 1
Kaudu käeva kaubalaeva	Vx 1
Siidilaevad, niidilaevad	P 3
3. Kalluti kallevi laevad	Vv 9
Õue alla õunalaevad	Vv 12, P 1
Us-aida ubinalaeva	Se 1
Veerda mõõda viinalaeva	Vx 1
Iga päe Pärnulaevad	P 3
4. Suisa jooksid sola laevad	Vv 9
Sillale sibalalaevad	Vv 12
Väravasse värskse räimelaevad	P 1
Õhtu poolt nee õllelaeva	Vx 1
Igas kuus Kura laevad	P 3
5. Sisse meil tullid sidi laevad	Vv 9
Vainul on vaskelaeva	Vv 12
Kalda alla kalalaevad	P 1

6. Kallasid kallevi laevad Vv 9
 Tua taka tubakalaevad P 1
7. Tuppa tuli tubbaka laeva Vv 9¹

Tähän runoon sekaantuneena tavataan jo Virossa eräitä aineksia, jotka sitten kuuluvat siihen olennaisina osina myöskin suomenkielisellä laulualueella. Semmoinen piirre on toisinnossa Vv 1 viittaus laulajan kulkuun läpi kylän (oik. pari ensimmäistä säettä seuraavasta):

Kui sõidan läbi külada,
 Läbi uute uulitsate,
 Läbi vaskise värava,
 Läbi puasise tänava,
 Helkis helmene hobune,
 Paukus puasine tänava j. n. e.

D. Muihin kotiseuturunoihin on usein sekaantunut säkeitä, joissa laulaja koettaa kohottaa oman kylänsä kun-
 niaa ivailemalla naapurikylää. Tällaista suoranaista ivai-
 lua tavataan seitsemässä virolaisessa toisinnossa (Vv 2, 4,
 9, 23, Vl 1, H 5, Vx 2) ja se kohdistuu samojen ominai-
 suuksien negatiivisiin puoliin, jotka omassa kylässä ovat
 kiitosta ansaitsevia: sen sijaan kuin oma kylä on muhkea,
 on vieras kurja, sen sijaan kuin oma kylä tuoksuu hyvälle,
 haisee vieras pahalle, ja sen sijaan kuin oma kylä on kelpo
 ihmisten asuinpaikka, on vieras pahuuden pesä. Päätäten
 viljandilaisesta toisinnosta (Vl 1) ja osittain myös varsi-
 naisvirolaisista (Vv 2, 4, 23) on tämä haukkumaruno ollut
 alkuaan erillinen. Siinä voidaan huomata kaksi haarautu-

¹ Samanlaisia säkeitä kuin yllämainitut tavataan myös muissa yhteyksissä:

Sisse joozi (sõidi) šiidi laiva'

Väljä joosi väidze laiva' (ks. *Hurt*, *Vana kannel*
 I n:rot 132, 133, 134), mutta ne ovat saattaneet siirtyä juuri tästä
 yhteydestä.

maa: toisessa pilkataan etupäässä kylän kehnoja, ränsistyneitä rakennuksia, toisessa taas kylän poikien huonoa asua ja huonoja hevosia. Edellinen niistä näyttää perustuvan „orjan lauluun“, jossa moititaan herraskartanon (moision) pahaa vaikutusta ympäristöön: talot jäävät rappeutumaan ja kylä köyhtyy.¹ Siitä on nähtävästi tullut varsinaiseen kotiseuturunoon nuo piirteet, joissa kuvataan, kuinka naapurikylässä on „kaikki kyykyllänsä, kattoliistat riipuksissa, malot maahan putoamassa, harjapuut maahan vaipumassa“ (ks. Vv 2, 4) tai kuinka „kylä on tehty kyljellensä, tuvat tukien nojahan, ahjot arkkien varahan“ (VI 1) tai kuinka „tupa on heillä turpehista, malot kerjuukeppilöistä, katot karhunsammalista“ (H 5). Seuraavat otteet osoittavat, kuinka väkevilla piirteillä laulajat moitiskelevat naapurikylänsä:

Kelle see küla näikse?

Tapa see küla näikse,

Seep se sitane näikse,

Haganane haljendakse.

Küla kõik on kükakille

Roosi ajad ripakille

Sariksed maha sajavad,

Vareksed maha vajuvad.

Kui me' lähme Tapa poole,

Mis haisud vastu tulevad?

Sia haisu, sita haisu

Kolme koera kuse haisu,

Need haisud vastu tulevad.

(Vv 2)

Vaat kus paestab tede küla,

Küla on tehtud külläkille,

Toad tugede nojale,

Ahjud arkide varale. (VI 1)

Võtku küla, Kõldu küla,

Võtku küla kiidetavaks,

Asemed auustavaksi:

Küla keik on küllakalli,

Roovi ridvad ripakalli,

Sarikad maha sajavad,

Õlgised on aida ukсед,

Kilkased käe pidemed,

Sasised värava sambad.

(Vv 4)

Kui mij lääme teie poole,

Süäl sui kuri sulase.

Aia harenu matti(?)

Kattusse kakkunu

Nulga nuiä nõjal

Saina saviga paigatu. (Vx 2)

¹ Vrt. esim. Hurt II 9. 842. 125.

Paraku Jumal seda Paeküla	Võtko külla, vigo külla,
Paraku Pae paljakuida,	Võtko külla kidetava,
Nendel tuba turbaldesta,	Hea asse auustetava!
Sarikad sandi keppidesta,	Sode solko, made malko,
Katus karu sammaldesta.	Innimeste hinge hukko.
(H 5)	Tütarte teotispaika,
	Emalaste laidopaika. (Vv 9)

Soode salku, maade malku,
Tütarte teotuspaika,
Emalaste laidupaika. (Vv 23)

Tämäntapaiset piirteet, joissa kuvataan kylän ulkonaista kurjuutta sekä kovaa komentoa, saavat ajattelemaan, että runon mielikuvat ovat peräisin orjuuden ajoilta. Sen sijaan ei orjuuden ajoista ole merkkiäkään siinä runossa, jossa vertaillaan keskenään *meidän* kylän poikia ja *teidän* kylän poikia, heidän hevosiansa, satuloitansa ja pukimiansa. Se tuntuu syntyneen nuorten tyttöjen parvessa, kun he ihailen katselivat sitä sotilaallista miesväkeä, joka ratsain saapui kirkolle juhannuksena — missä seuduilla ja mihin historialliseen aikaan tämä on ollut tapana, siitä ei runo mainitse mitään eikä tämän tutkielman alaan varsinaisesti kuulu selonottaminen siitä. On näet olemassa Virossa sangen yleinen runo „Jaanipäeval kirikuu“, josta nuo piirteet ovat peräisin.¹ Sen viljandilainen, kotiseuturunoon sekaantunut muoto kuuluu:

Vaat kui sõidab mede meezi:	Katso kuin kulkee meidän mies:
Hobu tal alla kui see oissu,	Hepo sen alla kuni ahjo,
Ja mees on pääle kui see päevä,	Ja mies on päällä kuni päivä.
Saadul tal selgä siidi salka,	Satula selässä silkkitupsuinen.

¹ *Hurt*, Vana kannel II 201 A & B, 390 B ja 487 (siv. 75, 77, 281, 372).

Kübär tal pähä päevä kütüzi,	Hattu päässä päivän kynsi,
Lint on pääle linnu kirjä.	Nauha päällä linnunkirjava.
Vaat kus söidab tede meezi:	Katso kun tulee teidän miesi:
Obu tal alla allitanud,	Hepo sen alla haalistunut.
Mees on pääle päevätanud,	Mies on päällä päivettynyt.
Sadul selgä sammeltanud,	Satula selkään sammaltunut.
Köie tük tal kübara ääres.	Köyden pätkä hatun ympärillä.

E. Niiden neljän kotiseeturunon lisäksi, joista tähän asti on ollut puhetta, on virolaisella alueella tavattavissa vielä viides: varsinainen meri- ja kalamiesten laulu. Sen kotipaikaksi voimme ajatella jonkun kalastajakylän Viron pohjoisrannalla Harjumaalla, mistä se sitten on kulkeutunut idemmäksi Varsinais-Viroon ja Inkeriin. Sen laulaja on nuori itsetietoinen merimies, joka kerskaa meren tehneen hänestä miehen:

Mina mees merimehe poega,
Meri mind söödab, meri mind joodab,
 Meri mind mehesta teinud,
 Kallas saatand kangemasta.¹

Tällaisena se esiintyy jo Harjumaalla (H 2) sekaantuneena erääseen toiseen rannikkolaisrunoon, jossa kuvaillaan niitä vaikeuksia, mitä kalastajalla on kestettävänä. Harjumalainen toisinto on hiukan sekava ja kuuluu näin:

Tüvenegä, tüvenegä tülliid laulid,(?)
 Kaljusid merikajajad.
 Laulid liiväl linnükäsed,
 Karis hölpisid tiirikäsed;
 Vergud, vergud, vennikäne,
 Vergud liepavad meressä,
Kalad kargavad külissä,

¹ Ks. Hurt II 1. 297. 440 Virumaan Jöhvistä. Olen alleviivamalla merkinnyt ne säkeet, jotka vastaaviin inkeriläisiin kalastajarunoihin verrattaessa ovat tärkeimmät.

*Hülgid hüpväd ülesse.
 Meri meid süödäb, meri meid juodab,
 Meri on ottand mitu meest,
 Rand on raiskand rahvast palju,
 Mitu märgä hauda saaned.*

Sen varsinainen luonne selviää seuraavasta runosta, jossa nuorta neitosta varoitetaan menemästä rannanmiehelle, koska rannassa muka on vaikea saada untakaan meren pauhinalta ja merilintujen ja hylkeiden huudolta:

Neitsikene, noorukene,
 Ära mine randaje mehele:
 Ei sa rannas saa magada.
 Rannas on mere mürina
 Ja siis tiirade tirina,
 Kajakate kaljumine,
 Ja siis tilge üttdamine,
 Meriärja mõuramine.
 Ütdsid tilgeed meresta.
 Kisendasid kiivitajad,
 Karjusid mere kajakad.
 Meri akkas mõuramaie,
 Randa akkas raksumaie,
 Mere kivid kilkamaie,
 Ranna paed paukamaie.¹

Sama valitus merenrantalaisten vaikeasta elämästä esiintyy myös muissa varsinaisvirolaisissa toisoinnoissa, esim. Vv 19:ssä.

Mis viga Virussa elada
 Arju karjassa karata?
 Virus saab süüa vingerida,
 Arjus süüa angerida.

¹ Hurt II 9. 780. 53. Virumaan Haljalasta.

Kas ole rannassa pahembi,
 Mere ääres uodevambi,
Ei saa rannassa magada
Mere ääressa puhata.
Ülged üütarvad meressa,
Kaikuvad merikajakad,
 Tilgutid meritihased:
 Tüisse üles ranna rahvas,
 Tüisse reie peksamaie — —

Epätietoista kuitenkin on, lieneekö se merihanhien y. m. vesilintujen ääntelyn kuvaus, mikä tavataan eräissä kotiseuturunon toisoinnoissa (Vv 12, 15)

Karil on ane karina,
 Pajus on pardi parina,
 Laanes luike laksumised (Vv 12)

Pardid löövad laksu laaneessa,
 Pikad nokad linnikused (Vv 15)

peräisin tästä neidonvaroitusrunosta, vai jostakin toisesta yhteydestä.¹ Ainakin on se lintujen munittamisjuttu, mikä viimeksi mainittuun runoon (Vv 15) on liittynyt samoin kuin Vv 3:eenkin, tullut eräästä kiikkulaulusta²

Niinkuin huomaamme, on virolaisella alueella ainakin viisi eri runoa kotiseudun ylistykseksi. Ne ovat syntyneet eri paikkakunnilla ja kuvastavat kukin oman syntymäseutunsa oloja, mikä meren rannikolla, mikä sisämaassa. Ei yksikään niistä osoita semmoisia piirteitä, jotka oikeuttaisivat päättelemään niitä iältään kovin vanhoiksi — päinvastoin ovat useimmat ehdottomasti myöhäiseltä uudelta ajalta peräisin — eikä yksikään niistä ole rakenteeltaan niin ehyt, että se olisi jaksanut kulkea muuttumatta virolaisen laulalueen halki, vaan päinvastoin ne muuntelehtivat

¹ Vrt. *Hurt*, Vana kannel I 67, s. 28.

² Sama teos, II 357 A.

pitäjistä pitäjään siirryttäessä, ottaen itseensä uusia aineksia ja unohtaen entisiä ja monella tavalla keskenään sekä vieraihin runoihin sekaantuen. Näin ne ovat vähitellen kulkeutuneet itää kohti ja kokoontuneet Varsinais-Viroon, jonka rajojen sisällä tavataan kukin tyyppi edustettuna. Täällä ne välistä ovat alkaneet tuntuvammin osoittaa taipumusta liittyä toisiinsa ja kasvaa pituutta, vaikka keskuksena on tässä maakunnassa pysynyt se runo B, jossa ylistyksen esineenä on kylän päivänpaisteisuus, niittyjen ja peltojen hyvä järjestys sekä ympäristön väkevähajuisuus. Tämä keskus on muuten tyylielityssä selväpiirteisydessään epäilemättä kaikista kaunein virolaisista kotiseudun ylistyksistä, joita yleensä tuskin voinee katsoa kovin runollisiksi mielenilmauksiksi. Semmoisia ovat nämä virolaiset runot alkaneet vaelluksensa itää kohti Inkeriin ja synnyttäneet siellä samoin monimuotoisen ja sangen hajallisen laulusikermän, joka ainakin paikoin on sanontatavaltaan mehustunut ja täyteläistynyt saadessaan vereksiä piirteitä uudesta ympäristöstään.

Kotiseuturunon suomenkielisiä muistiinpanoja on keräelmissämme paljon runsaammin kuin virolaisia ja ne ja kaantuvat saantipaikkojen mukaan seuraavasti:

u. *Länsi-Inkeri.*

u	1.	Europaeus III 3. 160	Narvusi.
u	2.	Groundstroem	177
u	3.	„	213
u	4.	„	273
u	5.	Länkelä I 1 b	
u	6.	„	I 55
u	7.	„	III 26
u	8.	„	III 27
u	9.	„	III 30
u	10.	„	IV 9

u	11.	Porkka II ?	Narvusi.
u	12.	" II 541	"
u	13.	" III 451	Soikkola.
u	14.	" III 452	"
u	15.	" III 453	"
u	16.	" III 454	"
u	17.	" III 455	"
u	18.	" III 456	"
u	19.	" III 457	"
u	20.	Ruotsalainen K IV 7.	147 Narvusi.
u	21.	" K IV 7.	180 "
u	22.	" K V 1.	209 "
n	23.	" K V 1.	213 "
u	24.	" K V 1.	216 "
u	25.	" K V 1.	254 "
u	26.	" K V 1.	265 "
u	27.	" K V 1.	300 Haavikko.
u	28.	"	339 "
u	29.	"	372 Narvusi.
u	30.	"	376 "
u	31.	"	378 Haavikko.
u	32.	Salminen	907
u	33.	" 959	Laukaansuu.
u	34.	" 951.	"

t. Keski-Inkeri.

t	1.	Europaeus III 2.	379
t	2.	" III	407
t	3.	" III	444
t	4.	" III	498
t	5.	" III 3 51	Kaarosta.
t	6.	Groundstroem	44
t	7.	"	73
t	8.	"	108 a
t	9.	Haltsonen 74	Tyrö

t 10.	Haltsonen	130	Tyrö.
t 11.	"	133	"
t 12.	Kärki	132	Liissilä.
t 13.	"	145	"
t 14.	"	146	"
t 15.	"	147	"
t 16.	"	148	"
t 17.	"	149	"
t 18.	Porkka I	425	Hevaa.
t 19.	"	I 426	Kaprio.
t 20.	"	I 427	Tyrö.
t 21.	"	I 430	Hevaa.
t 22.	Putkonen	256.	90
t 23.	Ruotsalainen	428	
t 24.	"	429	Medussi.
t 25.	"	615	Moloskovitsa.
t 26.	"	652	"
t 27.	"	780	"
t 28.	Salminen	1000	Liissilä.
t 29.	"	1036	"
t 30.	"	1255	Korkka.
t 31.	"	1278	Venjoki.
t 32.	Strählman	Serepetta	7.
t 33.	"	Skuoritsa	7.
t 34.	"	"	16.
t 35.	"	"	17.
t 36.	"	Slavanka	12
t 37.	"	"	32
t 38.	"	"	58
t 39.	"	"	89
t 40.	"	"	90
t 41.	"	Tyrö	2
t 42.	"	"	44
t 43.	"	18 v.	1856.
t 44.	"	31 v.	1856.
t 45.	"	32 v.	1856.
t 46.	Törneros	243	

t 47.	Törneroo	244
t 48.	”	249
t 49.	”	250
t 50.	”	252
t 51.	”	255
t 52.	”	260
t 53.	”	266
t 54.	”	267
t 55.	”	268
t 56.	”	269
t 57.	”	270
t 58.	”	287
t 59.	”	288

s. *Itä-Inkeri.*

s 1.	Ahlqvist	533	Lempaala.
s 2.	”	536	”
s 3.	”	546	”
s 4.	Europaëus II	298	
s 5.	Neovius	378	
s 6.	Pajula II	164	Vuole.
s 7.	” II	245	Toksova.
s 8.	” III	328	”
s 9.	” III	482	”
s 10.	” IV	712	Vuole.
s 11.	” IV	735	”
s 12.	Saxbäck I	32	
s 13.	” I	116	
s 14.	” I	127	
s 15.	” II	170	
s 16.	” II	223	
s 17.	” II	228	
s 18.	” II	258	
s 19.	” V	516	
s 20.	” V	555	

- s 21. Saxbäck V 557
 s 22. " VI 633
 s 23. " VII 786
 s 24. " VII 810
 s 25. " VII 862
 s 26. " VIII 889
 s 27. " VIII 1006
 s 28. " IX 1020
 s 29. Slöör VI 10 Toksova.
 s 30. " VI 56 "

h. Etelä-Karjala.

- h 1. Ahlqvist A. 34 Käkisalmi.
 h 2. " A. 54 Pyhäjärvi.
 h 3. " A. 62 "
 h 4. " A. 136 "
 h 5. " A. 142 "
 h 6. " A. 270 Sakkula.
 h 7. " A. 287 "
 h 8. " A. 316 Rautu.
 h 9. " A. 320 "
 h 10. " A. 328 "
 h 11. " A. 441 "
 h 12. " A. 442 "
 h 13. " A. 469 "
 h 14. Europæus J. III. 334
 h 15. " K. 464 Kuolemajärvi.
 h 16. " K. 508
 h 17. " K. 579
 h 18. " K. 580
 h 19. Hultin 11. 632. 13 Kurkijoki.
 h 20. Lilius 10. 377 "
 h 21. Lönnrot R. 286
 h 22. " R. 287
 h 23. " R. 404

- h 24. Neovius 73 Sakkula.
 h 25. " 155
 h 26. " III. 187
 h 27. " III. 222
 h 28. " III. 276
 h 29. " VI. 571
 h 30. " VI. 694
 h 31. Reinholm XI. 155
 h 32. " XI. 222 Antrea.
 h 33. " XI. 294 a) Kosela.
 h 34. " XI. 294 b) "
 h 35. " XI. 294 c)
 h 36. " XI. 294 e)
 h 37. " XI. 297
 h 38. " XII 7 Sakkula.
 h 39. Saukko U. 97 Mustola.
 h 40. Sirelius W. 28
 h 41. Slöör III. 1 Sakkula.
 h 42. " II. 10 Rautu.
 h 43. " IV 42 Vilakkala.
 h 44. " V 1 "
 h 45. " 10 Sakkula.

Kun tullaan Viron puolelta läntisimpään Inkeriin, Narvusin ja Soikkolan seuduille, tavataan kotikylän ylistysrunoja runsaasti. Niissä esiintyvät melkein kaikki niiden virolaisperäiset piirteet, lukuunottamatta paria tyypillistä seikkaa: länsi-Inkerissä ei ylistetä koskaan kylänväen luonnetta (säeparilla „siellä kasvoi lapset laatusat, nousi tyttäret totiset“) eikä myöskään niittyjen ja peltojen asemaa kylän ympärillä („niityt alla, pellot päällä, keskellä kylä illoisa“).¹ Edellinen seikka ei ole varsin ihmeteltävä,

¹ Yhdessä toisinnossa (u 10) puhutaan „rattuisasta“ rahvahasta, mutta se ei ole ensinnä mainitun säeparin suoranainen vastine, yhtä vähän kuin jälkimäisen on säepari

Meri on alla, metsä päällä,
 Katajikko kaivotiellä (u 6, 12).

sillä „laatusat lapset“ ja „totiset tyttäret“ esiintyvät vain kahdessa varsinaisvirolaisessa toisinnossa, mutta oudompaa on, ettei säepari „niityt alla, pellot päällä, keskellä kylä iloisa“, joka on ylt'yleinen Varsinais-Virossa, ole siirtynyt rajan yli Inkeriin muiden ympärillä olevien piirteiden mukana, sillä puheena oleva säepari tavataan hiukan idempänä Inkerissä sekä vatjalaisalueella, josta tekisi mieli päätätä, että se kenties on kulkenut hiukan etelämmitse tai sitten ovat kirjaanpanot tässä kohden satumalta riittämättömät. Kotiseuturunoihin on länsi-Inkerissä tullut joukko lisäpiirteitä, joista useimmat tosin ovat syntyneet jatkamalla virolaisten alkumuotojen tarjoamia aiheita. Niiden kautta, sekä liittämällä itseensä muitakin virolaisperäisiä sekä omintakeisia säkeitä ovat kotiseuturunot suomenkieliselle alueelle päästyään saaneet jo hiukan toisen sävyn. Ne alkavat ikäänkuin mehestyä ja kasvaa uusia vesoja, ollen todisteena naapuriheimon vastaanottavasta sekä edelleenkehittävästä runotaidosta.

Näytteeksi runon länsi-inkeriläisestä muodosta otetakaan tähän toisinto u 15, jossa viereen pannut kirjaimet viittaavat vastaaviin virolaisiin piirteihin:

Vv 23.	{	Kylästään, linnastaan,
	{	Maan parasta paikastaan,
	{	Pantu on paikoille hyvälle,
	{	Asetettu armahille,
B.	{	Suin pantu sulin merroi,
	{	Päin päivöin noisentaa,
	{	Perin Peippiän jokkee.
C.	{	Tuoho saivat Saksan laivat,
	{	Ja tulloot Tukulmin laivat.
		Kelle linnoja ikkäävä,
		Ja kaiho kaarastaa,
		Se tulkaa kylää meijen,
		Saakaa meijen rahvahasse.
A.	{	Meijen kylä linnan väärti,
	{	Rahvas suuri saksan väärti.

B.	{	Meijen rannat meoille haissoot,
		Kalliot kanan munille,
		Suuret vuoret lehmän voille;
		Muijen maat mualle haissoot,
		Kalliot kanan pasalle,
		Suuret vuoret siemenvoille.

Tämän länsi-inkeriläisen tyyppin rinnalle voidaan asettaa vatjalainen kotiseuturunno, joka tavataan Ahlqvistin „Murteisikirjassa“ v:sta 1869 (s. 159). Se on alkupuoleltaan (säk. 1—3 ja 6—7) aivan sana sanasta yhtäpitävä toisinnon u 15 kanssa. Mutta muuten se liittyy lähemmin virolaisiin muotoihin (esim. säkeet „all’ on niittit, päälä põllot“ j. n. e.), joten se lienee katsottava syntyneeksi virolaisista aineksista tasarinnan inkeriläisten toisintojen kanssa. Sitä myös osoittaa se seikka, että siinä tavataan säkeissä 19—21 sekaannuksia virolaiseen valitukseen moision turmiollisesta vaikutuksesta.

Tülöttäni, lidnottani,
 Maa parassa paigottani!
 Pantu ou paikalle üväle,
 Säättü maale säätozale.

5 Veettü maale veerozale,
 Sui pantu sulaa mereese,
 Päi päivää nõisemaase.
 Eb õe lidnotta alepi,
 Kastaria kalttozapi,

10 All’ on niittit, päälä põllot,
 All’ on niittit atmanad’ee,
 Päälä põllot päälikkad’ee,
 Tehtenä üvä tüläni,
 Tülässäni tülmä johseb,

15 Maassani vesi makäa.
 Üvä on üvä tüläni,
 Säättü maale säätozale,
 Veettü maale veerozale;

Siitä on paha elämä:
 20 Vallaa sööjä vainiala,
 Veree jooja veerun päälä;
 Siitä on paha elämä:
 Kui meeb örkoose õponee,
 Sise vitsoi viingutellas,
 Terva-rozгаа tõmmitasse.

Nähdäksemme länsi-inkeriläisten ja virolaisten muojen yhtäpitävyyden on meidän tarkastettava lähemmin, kuinka runon eri kohdat ovat Inkerin läntisellä laulualueella suomenkieliseen asuunsa sukeutuneet. Ensiksikin alkusäkeet. Niissä huomataan samoja tyyppejä kuin Varsinais-Virossa, ei kuitenkaan koskaan kysyvää muotoa eikä *ohoh* interjektionilla alkavaa. Yleisimmät ovat alkusäkeet

- a) Kyläistäni, linnaistani,
 Maan parasta paikastani

(6 krt., toisinoissa u 3, 15, 22, 28, 33 ja 34), jotka vastaavat jokseenkin läheisesti varsinaisvirolaista muotoa (Vv 23)

Külädana kullastana,
 (Azetana armastana),
 Paikade üli parasta,

- b) Hyvä tässä nuoren nousta,
 Kaunis kassapään korota

(3 krt., toisinoissa u 6, 12 ja 13), jotka vastaavat virolaisia

Seal on ilus elada,
 Seal on kallis kasvadagi,

- c) Muille kiitän muita maita,
 Itselleen ommii maita (2 krt., u 14, 16)

tai Muut kiittäät muita maita.
Mie aina omia maita (u 7),

joista viimemainitulla on Varsinais-Virossa selvä vastineensa
(Vv 13)

Muut kiitsid muida maida,
Ma kiidan Kolu külada.

Myöskin sillä alkusäkehistöllä, mikä tavataan toisoinnoissa
u 27 ja u 28,

d) Lähemmä läpi kyläsen,
Läpi uulitsan utuisen,

on esikuvana varsinaisvirolainen säeparil (Vv 1)

Kui sõidan läbi külada,
Läbi uute uulitsate,

joka luultavasti on tarttunut kokonaan toisesta yhteydestä.
Vaikk'en säeparille

e) Hyvä on rannalla elää,
Kaunis rannan kallahalla (u 9, 21, 31),

jota tavallisesti seuraa kuvaus huolettomasta rannikkolais-
elämästä:

Ei tässä sänki säärtä pistä,
Sirppi ei sormea sipaise j. n. e.,

ole sattunut löytämään aivan sanallisia vastineita virolai-
sista kotiseuturunoista, lienee se kuitenkin saanut alkunsa
virolaisista merenrantalaisten runoista.

Nähtävästi ilman suoranaisia virolaisia vastineita ovat
sen sijaan inkeriläiset alut

- f) Oi niitä omia maita,
 Omia maita mairehita,
 Omia kasvukallahita,
 Omia syntymäsihoja (u 23, 24, 29),

joihin liittyvät koti-ikävää ilmaisevat säkeet

Ikävä omia maita,
 Omia maita mairehia,
 Omia kasvukallahia,
 Iloisia Inkeroja (u 8),

tai

Ikkävä omia maita,
 Oman puolen poikoloja,
 Oman maan marjaisii (u 17)

tai

Lie ikävä omia maita,
 Ommii maita mairehia (u 25).

Ne alkusäkeet, jossa laulaja kerskaa matkustelleensa kotinurkkiansa ulompanakin, toisoinnoissa u 1, 7 ja 26

Käyn mie kylä paljon,
 Liikun paljon linnan teitä,
 En löyvä mukomaa kylää,
 (Meiän) kylän verrallista.

näyttävät olevan kokonaan toista runoa, sillä niitä seuraa tavallisesti „Hämeen ihmeiden“ kuvaus, johon ne alkujaan kai kuuluvatkin.

Länsi-inkeriläisen kotiseuturunon luonnetta määräävät yleensä samat ominaisuudet kuin Virossakin. Laulaja kiittää kylän hyvää asemaa ja hyvää hajua (B), kaupunkimaisuutta (A) ja meriliikettä (C). Kuhunkin kohtaan on saattanut sitten liittyä joku lisäpiirre.

B. Kylän onnellinen asema on kuvattu 9 toisinnossa (u 3, 15, 20, 22, 26, 27, 28, 33, 34) neljällä tai viidellä

säkeellä, joissa ei yhdessäkään mainita mitään „pelloista“ eikä „niityistä“, „mäen vierusta“ tai „mäen kukkulasta“, ja joissa virolaista säettä „pandud päeva *paisteella*“ vastaa säännöllisesti „päin on päivän *nousukkia*“ ja joissa *joen* (Peipiän joen) läheisyyden lisäksi usein mainitaan myös sulan *meren* läheisyys, mikä onkin ymmärrettävää rantaniemekkeillä.

1. Pantu (on) paikoille hyville u 3, 15, 20 22, 28
 P. paikalla hyvällä u 33
 P. paikalle hyvälle u 34

2. Asetettu armahille u 3, 15, 22, 28, 34
 Saatu saijamättähille u 20
 Issuteltu peentarella u 33

3. Suin (on) sullaa merree u 26, 27, 28
 S. s. merroo u 34
 Suin pantu sulin merroi u 15, 22
 S. p. s. jokeen u 3
 S. on sullaha vettee u 33

4. Perin Peippiän jokkee u 15
 P. Peipien j. u 20
 Juoksevaha j. u 26

5. Päin päivän nousentoon u 3
 P. p. noisemoo u 20
 P. on p. noisukkia u 22
 P. (o.) p. noisukille n 26, 28
 P. on p. noisekilla u 33
 P. p. noisekkoo u 34
 P. päivöin noisentaa u 15
 Päi on päivä noisikkia u 27

Varsinaisvirolaisen kotiseuturunon tunnusmerkillinen hajunkuvaus on myös edustettuna 8 länsi-inkeriläisessä tosinossa (u 4, 7, 8, 15, 16, 20, 23, 29), vaikka tosin

vapaasti mukailussa muodossa eikä sanallisesti käännettyinä. Virossa tavallista *kuminan, rikin, omenan, oluenvierteen* tai *karviaismarjan* hajua vastaa länsi-Inkerissä *meden, siemenvoin, kananmunan* ja *sianlihan* hajuu, joista kaksi viimeksi mainittua esiintyy varsinaisvirolaisissa toisainnoissa Vv 8, 18 ja tavallaan myös T 1:ssä, ja *meden* ovat kai aiheuttaneet Viron *mädusooned*. Voimakkaan vastakohdan avulla on Inkerissä useammin kuin Virossa koetettu kohottaa oman kylän hyvänhajuisuutta sovittamalla vieraan kylän osaksi *mudan, kananpaskan* ja *siansitan* haisu toisainnoissa u 7, 8, 15 ja 29. Yksityisissä säkeissä esiintyy seuraavat vaihtelut:

1. Meien maat meolle haisoot u 4
 Meiän m. me'elle maistaat u 7
 M, maa m. haisee u 8
 M. maat mesille haisoot u 16
 Meijä m. me'elle. h. u 20
 Meijen m. m. haisoo u 29
 M. rannat meoille haisoot u 15
 Omat maat me'elle maistaa u 23

2. Suuret vuoret siemenvoille u 15, 20
 S. v. lehmän voille u 15
 S. v. sinervoill' u 4

3. Kalliot kanan munill' u 4 .
 K. k. munille u 7, 15, 16
 K. k. munalle u 20
 Kallat k. munalla u 29
 Kallahat k. munalle u 7, 8
 K. k. munille u 23

4. Seipäät sian lihalle u 7, 23
 S. s. lihalla u 29

5. Aiat ahvenen kalalle u 7

6. Muut maat muholle maistaat u 7
 Muien m. mualle haisoot u 15
 M. m. muulle haisee u 8
 Muijen m. mualla haisoo u 20
7. Kallahat kanan sitalle u 7, 8
 Kallat k. pasalle u 29
 Kalliot k. p. u 15
8. Seipäät sian sitalla u 29

C. Kotikylän edullisen aseman kuvaukseen liittyy useissa toisinoissa (u 9, 10, 13, 15, 26, 27, 32, 33) suoranaisesti kuvaus laivojen saapumisesta kylän satamiin (C), jonka vuoksi voimme ottaa ne säkeet tässä puheeksi. Ne eroavat vastaavista virolaisista toisinoista siinä suhteessa, että niissä harvemmin mainitaan laivoja itse kauppatavaran mukaan kuin sen paikan mukaan, mistä ne ovat peräisin. Ne ovat *Saksan, Suomen, Turkin* tai *Tukholman* laivoja, *Viron* tai *venäläisen* veneitä. Ja oikeastaan vain u 10:ssä ja 13:ssa esiintyy virolaisperäiset *tupakka-, silkki-, verka-* ja *limonil*ivat, joista viimeainittu lienee virolaisten hedelmälaivojen mukaan sepitetty.

Ne säkeet, joiden avulla laivaliikkeen kuvaukseen joskus siirrytään, ovat nähtävästi inkeriläistä lisää ja kuuluvat toisinoissa u 10, 13 ja 32

Kun meille kesä tulee,
 Niin meille mero sulaa.
 Alkavat alukset juosta,

jos ollenkaan ovat tässä alkuperäisiä. Itse laivaliike on esitetty seuraavilla säkeillä:

1. Tänne käyvät Saksan laivat u 33
 Tuoho saivat S. l. u 15
 Sinne juoksoot Suome l. u 27

Siihen tuloot Suomen laivat u 3
 Sinne tuloot Turki l. u 26

2. Vierööt Viron veneet u 3
 Jo vieriit V. v. u 10
 Ja vieroot V. venneet u 26
 Veerrööt V. vennehet u 33
 Vierööt vennäise venneet u 27
 Ja tuloot Tukulmin taivat u 15

3. Ja tuloot tupakkalaivat u 10
 Vettiää verkoilaivoi u 13
 Sinne saavat Saksan laivat u 26

4. Jo soljuut sotavenoiset u 10
 Liukua limoni laivat u 10
 Luikuvad livoin laiad u 32
 Sipajaa silkkilaivoi u 13

Noista silkki- ja verkalaivoista, jotka tavataan toisinnossa u 13, mainitaan että

Nuo myö rannoilla rappaamma,
 Sen myö sierrämme (= siirämme) selälle,
 Venan puolen poikoloille,
 Venan vallan valkoipäille,
 Tuhmille tupakkasuille,
 Avosuille Aappoloille —

piirre, joka jatkuu sitten kauemmas itää kohden Inkerissä. Toisaalla taas sanotaan eräissä toisunnoissa (u 3, 26, 34), että (nähtävästi näihin laivoihin)

Meiltä odrat ossetti,
 Kagrat kaksin kaupelti
 Rukkiet luonostettii (= lunastettiin).

joka mahdollisesti on jotakin toista runoa. Toisinnossa u 14 se on venynyt pitemmäksi ja saanut päinvastaisen sisällyksen:

Meille odrat ossetaa,
 Meille kagrat kaupitaa,
 Rukkiihet lunassetaa,
 Kagravakka kaksin rublin,
 Odravakka kolmin rublin,
 Ruisvakka yheksin rublin,
 Vehnäväkka viel enemmän.¹

A. Kylän kaupunkimaisuutta on kuvattu 10 länsi-inkeriläisessä toisinnossa (u 7, 10, 14, 15, 20, 22, 26, 27, 30, 34), liittymällä läheisesti virolaisiin esikuviin. Kylä asetetaan niissä „*linnan*“ (s. o. kaupungin) verralliseksi ja talo „*tantsun*“ arvoiseksi, joskus myös maa *kirkon* vertaiseksi. Näistä vertauksista tavataan Varsinais-Virossa kaikki tyy-ni (vrt. esim. Vv 9); „*tantsu*“ olisi silloin kai katsottava viron „*mängi*“ sanan vastineeksi ja „*hakkuli*“ „*kabbelin*“.

Yksityiset säkeet vaihtelevat seuraavasti:

1. Kylä meill' on linnan väärsti u 7, 10

Meijen on kylä l. v. u 14

M. k. l. v. u 15

Meijän k. linna v. u 20

Meijä k. l. v. u 26

M. k. l. veerti u 27

Meien k. on linnoi värti u 34

Meijen k. niku linna u 30

Meill' on k. niinku l. u 22

2. Talo meill' on tantsun väärsti u 7

T, tantsan verralline u 30

Maa meill' on hakkulin väärsti u 10

Rahvas suuri saksan väärsti u 14, 15

¹ Nämä säkeet sekä niiden edellä oleva laivaliikkeen kuvaus ovat liittyneet Inkerissä myös „Kaarle kuninkaan“ runoon. Ks. *Kaarle Krohn*, *Kantelettaren tutkimuksia* I s. 205—206.

Väki on suuri saksoi värti u 34
 Meijä kylä linna kylä u 26

3. Maa suuri kirkon väärti u 14
 M. s. kirko v. u 20

Näihin säkeihin on 7 toisinnossa (u 10, 15, 20, 22, 26, 32, 34) liittynyt joko edelle tai jälkeen seuraava — nähtävästi omintakeinen länsi-inkeriläinen — lisäys, jossa tuon ylistettävän kylän arvellaan voivan tyydyttää ihmisten kaupungin ikävää:

1. Kell' on linnaa ikävä u 26
 K. o. linna i. u 20
 Kellä linnoja i. u 10
 Kell' on l. i. u 22, 32
 Kell' ol l. i. u 34
 Kelle l. ikkäävä u 15
2. Ja on kaiho kaarastaa u 15
 Kell' on k. k. u 20, 26
 K. o. k. kaarassoi u 32
3. Peris himo Petterii u 20
4. Tulkaan kylään meiän u 10
 Tulkaa meiän kyläheni u 34
 Se tulkaan kyllää meijen u 15
 S. tulkaa meijän kyllää u 32
 S. tulkoo m. kylähä u 22
 S. t. meijä kyllää u 26
 S. t. kylähä meijä u 20
5. Saakaa meijen rahvahassee u 15

Toiselta puolen on eräiden virolaisten toisintojen mukaan kehittynyt tähän säkeitä, joissa ylistetään kylän väen kaupunkilaisuutta tai varallisuutta. Nämä säkeet voidaan jakaa kolmeen ryhmään: a) semmoisiin, joissa

aivan virolaiseen tapaan miehiä mainitaan „saksalaisiksi“, naisia „herrojen emänniksi“, poikia „puotimiehiksi“ ja tyttöjä „herrain neitsykkäisiksi“ (u 1 ja 10); b) semmoisiin, joissa kylänväen kaupunkilaispukua kuvaillaan („miehet saksan saappahissa“, „pojat linnan lääppä päässä“ j. n. e.; toisinnot: u 1, 7, 11, 30); ja c) semmoisiin, jotka — liittyen tavallisesti virolaiseen runoon „Jaanipäivällä kirkkoon“ — kertovat etupäässä vain „meidän“ ja „teidän“ kylän poikien (toisinaan myös neitojen) komeutta ja ryhtiä markkina- tai kirkkomatkalla (u 7, 11, 13, 17, 24). Näistä kuuluvat a) ja b) ryhmän säkeet lähinnä yhteen, jota vastoin c) kohta tuntuu erilliseltä runolta vielä Inkerissäkin. Eri ryhmissä havaitaan seuraavat säemuodot:

- a) 1. Miehet on suuret saksalaiset u 1
2. Naiset herrojen emännät u 1
3. Pojat suuret puotimiehet u 1
P. meill' on p. u 10
4. Tytöt on herrain neitsykkäiset u 1
T. herrain n. u 10
- b) 1. Mitä on miehiä kylässä u 1, 7
M. o. miehiä kylässä u 11
Mit' on miehiä kylässä u 30
2. Kaikk' on Saksan saappahissa u 1
K. o. linnan lääppä päässä u 7
K. o. l. slääppilöissä u 11
K. o. Narvan hattuloissa u 30
3. Mitä on poikia kylässä u 1, 7, 11
Mit' on p. k. u 30
4. Kaikk' on linnan lääppälöissä u 1
Kaikki on Saksan saappahissa u 7

- Kaik' on S. saappaassa u 11
 Kaikki on S. saappahissa u 30
5. Mitä on naisia kylässä u 1, 7
 M. o. naisii k. u 11
 Mit' o. naisia k. u 30
6. Kaikk' on linnan huntuloissa u 1
 Kaikki o. l. huntu päässä u 7
 Kaik' on Narvan huntuloissa u 11
 Kaikki N. h. u 30
7. Mitä on tyttöjä kylässä u 1, 7, 11
 Mit' on t. k. u 30
8. Kaikk' on linnan linttilöissä u 1, 11
 Kaikki o. l. lintti päässä u 7
 Kaikki linnan linttilöissä u 30
9. Kaikk' on Narvan nassikoissa u 1
 Linnan lintti, Narvan lääppä u 7

Tässä ryhmässä ovat muutamat toisinnot paikoin aivan sana sanasta yhtäpitävät Viron toisintojen kanssa. Niin esim. u 7:ssä ovat monet säkeet suorastaan verrannollisia viljandilaisen toisinnon VI 1:n kanssa (ks. ss. 59—60). Mutta b) kohdassa esiintyvä väestön jako miehiin ja naisiin, poikiin ja tyttöihin on monisanaisemmin ja selvemmin tyylytelty Inkerissä kuin vastaavat virolaiset piirteet.

- c) 1. Katso meiän poikosia,
 Meiän vallan valkopäitä,
 Kuin nuo kirkkoon menee,
 Tuhannen tuluppa päällä,
 Tuhannen heponen alla,
 Tuhannen mies selässä;
 Heponen alla niinkuin ahjo,

Mies on päällä niinkuin päivä,
 Kuuen ruplan kussakossa,
 Sa'an ruplan saappahassa;
 Kuin nuo kirkkoon menee,
 Kaikk' on kirkko valkenee.
 Katso muien poikosia,
 Muien vallan mustapäitä,
 Kuin nuo kirkkoon menee,
 Viirun vaarun viitta päällä,
 Poikellaan polus jalassa,
 Kyynäriä kenkää jalassa,
 Vaaksa talloa takana;
 Heponen on alla niinkuin aita,
 Mies on selässä niinkuin seiväs,
 Kuin nuo kirkkoon menee,
 Koko kirkko mustenee. (u 7)

Meijen puolen poikoloja,
 Meijen vallan valkoipäitä!
 Männööt marjoit markkinoille,
 Marjoit markkinan mäelle
 Hepoisilla hingsesoilla.
 Venan neijot, pienet neijot,
 Sannoot toinen toisellesse:
 „Kusta nuo on pojat mokkoomat,
 Vaa on linnan linttimiehet,
 Vaa on saaren saikkumiehet.
 Vaa on kupsat Kuusojasta,
 Pienet herrat Petteristä,
 Vaa on Puolan postimiehet?“ —
 Venan puolen poikoloja,
 Venan vallan valkoipäitä!
 Männööt marjoit markkinoille,
 Marjoit markkinan mäelle,
 Ruvekkaila ruunoillassa,
 Karsakkahilla kaaroillassa:
 Kivet kilkkaat kormunassa.

Kivet kilkkaat, paaet paukkiit,
 Nuo raukat rahaksi luuli,
 Pienoit neijoit penningiksi. (u 13).

Toisinnot u 11, 17 ja 24 liittyvät läheisesti u 7:ään ja ovat siis Viron „Jaanipäivällä kirkkoon“ runon suoranaisia jatkajia, vaikka säemuodoltaan suuresti vaihtelevat ja osoittavat itsenäisiä lisiä. Sitä vastoin toisinnossa u 14 esiintyvät säkeet

Ku männöö tyttöjoukko.
 Niinkuin jouten joutsenjoukko;
 Ku männöö naineparvi,
 Kuin hallia hanhiparvi

ovat kokonaan toista runoa.

Niinkuin näissä esimerkeissä vieraan kylän pojat kuvataan epäedullisilla väreillä, niin maalailtaan runossa usein muutenkin naapurikylää kurjaksi ja sen väkeä kehnoiksi, kuten sen virolaisissa esikuvissa tehdään. Virolaisalueelta periytyvä moite, että lähikylän miehet ovat „mustat, naiset laiskat, pojat kannunkarvalliset ja tyttäret iki ilkeät“ j. n. e. on synnyttänyt länsi-Inkerissä (toisinnossa u 5, 18, 19, 20) semmoisia säkehistöjä, joissa välistä kaukaisempienkin seutujen (esim. *Koiviston*) miehiä ja naisia moititaan. Varsinaisia haukkumarunoja ovat vain u 19 ja 20.

Koivistoll' on miehet kolkot,
 Miehet kolkot, naiset laiskat,
 Tyttäret sotahevokset,
 Pojat puoli-ruotsalaiset (u 5)

Laukahalla on naiset laiskat

— — — — —

Laukahalla on miehet laiskat (u 18, 20)

Säätinällä on miehet laisat,
 Miehet laisat, naiset huorat,
 Miehet laivoissa lamovat,
 Holonissa ¹ houkajavat,
 Naiset nalkää näkkööt,
 Lapset kuoloot kottii. — (u 19)

Säattiväll' on miehet mustat,
 Miehet mustat, naiset noijat,
 Tyttäret homesykärät (u 20).

Ja kun toisunnoissa u 7 ja 25, nähtävästi aivan omaperäisesti, kehutaan oman kylän näköaloja tähän tapaan

Kuin katsot ulos kujalle,
 Viheriöittäät viljan pellot,
 Läikkyyt lähelätäköt (u 7)

Ku mään uksesta ulosi,
 Ja mään poikkee porstuasta,
 Sinetti sinine taivas,
 Viherjöittää viljapelto (u 25),

niin on sille vastapainoksi toisinnossa u 7 naapurikylän näkyjä moitittu mitä kurjimmiksi:

Katsok maita muien maita,
 Muien maita mairehia,
 Viheriöittäät vitsan pellot,
 Läikkyyt likalätäköt,
 Likakulpat kuumottaat.

¹ *Holoni* kai väännös venäläisestä sanasta *ноporодъ* (= höyrylaiva).

E. Varsinaista merenrantakylän ylistystä, joka Inkerin puolella tavallisesti alkaa säkeellä „hyvä on rannalla elellä“ ja jossa kalastajan huoletonta elämää kehutaan sen vuoksi, ettei hänen tarvitse liikkua peltomiehen raskaissa toiminna, tavataan läntisessä Inkerissä vain kolmessa toisinnossa u 9, 21 ja 31 seuraavissa muodoissa:¹

1. Hyvä rannalla elää, Kaunis rannan kalla'alla. Ei tässä sänki säärtä hierrä, Sirppi sorme ei sivellä, Rauta kätt' ei raiskaele (u 9)	3. Hyvä on rannalla elää, Kaunis rannan kallalla. Ei sänki säärtä hierrä, Sirppi sormee hivellä, (Kappa kuussa jauhetaa, Kappa kuussa, kaks kesässä, Nelikko eloajassa) (u 31)
2. Hyvä on rannalla ollää, Kaunis ranna kallahalla (u 21)	

On luultavaa, että edellä mainitut säkeet: „Meille otat ostetaan, rukihet lunastetaan“ j. n. e. ovat alkujaan kuuluneet tähän runoyhteyteen. Toiselta puolen on samoissa toisinnossa (u 9, 21, 31) esitetty myös rannikkolaiselämän varjopuolia siihen tapaan kuin virolaisissa kotiseuturunnoissa Vv 19 ja H 2.

Länsi-Inkerissä kuuluvat vastaavat paikat:

Se on rannalla pahempi, Ei saa muroilla maata Kalaparven pourimelta, Siikaparven suikkinalta,	Se on rannalla pahempi, ei saaha kesoilla maata, lohiparven loiskinalta, haukiparven hapsinalta.

¹ Tavallaan liittyvät tähän myös toisinnon u 13 säkeet

Ei meitä kupu kuluta,
Pajutaakka painattele,
Kuokan varsi kuolettele.

Lohiparven loiskinalta,
 Hylkehien hyppinältä;
 Hyllet hyppiit meressä,
 Linnut lenteleet meressä,
 Tirot tiukkaat meressä,
 Linnut piikkaat pihossa,
 Hanhet kaljuut kainalossa,
 Hanhella jalat hatiat,
 Ei joudu juostessaan (u 9).

Se o rannalla pahempi,
 verko viemine vettee,
 Kalakonti kantamine (u 21)

Siit on rannalla pahhaa,
 Verkkoin viemine vettee,
 Kalakontin kantamine.
 Siit' on rannalla pahhaa:
 Ei saa kesolla maata
 Veen lintuin piikkamisesta,
 Kajavaisiin kaljumisesta,
 Lohiparven loiskimisesta,
 Siikaparven siipsinästä (u 31).

Länsi-inkeriläisistä toisunnoista ansaitsee vielä erikoista mainitsemista pari kolme yksityistä, jotka nojautuen jo Virossa tavattaviin esikuvii esiintyvät tällä alueella harvalukuisina, mutta alkavat tulla yhä yleisemmiksi, kuta enemmän itää kohti tämä runo Inkerissä on kulkenut. Läntisessä Inkerissä ei ole ensinnäkään muistiinpantu muuta kuin yksi ainoa toisinto tuota virolaista kotiseuturunoa, jossa kylä esitetään niin sanoakseni kaukaa kuumottavana näkynä. Se tavataan toisinnossa u 2:

— — — — —
 Kauvas kuulu siun kotiis,
 Nimes herroille helisi,
 Kunniasi kubjasille,
 Tapasi talonpojille.
 Riuvut Riiaassen näkyy,
 Peräseinä Petteriin,
 Kuutsat Kukurinmaalle,
 Harjariuvut Hatsinaan.

Toiseksi ei siitäkään runosta, joka muualla Inkerissä tavallisesti alkaa säkeillä „Mie synnyin ilomäellä, kasvoin

laulukankahalla“ ja jolla on liittymäkohtia sellaisiin virolaisiin runoihin kuin „Oh sina petis peiukene“¹, tavata enempää kuin yksi toisinto, u 34:

Mie on pillille pietty,
Kantelell on kasvatettu.
Miu iso ilo suvasi,
Laulu salli lankojani,
Nousin aamulla yles,
Pesin silmät, pään sukin,
Pillit seisoi piinon päällä,
Kannel kammerin ovella,
Alkoi pilli piikkaella,
Kanteleni kraksutella.

Saamme nähdä tämän alkujaan itsenäisen runon sekaantuneena kotiseudun ylistykseen halki inkeriläisen laulualueen.

Niistä ilmeisistä sekaannuksista, mitä länsi-inkerialainen kotiseuturuno sisältää, mainittakoon vielä, että erikoisena esiintyvä ihmemaan kuvaus on liittynyt siihen kolmisen kertaa (u 4, 7, 25)

¹ Ks *Hurt*, Vana kannel II nro 198 B, C ja D.

Esim. B:n säkeet 26—29:

Ma panen pillile magama,
Kandelille kamberisse:
Panen pilli päitse'esse,
Kandli kamre laesse.

D:n säkeet 120—123:

Ma viin pillile magama,
Kandelille kamberisse,
Panen pilli päe-aluje,
Kandle kamre laudi peäle.

C:n säkeet 82—87:

Ma viin pillile magama,
Kandelille kamberissa,
Viiulille vuode'esse.

Arvattavasti eivät nämä säkeet ole tässäkään yhteydessä alkuperäisiä.

Hos on meillä maita paljo,
 Hos on meillä soita paljo,
 Kaikk' on soihen sillat tehty. Suossa kasvaavat suliat koivut,
 Koivut on korvarengahiss', Kangas kaunihit petäjät,
 Lepät liinavaattehiss', Leipä kasvaat leinäöksat,
 Petäjill' on miekka vyöll', Koivut korvarenkahia. (u 7)
 Kuuzell on kypärä pääss. (u 4)

Kazvaa kuuset kukkalatvat,
 Lepät leinevaattehiset,
 Kangas kaunejii petäjii, Kangas kauniita petäjii,
 Kasvaat kuuset kukkalatvat. Suoss' kasvaat sorriat koivut.
 Lepät leinovaattehissa, (u 25)
 Koivut korvarenkahissa. (u 7)

Kotikylän kuvaukseen on länsi-Inkerissä kerran (u 26) liittynyt säepari

Meill' on verkaset veräjät,
 Siit' on sarkaset saranat,

joka periytynee alkujaan toisesta virolaisesta kosiorunosta, sillä varsinaisessa kotiseuturunossa ei ole muuta tähän vivahtavaa kuin Vv 9:n „küla kalevi“, s. o. liinavaatteinen, palttinainen kylä. Säkeet

(Meri on alla, metsä päällä,
 Katajikko kaivotiellä,
 Kultakuusikko kujalla,

jotka esiintyvät toisunnoissa u 6, 12, viittaavat kai niihin virolaisiin häärunoihin, joista on ollut puhetta sivulla 53 alimuistutuksessa. Narvusilaisissa toisunnoissa u 22, 23, 24 tavattavat säkeet

Kun määmmä uksesta ulos,
 Käöt kukkuut kuusikossa,
 Linnut laulaat lehossa,
 Sisovat pajussa pannoot

ovat kaiketi myös saaneet alkunsa varsinaisvirolaisista linnunlaulun kuvauksista (ks. Vv 3, 15).

Länsi-Inkerissä tavattavat kotiseuturunot kuvastavat alkuperäisiä virolaisia muotoja seuraavasti: A kotikylän väestöä ylistetään kaikkiaan 16 toisinnossa, B asemaa ja hyvää hajua 15 toisinnossa, C laivaliikettä 9 toisinnossa, E kalastajakylän etuja kiitellään 3 toisinnossa, ja väestön kehnoutta, kylän huonoa asemaa tai pahaa hajua moititaan 6 toisinnossa. Sitä paitsi on runo länsi-Inkerissä sulattanut itseensä muitakin runoaineiksia, jotka ovat peräisin Virosta, sekä saanut eräitä omintakeisia lisiä. Tällä tavoin se on kasvanut laajemmaksi kuin virolaiset toisinnot, sillä tavallisesti on siinä yhtynyt kaksi, jopa usein kolmekin virolaista alkumuotoa yhteen (esim. A B C toisinnossa u 15, 26, 27, A B D toisinnossa u 7, 20 ja A B E toisinnossa u 22). Ja mahdotonta on Inkerissä enää puhua varmasti erilaisista kotiseuturunon tyypeistä, vaikka tutkimuksessa on syytä viitata alkuperäisiin virolaisiin tyyppeihin. Korkeintaan saattaa siinä eroittaa vielä kaksi pääryhmää: rannikko- ja sisämaaryhmän, sen mukaan, onko ylistyksen esineenä merenrantakylä vai sisämaanseutu. Runo saapui Virosta Inkeriin hajanaisena ja monimuotoisena ja yhä enemmän hajaantuvaan suuntaan jatkuu sen kehitys keski- ja pohjois-Inkerissä, kuitenkin niin, että alkuperäiset virolaiset piirteet pysyvät keski-Inkerissä vielä koossapitävänä keskuksena, jota vastoin ne idempänä ja pohjoisempänä käyvät yhä harvalukuisemmiksi, peittyäkseen vihdoinkin Karjalan kannaksella vieraiden tartunnaisten tai myöhäsyntyisten inkeriläisten lisien alle. Se on silloin ainoastaan yleissuuntansa ja muutamien yksityissäkeiden kautta kiinni virolaisessa entisyydessään. Muuten on kotiseuturunot keski-Inkerissä sangen suosittu. Sitä osoittaa se seikka, että siitä on tavattu kokonaista 59 toisintoa, jotka jakaantuvat yli koko sen alueen ja joista muutamat ovat melkoisen pitkiä ja runollisen kauniita. Näytteeksi keski-Inkerin kotiseuturunoista otettakoon toisinto t 5,

jossa säkeiden viereen asetetut merkit osoittavat, minkä verran siinä on virolaisperäisiä ja länsi-inkeriläisiä piirteitä.

		La laulan omass kylässä.
		Nää talot omat taloini,
		Tää kylä on oma kyläni.
		Kylä meill' on kyll soria,
Vir. A		Vaki meill' on viljoin viekas.
Länsi-Ink.	{	Jo mie kulin kyliä paljon,
		Paljon marja maata talloin,
		En löytänt kyläistä meien,
Länsi-Ink.	{	Enkä meien rahvukaista.
		Kell' on linnoihin ikävä,
Vir. A	{	Se tulkoon kylähän meien.
		Liput linnoista näkyyt,
Vir. B	{	Tunnit kauniit Kaarostista.
		Kuin tehtiin kyläistä meien,
		Suin pantiin sulin meroihin.
		Päin on päivän nousentahan.
		Sata miest' ol' salvamalla,
		Tuhat hirren tutjamella.
		Et löyä kyläistä meien,
		Jos etsit eväs selässä
		Tahi kaakku kainalossa.
		Meill' on melnitsat meroilla,
		Myllyt myyrin mättähillä,
	Myllyt myyrtävät rukkoja.	
Vir. B?	{	Meroi alla, metsä päällä,
		Kylä keskellä väliä,
Vir. > Läns-Ink.	{	Puroit on porstuvan ovilla,
		Kaupungit katuovilla,
Länsi-Ink.	{	Meill' on kuus'ojat kujassa.
alkusäk. c)		Muille kiitän muita maita,
	{	Itselleni omia maita.
Vir. B		Muien maat mualle haisoit,
		Kalliot kanan pasoille,
		Meien maat meoille haisoit,
		Kalliot kanan munille.

On ensinnäkin merkille pantava, että kotiseuturunon virolaisista pohjapiirteistä on keski-Inkerissä etualalla B-muoto, kylän aseman, niittyjen ja peltojen sekä ympäristön hyvähajuisuuden kuvaus. Se esiintyy yli 20 toisinnossa. Laivaliikkeen kuvaus (C) sen sijaan ainoastaan 16 kertaa ja viittaus kylän kaupunkimaisuuteen (A) 11 kertaa. Varsinaista pilkkarunoa ei ole kuin kaksi kappaletta (t 25 ja 57), mutta sen aineksia tavataan 9 toisinnossa. Kalastusta ja merenkulkua kuvailevan rannikkolaisrunon piirteitä tavataan hajallaan 14 toisinnossa.

Runo alkaa keski-Inkerissä useimmiten interjektionillisella säkeellä, jonka alkumuoto näyttää olevan „Ohoh kullaista kyläistä“ ja vastasäe „Rattoisata rahvahaista“ (vrt. toisintoja t 1, 4, 7, 9, 14, 15, 16, 17, 23, 26, 30, 36, 37, 38, 39, 42, 48, 49, 50, 53, 55, 58), vaikka paikkakunnallinen vaihtelu on synnyttänyt monta toisintoa varsinkin jälkimäiselle säkeelle. Muuten tavataan täälläkin kaikkia muita länsi-inkeriläisiä alkusäetyyppejä paitsi d:tä. Säeparin a):n

„Kylästäni, linnastani,
Maan parasta paikastani“

vastineita on 5 toisinnossa (t 6, 22, 32, 47 ja 52), säeparin b):n

„Hyvä on meillä elellä,
Kaunis vartta kasvatella“

vastineita 9 toisinnossa (t 3, 12, 18, 21, 34, 35, 43, 45 ja 55), säeparin c):n

„Muille kiitän muita maita,
Itselle omia maita“

vastineita 2 toisinnossa (t 10 ja 40) ja säeparin e):n

„Oi niitä meiän maita,
Meiän maita mairehia“

vastineita samoin 2 toisinnossa (t 10 ja 33). Sitä paitsi on runo sekaantumana kautta saanut eräitä uusia alkusäkeitä, esim.

„La laulan omilla mailla,
Kukun mailla kultaisilla“ (t 8).

jotka alottavat erillisen runon Inkerissä, ja

„Hyvä on olla Hynnissä,
Hyvä Hynnisen kylässä“ (t 2),

jotka ovat muodostuneet kai Suomesta päin kulkeutuneen runon „Hyvä on olla hypyrällä“ alkusäkeiden mukaan.

Varsinaisessa runon keskuksessa esiintyy virolaista B-tyyppiä vastaavia säkeitä toisinnossa t 1, 5, 6, 7, 9, 13, 14, 16, 22, 23, 24, 26, 30, 32, 34, 36, 38, 48, 49, 50, 52 ja 58. Kylän ulkonaista asemaa kuvailevissa säkeissä esiintyy seuraavat vaihtelut:

1. Pantu	paikoil	hyville	t 6
Tuo	on pantu	paikolleen	t 7
T.	o. p.	paikollaan	t 58
Pantu	paikal	hyväl	t 9
P.	paikalle	hyvälle	t 16, 36, 14
P.	paikoile	hyville	t 22
P.	paikkoile	h.	t 24
P.	on paikoille	h.	t 32, 48
P.	on paikalle	hyvälle	t 52
Ko tuo	on pantu	paikoille	t 26
Pani	paikoille	hyville	t 34
Pantu	p.	h.	t 38, 13
P.	paikalle	syvälle	t 49
Kuin	on pantu	paikollaan	t 50
Tuop.	on tehty	tesmälleen	t 1
Tuoko	on t.	täsmälleen	t 9
T.	o. t.	tesmälleen	t 13
Teä	o. t.	tesmälleese	t 14, 16

2. Asetettu armahille t 6, 24, 58
 A. ankaroilte t 7, 26, 50
 A. ankeeroille t 22
 A. on ankaroilte t 32
 Kekotettu kennähäl t 9
 Kekutettu kukkulalle t 16
 Asetteli ankaroilte t 34
 Asetettu ankaralle t 49, 52
 Sekä pantu paikalle(h)en t 1, 9
3. Mäkytetty miäjien piälle t 13
 Korotettu kukkulalle t 52
4. Suin pantu Sulinjoki t 6
 S. pantiin sulin meroihin t 5
 S. pantu S. jokeen t 7
 S. on pantu suurta tietä t 9
 Suliteltu suin jokeen t 23
 Sulitettu suu jokee t 24
 Suin jokea, päin mäkeä t 30
 S. pantu suli-jokeen t 32, 50
 S. p. s. -jokehen t 58
5. Päin on päivän nouseminen t 6
 P. o. p. nousentahan t 5
 P. o. p. nousento(on) t 7
 P. o. p. nousentaa t 9, 23, 32
 P. päivän nousekkee t 23
 P. on p. nousentoo t 30
 P. o. p. nousentohon t 50

Kylän niittyjen ja peltojen asemaa mainitseva säepari, jota ei läntisimmässä Inkerissä tavattu, esiintyy täällä toisoinnoissa t 4, 7, 9, 13, 22 ja 37 ja sisältää seuraavat vaihtelumuodot:

1. Niityt alla, pellot päällä t 4
 Niitut a. p. p. t 7, 37
 Niityt al, p. pääl t 9
 N. alla, p. piällä t 13
 Joki on al, järvi pääl t 22

2. Pellon päässä pähkenikkö t 4
 P. pääll' on pähkönikkö t 7

3. Keskellä kylä soria t 4, 13
 Keskell' k. kopea t 7
 Keskest k. koppee t 9
 Keskeel k. korree t 22
 Kylä keskellä sorea t 37

Tähän toisinnoissa t 1, 13, 22, 37 liittyneet säkeet

Kylän alta kylmä juoksi,
 Maan alta vesi makia

ovat virolaista perua, mutta alkujaan toiseen runoon kuuluvia.

Kylän hajun kuvaus esiintyy ainoastaan neljässä toisinnossa (t 5, 8, 58 ja 59) ja seuraavan muotoisena:

1. Muien maat mualle haisoit t 5
 M. m. muule haisot t 8

2. Kalliot kanan pasoille t 5
 K. k. paskalle t 8

3. Omat maat mesille haisoo t 59
 Meien maat meoille haisoit t 5
 M. m. m. haisot t 8
 Me'elle haisi meiän metsät t 56
 Meillä haisi me'elle m. t 58

4. Kalliot kanan munille t 5
 K. . k. munalle t 8
 Sokurille soien reunat t 58, 59
 Puupinot puna-olulle t 58

Kylän kaupunkimaisuuden kuvauksessa (vir. A) ylis-
 tetään välistä väestön ulkonaista asua (toisinoissa t 4, 7,
 30, 32, 47, 51, 53 ja 55) säkeillä, joiden sisälllys ei sanot-
 tavasti poikkeaa länsi-inkeriläisistä muodoista ja joihin jat-
 koksi usein on liittynyt kuvaus „Jaanipäivällä kirkkoon“
 menevästä nuorisosta. Tavallisemmin kuitenkin rajoitutaan
 kerskaamaan, että

„Kylä meill' on linnan väärtil,
 Maa suuri kirikon väärtil,
 Rahvas suuri saksoin väärtil“.

Nämä vertailut esiintyvät, sananuodoltaan hiukan vaih-
 dellon, 11 toisinnossa (t 4, 21, 26, 38, 39, 42, 48, 50, 51,
 54 ja 58). Joskus toivotaan (t 14, 17, 26, 38, 39, 42, 48,
 ja 58), että kylässä olisi lippu, sillä

Kuin ois lippu, niin ois linna,
 Kuin ois kaksi, niin ois kaunis,
 Kuin ois kolme, niin ois kopia (t 42)

tai

Ko ois lippu, niin ois linna,
 Ko ois katu, niin ois kaupunk,
 Ko ois nappi, niin ois Narva (t 48).

Tätä seuraa joskus (toisinoissa t 17, 26, 39 ja 58) kuvaus
 kylän *riukujen, harjahärsien, kujien* t. m. s. näkymisestä
 läheisiin kaupunkeihin. Omituista kyllä, esiintyy kylässä
 itsessäänkin, kai sekaannuksen kautta, *lippu*, mainittuna
 5 kertaa, niinkuin voidaan huomata seuraavasta säelu-
 telosta:

1. Liput linnahan näkyvät t 49, 54, 58
 - L. linnoihin näkkyvät t 39
 - L. linnasta näkyvät t 30
 - L. linnoista näkkyt t 5
 - L. linnalla näkkyt t 28
 - L. meillä linnaan näkkyt t 18
 - Riuvut linnahan näkyvät t 17
 - Kujat näkkyt Kuippinall t 26
 - Tuvat näkkyt Tuuteriin t 27
 - Lippaat linnasta näkyvät t 13

2. Harjariuvut Hatsinaan t 49, 54, 58, 17
 - H. Hatsinast t 30, 13
 - Harjanievat(?) Hatsinaa t 28
 - Harjuriuvut H. t 39
 - Harjoiherret H. t 18
 - Katon harjat Hatsinall t 26
 - Kato h. Hatsinaahe t 27
 - Tunnit kauniit Kaarostista t 5

3. Päätoriuvut Päätkeraan t 58
 - Pääriuvut P. t 49
 - P. Päätkeraan t 54
 - Päätoriuvut Paasolaan t 39
 - Peätör. Peäsölää t 28
 - P. Peäsölään t 17
 - P. Peäsölästä t 13
 - Peräpertit Petteriin t 18

4. Kuveriuvut Kuisminasta t 13
 - K. Kuisminaan t 17
 - Kuulatsat kuninkahillen t 18
 - Seinähirret Viipuriin t 27
 - Kattoriuvut Kalttinaan t 49
 - Raavelriuvut Rampovaan t 54

Niinkuin huomataan, on kaupungeista, joita länsi-Inkerissä ei mainittu muita kuin *Petteri* yhden kerran, nyt

etualalla *Hatsina*, kuten luonnollista onkin. Sitä paitsi esiintyy joukko paikkakunnallisia kylien (esim. Kuismina), seurakuntien (esim. Tuuteri) ja kaupunkien (Rampova, Kaarasta = Oranienbaum) nimiä osoittamassa ylistettävän kylän maantieteellisiä naapurisuhteita.

Laivaliikettä (vir. C) kuvailevat säkeet ovat pysyneet suunnilleen samanlaisina kuin länsi-Inkerissä, ja niitä esiintyy 16 toisinnossa (t 6, 10, 13, 15, 19, 20, 26, 28, 38, 39, 44, 48, 50, 51, 54, 58). Kuitenkin on huomattava, että keski-Inkerissä paljoo useammin kuin länsi-Inkerissä satamiin tulevat laivat mainitaan sen kauppatavaran mukaan, jota ne tuovat, kuin kotipaikkansa mukaan. Runo liittyy tässä kohden kuten B:ssäkin läheisemmin varsinaisvirolaisiin esikuviiin, niinkuin seuraava säeluettelo osoittaa:

1. Siihen saivat Saksan laivat t 6
Meill tulloo Turkin l. t 51
2. Vierit Viron venehet t 6
Saavat Saksanmaan v. t 51
3. Ingersmannin masinat t 51
4. Meill tulloot tupakkalaivat t 10
Kuinn tulloo t. laiva t 44
Ku t. t. l. t 19
K. t. t. laivoi t 20
Jott kulkisit kumakkolaivat t 13
Ei kule kumakkolaiva t 39
Tuosta viereet verkalaivat t 15
Kuinn ei viere v. t 38
Miss valaisit voatelaisen (vaatelaivan) t 28
Kun ei kaala kauralaivat t 48
Miks ei soua suolaparkit t 50
Eivät lennä leipälaivat t 54
Jott'ei lennä leipälaivat t 26
Leipälaivat lainehtivat t 58

5. Ku kulkoo kumakkalaivoi t 20
 Kulkoovat kumakkolaivat t 15
 Ei kule k. t 26
 Meil vierööt verkalaivat t 10
 Vierisit v. t 13
 Eikä viere verkalaiva t 39
 Tulisi tupakkalaiset (=laivat) t 28
 Ei tule tupakkalaivat t 38
 Leipälaiva lankiaa t 19
 Ei soua suolalaivat t 54
 Eikä ohka otralaiva t 48
 Ei kaala kalaripukat t 50
 Kuin lentää linttilaiva t 44
 Punapellot (— paulot?) purjehtivat t 58
6. Tulloovat tupakkalaivat t 15
 Ei tule t. t 39, 50
 Kulkoot kumakkolaivat t 10
 Ei kule k. t 38, 54
 Lentäsiit leipälaivat t 13
 Ei ruta rukihen laivat t 50
 Linttilaivoi lainehtii t 20
 Ku tulloo silkkilaiva t 19
7. Silkkilaiva, sulkkulaiva t 19
 Sihottaavat silkkilaivat t 15
 Eikä siile silkkilaivat t 38
 E. siilu s. t 50
 Leipälaivat lainehtii t 10
 Valuisivat vuatelaivat t 13
8. Sekä lähtööt lankalaivat t 15
 Tulisivat tupakkalaivat t 13
9. Vielä viereet villalaivat t 15

Keski-inkeriläisen ivarunon piirteet juontavat juurensa toiselta puolen siitä virolaisesta runosta, jossa kuvataan

moision turmiollista vaikutusta ja sanotaan kylän sen takia köyhtyneen ja ränsistyneen (merkkejä siitä toisoinnoissa t 25, 27, 30, 35 ja 49), toiselta puolen taas vuoropuhelumuotoisesta kosiorunosta, jossa neidolta kysellään mihin kylään hänet myytäisiin ja jossa hän saa tilaisuuden moitita naapuriseutujen miehiä tuhmiksi ja naisia laiskoiksi. Viimemainitun ivailun esineeksi ovat tällä laulualueella joutuneet tavallisesti Tuuterin asukkaat, joten säkeet

Tuuterill' on miehet tuhmat,
Miehet tuhmat, naiset laiskat (t. naastit) j. n. e.

ovat joutuneet tämän kotiseuturunon yhteyteen toisoinnoissa t 11, 29, 31, vaikkeivät siihen alkujansa kuulu. Ainoastaan kahdessa keski-inkeriläisessä toisinnossa näyttää ivailu saaneen uuden ja omintakeisen muodon (t 18 ja 57). Edellisessä pilkataan Hevaan kylän köyhyyttä ja asukkaiden saamattomuutta näin:

Hevvaan kylä kulluin,
Kukko on kuella talolla,
Kana kaikella kylällä.
Hevvaan on pojat polloist,
Siit on heijen kylä kulluin,
Veetty koukulla kokkoon,
Pantu on paja kulluin,
Haravalla hämmennetty.
Rokka ei muutu murkinasta,
Parkki ei leivistä parane,

— — — — —
Hevvaan pojat on polloist,
Kääyvät kylän katua
Pitkä piippu hampahissa,
Kova kotsina käessä,
Kääyvät kylän katua,
Ei tunne tuvaista tehä,
Eikä salvata tasata.

Jälkimmäisessä taas annetaan hyvin räikeä kuva Parnitsan kylän siivottomuudesta ja kansan kehnoudesta:

Parnitsan kylä rätyssä,
 Ei oo kaivoa kylässä,
 Sen on tiikki kesk'kylässä,
 Läikkyvä likalätäkkö:
 Tuosta syövä, tuosta juovat,
 Missä kiehuut kipriäiset,
 Sekä loisivat lotokat,
 Sill' ei oo kylässä siinä,
 Ei oo koko kylässä,
 Ei oo siivoo sulhasmiestä.
 Kun on tyttöjä kylässä,
 Ken sokia, ken on rampa,
 Ken on väärä sarvenista.

Molemmat nämä kohdat muuten osoittavat onnahtele-
 van runomuotonsa sekä matalan sisällyksensä puolesta
 tämän sepitelmän olevan myöhäisen, runottoman ajan
 tuotteita.

Länsi-inkeriläisiin toisintoihin nojaavat keski-inkeriläi-
 sissä kotiseuturunooissa seuraavat, varsinaisesti vasta suo-
 malaisella alueella tähän runoon tarttuneet lisäpiirteet:
 ihmemaa-aihe (toisinoissa 8, 9, 33, 55), säkeiden „katsot
 ulos ikkunasta — vihoittavat viljapelot“ vastineet (toisin-
 noissa t 7, 36, 58), säkeiden „et löyvä kyläistä meiän, vaikk'
 etsit . . .“ vastineet (toisinoissa t 2, 5, 24, 51), säkeiden
 „kell' on linnoja ikävä, se tulkoon kylähän meiän . . .“
 (toisinoissa t 5, 21), säkeiden „kun meille kesä tulevi,
 niin meillä maat sulavi . . .“ vastineet (toisinoissa t 19,
 45, 56), säkeiden „meri meitä syötti, meri meitä juotti . . .“
 vastineet (toisinoissa t 41, 56), säkeiden „meille otrat
 ostetaan, rukihet lunastetaan . . .“ vastineet (toisinnossa
 t 51) sekä kylän väestön täsmällinen jako miehiin ja naisiin,
 poikiin ja tyttöihin heidän ulkoasustaan puhuttaessa (toi-
 sinnoissa t 4, 32, 47, 51, 53, 55). Näissä kohdissa eivät keski-

inkeriläiset kotiseuturunot sisällä ajatuksellisesti juuri mitään uusia lisää länsi-inkeriläisiin muotoihin, vaan vaihtelut ovat pääasiassa muodollista laatua.

Toisissa paikoin sitä vastoin osoittaa runo keski-Inkerissäkin selviä kasvamisen ja kehittymisen merkkejä. Näistä uusista piirteistä toiset nähtävästi ovat suorastaan tartunnaisia vieraista, kotiseudun kiitokseen täällä sekaantuneista runoista, toiset taas itsenäisiä kehittyviä ennestään tavattavista aineksista. Edellistä laatua ovat kaiketi seuraavat viisi säeryhmää:

I Kuvaus siitä, miten kylää tehtäessä sata miestä oli salvaimella ja tuhat hirren tutkaimella (toisoinnoissa t 1, 5, 16, 18, 21, 45, 55, 58).

1. Kuin tehtiin meiän kylästä t 55

K. t.	tätä k.	t 45
K. t.	kylästä meiän	t 58
Kun t.	tätä kylaistat	1
Ku t.	meijen k.	t 21
K. tehty	kottia meijen	t 18

2. Sätitettiin sässänäistä t 55

Säätöittiin	meijen sässöiniä	t 21
Ku tehty	meijen sässöniä	t 18
Korotettiin	kornitsoja	t 58

3. Sata miest oli salvomella t 1

S. m.	o. salvamella	t 5
S. m.	o. salvoksella	t 16
S. m.	o. salvamass	t 45
S. m.	oil salvamella	t 58
S. miestä	oli salvamella	t 18, 21
S. m.	salvamella	t 55

4. Tuhat miestä tuvan katolla t 1

T.	hirren tutkamella	t 55, 58
T.	h. tutjamella	t 5

Tuhat herren tutkaimella t 21
 T. miest ol tutjumass t 45
 Ja tuhat joka tuvalla t 16

5. Kuin tehtiin tätä kyläistä t 1
 Tinanauloilla tikattu t 14
 Vaskinauloilla valettu t 16
 Sata miestä miekatointa t 21
6. Laaittihin lattiaista t 1
 Tro-nauloilla nakattu t 14
 Tinanauloin kans tikattu t 16
 Toinen sata miekallista t 21
7. Hopianauloilla hopittu t 14
8. Vaskinauloilla valaistu t 14

Kun tämä kuva sadoista ja tuhansista rakennusmiehistä ei ole alkujansa kuulunut kotiseuturunoon lännempänä ja kun keski-Inkerissäkin tämänsuuntaisia piirteitä tavataan toisissa yhteyksissä (esim. ihmeellisellä kokolla on täällä „sata miestä siiven alla, tuhat purston tutkaimessa“), niin ei ole kai syytä katsoa säkeitä 1—4 tähän runoon syntyneiksi lisäksi, vaan tartunnaisiksi, niinkuin ovat epäilemättä säkeet 5—8 tässä yhteydessä.

II Kuvaus kylän alitse juoksevasta vedestä, jossa eräiden toisintojen mukaan „sopisi sorsan ui'a“ (t 1, 4, 13, 22, 23, 37, 45, 49, 50) — säkeet nähtävästi virolaista alkujuurta.¹

1. Kylän alta kylmä juoksi t 1, 4
 K. a. k. juoksee t 50
 K. a. k. juoksu t 37

¹ Vrt. *Hurt*, Vana kannel I nro 18 (s. 22) ja I nro 37 (s. 44).

„Meil juosk oja use alt,
 Meil om läte läve al, „Siin oja use al,
 Meil om väinä värehte al.“ Siin läte läve al.“

- Kylän alla kylmä juoksi t 13
 K. all'on k. kaivo t 22, 23
 Vesi juoksi maan alaitse t 45
2. Maan alta vesi makia t 1, 4, 13, 37, 50
 M. alla lähe mattaala t 22, 23
 Mesi juoksi kylän alitse t 45
3. Sopsis tässä sorsan ui'a t 1
 Soppii tuossa s. u. t 4
4. Meiän potrassa polassa t 49
5. Kopiassa koivikossa t 49
6. Soriast nuo sorsat ui'vat t 1
 Soreasti s. u. t 49
7. Meren kutrat kuumentasti t 1
 Kaunosti meren kajavat t 49

III Kuvaus siitä, kuinka meidän kylän maat „eivät kasva kastikkaista“, vaan „apilaista aina tuovat“ (toisinoissa t 7, 9, 26, 59).

- [Oho maita meiän maita,
 Perin hyvii peltoloita,
 Niin hyvii niittumaita, t 7, 9]
1. Nuo ei kasva kastikkaista t 9, 59
 N. e. k. kastikkaita t 7
 Ei enää kasva kastikasta t 26
2. Ei nosta nokinennää t 26
 Ei viru virumaheinät t 59
3. Eikä liiku liikaheinät t 59

4. Apilasta aina tuovat t 7, 9, 26
Kasvot kaalin kaikenlaisen t 59
5. Hiirennätkää näppäisöt t 9
Sirkovat sipuliheinät t 59
6. Tenkaheinän tempasoot t 9

IV Kuvaus siitä, että meidän kylässä „ei kastu kaita kenkä“, „ei likahu liinasukka“, „ei sänki säärtä pista“, „sirppi ei sormea sipaise“ (toisoinnoissa t 4, 9, 19, 33, 43, 58, 59).

Saress' ois hyvä ellää:
Tuoll' ei sänki säärtä pista,
Sirppi ei sormee sipaise,
Kesäll' ei kekkoo tehdä,
Talvel et tapeta riittä;
Paksuin leivin paistetaa
Hoikin pytkyin leikataa t 9

1. Ei meill kastu kaitakenkä t 33, 45
Ei tuo k. k t 58
Ei tuoss k. k. t 4
Meill' ei k. k. t 59
2. Ei liotu liinasukka t 59
E. likahu l. t 33
E. likoistu l. t 59
E. puurra punanen sukka t 4
Sukka sulkunen syväty t 43
3. Ei sierry sinihamonen t 4
Tohu ei tuoksu pellollenne t 43
[Kapukkainen (= savu) kannollenne,
Uutu ei ummiskenkillemme t 43]

4. Neion käyessä katuu t 4
Sohvin juosess soilla t 33
5. Marin maata tallaessa t 4
M. m. talloessa t 33
4. Kirkkotietä kiimotessa t 4
Katin kaalaiss' kattuu t 33

V Kuvaus siitä, kuinka meillä on „melnitsat meroilla (t. mäellä), myllyt myyrimättähillä“ (toisoinnoissa t 3, 5, 12, 19, 22, 32, 40).

1. Kivipuu ei kiimuttele (= kiikuttele) t 19
2. Meill' on melnitsat mäellä t 3
M. o. m. meroilla t 5
M, o. myllyt mättähillä t 12
Meillä o. mellitsat merellä t 19
Meil o. melnitsat merooil t 19
Meill' o. myllyt mättähelle t 40
Myllyt myyryn mättähille t 32
3. Meill' on myllyt mättähillä t 3
Myllyt myyrin m. t 5
M. myyrym. t 19
M. on m. mättähiil t 19
Sekä melnitsat miäjell t 12
S. melnitsat mäellä t 40
4. Myllyt myyrtävät rukkoja t 5
M. myyrät rukkoja t 32
M. maalta rukehet t 40
5. Vesi vehon (vehnän?) vierettää t 32
Koski otrat kuohuttaa t 40

Kaikki nämä kohdat II—V ovat nähtävästi sekaan-tuneet tähän Inkerissä jotenkin tavallisesta sulhon runosta, jossa neitoa houkutellaan muuttamaan muka helpolle työlle: hänen ei tarvitse kastella kautokenkiänsä kylän hyvissä sotkurannoissa, ei leikkuussa sormeansa sirpillä vioittaa eikä jauhekiveä vääntää.¹

¹ Ohimennen huomautettakoon, että säkeet „(meillä) ovat metsät mettä täynnä, puun juuret punaista olta“ (t 8, 33) ovat peräisin Virosta saakka tavattavasta ja sitten Inkeriin siirtyneestä Ainorunon kantamuodosta.

Säkeet

Tuos on kyllä, kaiken kyllä.	vrt. Tuoll' on nälkä, kaiken nälkä;
Rukehisen leivän kyllä,	Puun nälkä, pärehen nälkä,
Veen kyllä, vehnän kyllä,	Veen nälkä, vehnän nälkä
Puun kyllä, päreen kyllä,	(t 11)
Rukehisen leivän kyllä,	
Otraisen oluen kyllä (t 9, 30)	

näyttävät tulleen kosiorunosta, jossa neitoselta vuorotellen kysytään, eikö hän tahtoisi mennä siihen tai siihen kylään, joka on niin ja niin rikas; ja neitonen vastaa näihin rikkauden ylistyksiin anti-teeseilla. Vrt. niihin virolaisia säkeitä (*Hurt*, Vana kannel II n:ro 391):

Ligi linna te eläte,
Soola nälgå te surete,
Kala nälgå te kaote,
Levä nälgå te närvetäte.

Hääruno „kaitakengän kastumisesta“ on myös peräisin Virosta. Vrt. Vana kannel II n:ro 228 B (s. 123)

Ehk ma kastan kapukida
Hukkan uusi ummiskingi,
Ehk rikun siniribada?

Et ei riku riideida,
Et ei kasta kapukida,
Hukka uusi ummiskingi.

Ks. myös Vana kannel II n:ro 470 (s. 364) ja I n:ro 121 (s. 212).

Omintakeisesti kehkeytyneitä lisää tavataan kotiseudun ylistyksessä keski-Inkerin alueelle useitakin. Mutta ne ovat jokseenkin ahtaasti paikkakunnallisia eivätkä tavalisesti siirry runon edelleen kulkiessa etäisiin seurakuntiin. Mainittakoon niistä tärkeimpiä. Tyröstä saaduissa toisinoissa (t 9 ja 10) sanotaan kylän sijaitsevan

Joen jonkeron välis,	tai Meijän joen jonkeros,
Ojan potran polvekkees,	Oja väärä vääntymäs,
Joen väärän vääntymäs (t 9)	Joen potran polvekkees (t 10)

Kylän tuvista lauletaan toisinoissa t 9, 38 ja 49, että ne ovat

	tai
Kaikk' on uusii tuppii,	Kaikk' on uusia tupia,
Kaikk' on lautakattoloi (t 9, 49)	Rautakatto kartanoita (t 38).

Kun kylä on rakennettu päivännoussuun päin, niin on tästä kehkeytynyt toisinoissa t 7 ja 22 luonnollinen jatko, jossa kuvataan, kuinka silloin

Kun vaan päivä pilkahtaa,	Kuin päivän pilkahtaa,
Niin istumme ikkunoille (t 7)	Niin issooiin ikkunooi,
	Emmooiin oven etteen,
	Velloin seinän vieruveen (t 22).

Eräässä kylässä näkyä pelättävän varkaita ja venäläisiä maantienkulkijoita, koskapa lauletaan

Hyvä on meiällä elellä,
 Kaunis vartta kasvatella,
 Vain on vastus velloisista,
 Sotamiehistä sohina,
 Venakoista suuri herja.
 Ei oo tilaa tietä käyä,
 Vara ei vaatetta valaista,
 Varas viepi vaattehia (t 3).

Muutamassa Tyrön kylässä taas kehuu laulaja naisten käsi-työhommia:

Ko kerran kesä tulloo,
Lämmin päivä läikähtää,
Istumma ikkunan aloil,
Pistelemmä hihan perrii,
Ompelemma olkapäitä,
Rehennämmä rekkoloi,
Sukan varsia valamma,
Kinnasvarsii kirutamma (t 10).

Ja Liissilän Kuutorlassa esitetään aivan uudenaikaisesti, kuinka kylän naiset syksyllä miesväen metsätöissä ollessa kokoontuvat yhteisiin kahvikesteihin:

Ku antaa Jumala syksyn,
Männööt miehet metsätöille,
Nuo hakalit huattuloissa,
Nuo ku laittavat luapoffii,
Nappajavat nahkapaulat.
Sit jeävät akat kotihin,
Sannoot toinen toiselleese,
Kylän naiset noapurille:
„Pannaas myö pannut tulelle,
Keitämme kopiat kohvit.
Vonkuvat meil vokkiset,
Pellavata keträjessä“ (t 15).

Huomautettakoon myös siitä, että eräässä Slavankasta saadussa toisinnossa (t 40) liittyy tunnettu sananlasku sopivasti kotiseudun ylistykseen:

Muille kiitän muihen maita,
Itselleni omia maita.
Muihen maat on mustikat,
Meidän maat on mansikat.

Yleensä on kotiseuturunno keski-Inkerissä saavuttanut suurimman laajuutensa ja täyteläisyytensä. Siinä on edustettuna jokseenkin kaikki virolaisperäiset piirteet, jopa semmoisetkin, joita ei läntisimmässä Inkerissä tavattu, ja niiden lisäksi on tullut koko joukko toisista runoista tarttuneita sekaantumia sekä omintakeisesti kehittyneitä uusia säkeitä. Mutta heti kun siirrytään Karjalan kannakselle, alkaa runossa näkyä selvät hajaantumisen ja rappeutumisen merkit. Säkeet, jotka eivät ennestäänkään olleet kovin lujasti kiinni toisissaan, ovat kokonaan irtaantuneet liitoksistaan ja siroittuneet uusiin yhteyksiin. Runo esiintyy enään vain aniharvoin itsenäisenä. Osa sen ainek-
sista on kadonnut, osa liittynyt muihin runoihin. Ne virolaisperäiset piirteet, jotka muodostivat sen varsinaisen rungon, ovat täällä kutistuneet vain pariin kolmeen toisintoon ja uudet meri- tai saaristoaiheet ovat vallanneet niiden sijan kotiseudun laulussa. Kylän hyvähajuisuudesta ei ole enään merkkiäkään eikä edes vilkkaasta laivaliikkeestä. Ainoat suoranaiset liittymäkohdat kotikylän virolaiseen karakteristiiikkaan koskevat sen hyvää asemaa ja kaupunginläheisyyttä ja esiintyvät seuraavissa 7 toisinnossa (s 3, 4, 10, 11, 20, 25, 28):

1. Tuo on pantu paikoillese s 4
T. o. p. paikan päälle s 28
2. Pantu paikalle hyvälle s 28
P. paikoille hyvälle s 4
3. Asetettu ankaralle s 28
A. ankaroille s 4
4. Niityt alla, pellot päällä s 4
Nurmet a. p. p. s 25
5. Kylä keskellä soria s 4
Keskell' on kylä väliä s 25
K. k. vallii s 10

- 6—8. Kylä meiän linnan väärti,
Koti konnun korollinen,
Maja muihen maihen väärti s 3
9. Liput linnahan näkyvi s 3
L. linnahan näkyyt s 20
L. linnast näkkyyt s 11
10. Katot paistaa kaupunkihin s 3
K. paistat kaupunnist s 11
Lautakatto kaupunkiin s 20

Lisäksi tavataan runon alkusäkeissä samat vaihtelumuodot kuin länsi-inkeriläisissä toisoinnoissa. Ilomäki- (toisoinnoissa s 18, 19) ja ihmemaa-aihe (toisoinnoissa s 15, 16, 26) on niinkään sekaantuneena täälläkin kotiseuturunoon, samaten kuin virolaisperäinen säepari

Kylän alta kylmä juoksi,
Maan alta vesi makia,

jonka vastineita esiintyy toisoinnoissa s 4, 10, 24 ja 25.

Mutta se aihe, jonka ympärille runon laulama ylistys nyt Karjalan kannaksella varmimmin keskittyy, on merenranta-laisten onnellinen ja kevyt elämä. Se alkaa jollakia semmoisella tyypillisellä huudahduksella kuin „Voi meiän hyviä maita“ (6 krt.) tai „Hyvä on meillä elellä“ (2 krt.) ja jatkuu sitten

1. Meri meiälle näkyvi s 1
M. mejälle näkkyypi s 5
M. on meiälle näky s 15
Mer' on meitille n. s 17
Meri m. n. s 18
2. Meri meiän ikkunoille s 1
M. mejän ikkunalle s 5, 18
Mer' on meiän ikkunaan s 17
Näky mastit meiän maille s 15

- 3 - 5. Näkkyt mastit meiän maille, s 17
 Laivan rainat rappusille, s 17, 15
 Karahvanat kartanolle s 17
- 6—12. Meri syötti, meri saattoi,
 Meri mieheksi elätti,
 Meri saattoi saappahasen,
 Meri verkahan vetävi,
 Siat silkissä pitävi,
 Pani neiot pasmakkeihin,
 Lipokkahan lilukkaiset s 1

Niinkuin näkyy, esiintyy tässä suoranaisia vastineita (säkeet 6—7) harjumaalaiselle merimiehen laululle (vrt. s. 60). Tähän merenrannan ylistykseen liittyvät täällä nuo keski-Inkerissä tavalliset säeparit, joissa kotikylää kiitettiin siitä, ettei

„(meiän pellot) kasva kastikaista (vrt. s 6, 8, 9, 13, 29)
 ei nosta nokinenäistä,“ (vrt. s 21),

vaan että ne

„apilasta aina tuovat, (vrt. s 6, 8 9, 13, 21, 29)
 tenkaheinän tempasoot“ (vrt. s 6, 8, 13, 21, 29),

että siellä

„ei kastu kaita kenkä, (vrt. s 8, 21, 29)
 ei purska punainen sukka,“ (vrt. s 21, 29)

ja että

„siellä ei sänki säärtä pistä (vrt. s 14, 30)
 sirppi ei sormia sipaise“ (vrt. s 12, 14, 20).

Viimemainittu säepari on tavallisesti liittynyt Keltun pitäjän ylistykseen, joka on tavallaan erityinen, paikallistunut muoto kotiseuturunosta niillä seuduin. Sitä tavataan toisoinnoissa s 7, 12, 14, 23, ja 30 ja se alkaa säkeillä

1. Kepy't on Keltussa ellää s 7
 K. o. Keltossa eleä s 12
 K. o. K. ellää s 23
 Kevyt o. K. eleä s 30

2. Kepy't syyä Keltun leipä s 7
 K. s. keltaleipä s 12
 K. s. Kelton leipä s 14
 K. s. K. leipää s 23
 Kevyt s. K. l. s 30

3. Kesäll' ei kekkoo tehä s 7
 K. e. keppoo t. s 14
 K. e. kekko tehä s 23
 K. e. kekoa t. s 30

4. Talvell' ei tapeta rihtä s 7, 14, 23, 30

5. Puia rihtä puhtehella s 7
 P. ei r. p. s 23, 30
 Roavars ei vaivaele s 14

6. Leipä linnasta tulloo s 14
 Paksuin leivin paistetahan s 12

7. Särvin kaikki kaupungista s 14
 Hoikin pitkin leikatahan s 12

Kuten viimeiset säkeet osoittavat, on runo paikallistunut Kelttuun aikana, jolloin tämä pitäjä jo eli kokonaan lähellä olevan Pietarin kaupungin tuotteilla. Kolmessa toisinnossa (s 10, 19 ja 24) on muisto siitä, että kylän jauhovarat ovat peräisin mereltä:

Meill' on myllyt myyrin päällä,
 Sesterit meren selällä (s 19),

Ves' moillä velnät jauho,
 Kosk' on kuohutti rukkiit,

Alto astiat pessöö,
Meren voaht' valkasoo (s 10).

Vesi meille vehnät jauho,
Koski otrat kuohutteli,
Mylly mylläis rykkeet (s 23).

Kun seuraamme kotiseuturunon kulkua sitten Suomen puolelle, niin huomaamme, että siitä ovat karisseet pois viimeisetkin sen virolaisista päätunnusmerkeistä A:sta E:hen. Joko ilomäen (toisainnoissa h 7, 20, 23, 37, 42) tai ihmemaan (toisainnoissa h 6, 10) kuvaukset tai myöhemmin syntyneet tilapäiset lisät ovat peittäneet ne varjoonsa. Runo ei kasva enään varsinaisesta paikkakunnallisesta todellisuudesta. Se tuskin sanallakaan kuvaa itse kylää, vaan tyytyy ylimalkaisemmin ylistämään elämän huolettomuutta tai luonnon kukkeaa kultaisuutta. Ainoastaan alkusäkeissä („Voi meiän hyviä maita“, „Muille kiitän muita maita, itselle omia maita“, „Mikä meitillä elläissä“, „Meiän maita mairehia, maita mairuteltavia“ j. n. e.) tuntuu selvää kaikkua runon alkumuodoista, samaten kuin joissakin yksityistyisissä säkeissä, joilla kuvaillaan merenrannikon oloja ja näkyjä. Runo on näet sisämaankin pitäjissä uskollisimmin säilyttänyt perinnäisiä rannikkolaiskuvauksen aineksia. Mitään varsinaisesti uutta se ei ole tälläkään alalla enään jaksanut synnyttää. Voimme sen vuoksi koota eteläkarjalaisen merenrantakuvausten karakteristisimmat tunto-merkit seuraaviin jo lännempää tunnettuihin säeryhmiin:

1. Meri meiälle näkyvi.

Meri meiän ikkunoihin (edustettuina toisainnoissa h 3, 9, 12,
22, 35, 37, 39, 40, 45)

2. Meri syötti, meri saattoi,

Meri mieheksi elätti,

Meri saattoi saappahasen.

Meri verkahan vetäsi (ed. toisainnoissa h 3, 9, 14, 22, 28,
29, 33, 39, 45)

3. Ei ne kasva kastikkaista,
Ei nosta nokinonä,
Apilasta aina tuovat,
Tenkaheinän tempasoot (ed. toisainnoissa h 10, 16 24, 31)
4. Ei meillä kastu kaita kenkä,
Ei purska punainen sukka (ed. toisainnoissa h 1, 6)
5. Siell' ei sänki säärtä lyötä,
Sirppi ei sormia sipaise (ed. tois. h 16, 26)
6. Meill' on myllyt myyrin päällä,
Mellitsat meren selällä (ed. tois. h 25, 34, 36, 37, 40, 41)
7. Emme maata malttanehet
Meren tetrien menolta,
Kajavien kaljanalta (ed. tois. h 5, 13, 35. 40)
8. Meri on niellyt monta miestä,
Monta lasta lainaellut (ed. tois. h 12, 14)

Luonnollisesti on näihin säkeisiin saattanut liittyä yhdellä seudulla yksi, toisella toinen satunnainen toisintösäe. Mutta kuten sanottu, varsinaisesti uuttaluopaa voimaa puuttuu eteläkarjalaiselta runolta merenihmeiden ja kalastuksenkin kuvauksessa. Mainittakoon tärkeimpiä liitännäissäkehistöjä, jotka antavat eteläkarjalaiselle rannikkorunolle inkeriläisistä muodoista sentään jossakin määrin poikkeavan sävyn. Kalansiivoamiskiireitä kuvataan toisainnoissa h 4, 7, 11 ja 39 seuraavanlaisilla säkeillä:

Se on kiirettä kesällä,
Lohen päihen lohkominen,
Hauin päihen halkominen,
Sären päihen särkeminen,
Siian päihen silpominen.

Vastakohdaksi rannan huolettomalle elämälle esitetään parissa toisinnossa kuva maansydamen hankalista oloista, jolla on jo keski-Inkerissä vastineita (vrt. t 9)

Katso maasyämme miestä,
Paarmat syövät paian päältä,
Itikat heposen eestä,
Sänget säärykset jalasta,
Käet käärmeheet repivät (h 16, 26)

Muuten näyttävät eteläkarjalaiset kunnostautuneen kenties parhaiten ivallisia puolia esittäessään. Heidän pilkkarunonsa naapurikylän väestä ovat välistä (h 2, 8, 27, 44) sangen omintakeisia, ainakin omintakeisempia kuin oman kylän ylistysrunot. Ne ovat ilmeisesti hyvin uudenaikaisia ja ahtaasti paikkakunnallisia mielenpurkauksia, jotka eivät näytä levinneen juuri syntymäkyläänsä ulommaksi. Näytteeksi niiden karakteristisimmista kohdista otettakoon muutamia säkehistöjä. Pyhäjärven paikkakuntien sekavanlainen ylistysruno h 2 alkaa näin:

Riiskan rikkatukkoloita,
Vernitsan venakkoloita,
Yläjärven yönnylöitä,
Rannan raippakinttuloita.
Halla on pannut Hannolaiset,
Marin pani Matiskalasta.
Halla Hannon Heikkiläiset,
Kaikki on Rantaiset ravannut.
Sellaiset on Sepänkyläiset,
Sepän Liippo on serpahuuli,
Markon Maikki laivanmasti,
Laiskat on Lahnan valkimoiset,
Nostavat kokalla vettä,
Nuoran kanssa nuhjuttavat j. n. e.

Raudun kyliä ja kylien asukkaita haukutaan seuraavin sanoin:

Jo on Huuskola hukassa,
 Piesola peräti mennyt,
 Rau'un puoli raakkahunut,
 Kun nuo miehet miettisivät,
 Ei ois väärti verassa käyä,
 Käyä kääntökauluksessa,
 Käyä kääntöhihoissa,
 Aina asuvat amparissa,
 Aina amparin ovella.
 Puistavat ruista pussihinsa,
 Saavat ruista salkkahunsa (h 8)

tai

Voi raukat Rautulaiset,
 Aina ovat rahin vieossa,
 Eikä ole heinii hevolla

— — — — —
 Rautulainen raksuttaa
 Kaiken kesän ketkuttaa,
 Pitkin tietä Pietarissa,
 Heää sitt heittää henkiääse
 Vallan vasikkoin sissään (h 27).

Villakalassa taas moititaan „ylipuolaisia“ puuttomuudesta
 ja puun varkaudesta:

Ylipuolaiset poloiset
 Ostavat puita puntarilla
 Sekä hiiliä hinnan eestä,
 Eivät saa salosta puita,
 Ennenkuin tulee järvi jäähän,
 Hyytyy hyvä suvanto,
 Siitt käyvät kärppimässä,
 Saahaksensa salosta puita,
 Kolhattavat meiltä koivut,
 Petäjät peräti vievät (h 44).

Selvää on, ettei tällaisilla runoilla enään ole mitään sanalista sisällyksen yhteyttä virolaisten (D) eikä edes inkeriläisten naapurikylää koskevien pilkkarunojen kanssa. Eikä yhteys ole sanottavasti suurempi ylistysrunojenkaan välillä. Tyypillinen eteläkarjalainen muoto siitä on esim. h 40:

Voi meitä meren kanoja,
 Hyvän järven hylkehiä,
 Kuin emmä maata malttaneet
 Meren totrien melulta,
 Kajavijen kaljanelta.
 Kaik nyt vaakuit varikset
 Sekä kaljuut kajavat:
 Mäne merelle melko poika,
 Laato poika Laatokalle.
 Siell' on muutkin mustat linnut,
 Siell' on valkoiset varikset,
 Harmajat harakat.
 Kajavat kaikenlaiset.
 Meri meitille näkyvi.
 Meri meidän ikkunahan.
 Mikä meitillä eläissä.
 Vesi meille vehnät tuopi,
 Koski kuohuvi rukihita,
 Meillä myllyt myyrin päällä,
 Meillä mellitsat kotona.

Jos vertaamme tätä runoa sivuilla 41—42 siteerattuun virolaiseen runoon, niin emme ilman välimuotoja tunnisi niitä lainkaan yhteenkuuluviksi, niin suuresti sen luonne ja sävy on matkalla muuttunut. Alkumuotoihin katsoen se on etelä-Karjalassa jo täydessä hajaantumistilassa, ilman varsinaista keskipistettä. Matkan varrella, varsinkin Inkerissä, siihen sekaantuneet vieraat runoainekset ovat vallanneet sen kokonaan. Kotiseudun ylistyssemmoisenaan — mikäli se koski oman kotikylän taloja, niittyjä ja peltoja, hyvää asemaa ja mehevää hajua, vil-

kasta laivaliikettä tai kelpo asukkaita — on lakannut, kuljettuansa Viroota Inkerin halki Laatokan ja Vuoksen rantamille.

Edellä olevasta selonteosta huomataan lyyrillisen kotiseuturunon vaihtelevan sangen suuresti eri paikkakunnilla. Tämä onkin luonnollista. Kaikkialla eivät edut ole samat, vaan kukin kylä, kukin seutu on tahtonut ylistää omia ansioitansa. Ja näin on runo matkansa varrella muunnellut tuntuvasti, säilyttäen kuitenkin sen alkupäässä runsaasti samojakin piirteitä, joista sen kulkusuunnan saattaa helposti arvata. Viron länsiosista tulevat piirteet ovat kuin nuolenkärjet osoittamassa itää kohti. Mutta ne kulkevat hajanaisina, rinnakkaisina ryhminä, jaksamatta sulaa kiinteäksi kokonaisuudeksi.

Jos tarkastetaan tämän runon alkuperäisiä muotoja, niin huomataan, minkälaisille ominaisuuksille laulajakansa on kotiseudun-ihailussaan antanut suurimman arvon. Ne ovat kaikki oikeita maalaisominaisuuksia, eivätkä viljellyn hengen synnyttämiä romanttisia kuvitelmia. Mutta ne eivät ole suinkaan yksinomaisesti käytännöllisiä, vaan osaksi myös eettillisiä, jopa esteettisiäkin. Kylän ulkonainen muhkeus ja talojen kausnäkyväisyys ovat usein ylpeilemisen aiheena. Samoin kerskataan asukkaiden ulkonaisella mahtavuudella: miehet ovat kuin herroja, naiset kuin herrojen emäntiä ja he kulkevat komeissa pukimissa. Virolaiset ylistävät myös kyläläistensä hyvää luonteenlaatua: lapset ovat laatuksia, tyttäret totisia. Ja ihmeellistä kyllä, on semmoinenkin ominaisuus kuin omien tiettoitten haju huomattu ylistystä ansaitsevaksi Suomenlahden eteläpuolella (Pietarin pohjoispuolella sitä ei tavata). Luultavasti on laulaja, liikkuessaan omien kotoisten alojensa ulkopuolella, tuntenut vieraan kylän hajun oudoksi ja innostunut sen vastakohtaksi kehuaan liioitellen oman seutunsa hajua, vaikk'eivät ne vertaukset, joita hän keksii, kaupunkilaisen mielestä aina olisikaan kovin miellyttäviä (rikki, kananmuna j. n. e.). Hyvää kauneudenaistia todis-

taa se, hajun kanssa tavallisesti yhdessä esiintyvä piirre, että „iloinen kylä“ on rakennettu päivänpaisteiselle rinteelle, usein joen tai järven kaltaalle, kaikesta päättäen siis terveellisimmälle ja kauneimmalle paikalle, minkä Suomenlahden eteläpuoliset maisemat saattavat asuttavaksi tarjota. Näiden ominaisuuksien rinnalla pannaan kyllä painoa kylän käytännöllisillekin eduille. Lounaisvirolaisessa runossa on vilkas laivaliike ja kauppayhteys suuren maailman kanssa erityisen mahtailun aiheena. Viron sisämaan runossa taas ovat kylän viljelysalat sopivasti järjestetyt: niityt ovat alla, s. o. alemmilla, kosteammilla paikoilla, pellot päällä, s. o. niiden yläpuolella, ja asumukset siinä keskivaiheilla. Puhutaanpa tässä runossa vielä erikoisesti pellonkyntämisestä ja heinäniittämisestä. Mutta kun tullaan Inkerin puolelle, niin nämä ympäröivästä todellisuudesta saadut piirteet alkavat aste asteelta hävitä ja valta-ainekseksi päästä mielikuvituksen luomat liioittelut ihmemaasta, ilomäestä j. n. e. Ainoastaan tuo rannikkolaisten runo, jonka ainekset periytyvät Viron pohjoisseuduilta, on säilyttänyt jonkunlaisen todellisuusleiman aina Karjalan kannakselle saakka. Maanviljelys- ja heinätyöt näyttävät huolettomista karjalaisistamme liian raskailta, He tyytyvät mieluummin kalastamaan tai kuljettamaan rahtikuormia Pietariin ja ansaitsemaan sillä keinolla leipänsä ja pukineensakin. Semmoinen elintapa on helppoa („ei sänki säärtä hierrä, sirppi ei sormea sivalla“) ja kelttulainen laulahtaakin: „Kevyt on syyä Keltun leipä“. Tosin ei hänen kevytmielinen elintapansa säily naapurien ivalta, yhtä vähän kuin muiden kylien ja seutujen vakavampi aherrus. Se suorasukainen maalaissatiiri, millä jo Virossa vitsottiin naapurikylän tyhmiä asukkaita, kehnoja rakennuksia ja outoa hajua, pilkahtelee näkyviin pitkin matkaa runon vaeltaessa ja luo usein räikeitä, jos hupaisiakin vastakohtia oman kylän kiitettäville ominaisuuksille.

Tämmöisena kiertää kotiseururuno Suomenlahden eteläistä rannikkoa ja itäistä pohjukkaa, kuvastaen eri paikkakuntien oloja. Että se on jokseenkin myöhäsyntyinen

tuote — arviolta aikaisintansa 1700-luvulta — sitä osoittaa ensinnäkin levenemisalueen suhteellinen pienenus ja toiseksi runossa kauttaaltaan esiintyvät uudenaikaiset nimitykset: kauppatavarain, ylellisyysesineiden j. n. e., joita tavataan jos sen syntymäsijoilla Virossa ja jotka näyttävät yhä uudenaikaistuvan, sikäli kuin tullaan idemmäksi. Tämä myöhäsyntyisyys selittää myös osaltaan sen hajanaisuutta ja muodon sekavuutta. Se on jo alkavan rappeutumiskauden tuote. Se ei muodosta kiinteätä mielikuva- ja säekokonaisuutta, joka pystyisi kulkemaan ehyenä, omavoimaisena aaltona lauluseutujen halki, vaan tapaa matkallansa lukemattoman paljouden vanhempia runoaaltoja, joihin se sekaantuu ja jotka murtavat sen moneksi pieneksi väreeksi. Nämä väreet sitten läikkyvät eri suunnille, lopulta tasoittuen ja kuollen siihen suureen runomereen, joka on aikoinaan aallehtinut Karjalan kannaksen yli pohjoiseen.

Vaikkeivät kotiseuturunot siis pystykään luomaan ehyttä yleisvaikutusta, sisältävät niiden yksityiset muunnokset erikseen otettuina monta kaunista ja virkeätä säkehistöä. Viikasta ja monikirjavaa on laivaliikkeen kuvaus pärnumaalaisessa runossa ja sen inkeriläisissä jatkajissa. Tehokkaan impressionistisesti on esitetty hylkeiden huutaminen, merilintujen kirkuminen ja yleensä meren riistarikkaus kalastajakylän runossa, samoin kuin kylän katonharjojen ja päätyriukujen kauasnäkyväisyys säkeissä „Riu'ut Riikaan näkyvät, harjariu'ut Hatsinaan“ j. n. e. Niissä ilmenee kansan lapsellinen mielikuvituksen iloittelu ja taipumus lioitteluun, joka on läpikäyvänä ominaisuutena suomalaisessa kansanrunoudessa. Kevyesti vaihtuvat mielikuvat ajavat toinen toistansa huolettomassa karkelossa, synnyttäen omituisen väririkkauttaan väreilevän, mutta kokonaisuudessaan epämääräisen vaikutuksen. Ehyemmin ja havainnollisemmin maalaavat Viron ja Inkerin runot sisämaalaisia maisemakuvia. Tuo päivänpaisteisella mäenrinteellä sijaitseva kylä, jossa on

„Niityt alla, pellot päällä,
Keskellä kylä komea“

ja toisinaan vielä „niityn alla armas järvi“ tai „joenpolvi jonkeroinen“, on tutunomainen jokaiselle suomalaiselle ja painuu mieleen havainnollisena, väkevästi tyyliteltynä näkynä. Sen kauneus tulee tajuttavaksi siinä lyyrillisessä häärunossa, minkä Lönnrot on sovittanut Kalevalaan (25: 375—382), ja siinä mukaelmassa, minkä Julius Krohn on sovittanut lastenlauluksi „Ohoh kullaista kotia“. Tämän rinnalle kohoavat runollisen kauneutensa puolesta ne länsi-inkeriläiset toisinnot (u 23, 24, 25), joissa kuvataan kylän viljavainioiden keväistä vihreyttä ja lintujen laulua metsissä:

„Kun mään uksesta ulos,
Sinchtii sininen taivas,
Viherjöittää viljapellot,
Käöt kukkuut kuusikoissa,
Linnut laulaat lehtoloissa,
Sisovat pajussa pannoot.“

Kumpi sukupuoli runoa alkuaan on laulanut ja missä tilaisuuksissa, sitä on vaikea sanoa. Sen sävy on siinä suhteessa epämääräinen, paitsi tuossa merimieslaulussa, joka Virossa alkaa sanoilla: „Minä mies merimiehen poika“ j. n. e. Mutta myöhemmin se, varsinkin Inkerissä, näyttää monasti sekaantuneen häärunoihin ja olevan naisten laulettavana. Kokonaisuudessaan, kaikkine muunnoksineen, se on kaunis todistus tietoiseksi kehittyneestä maahengestä ja kiintymyksestä omaan kotiseutuun, jota laulaja ei ole halukas vaihtamaan toisiin kyliin. Vaikka sen henki näin ollen on ahdas ja paikallinen, laajenee se eräissä ilmauksissaan, ainakin näennäisesti, sivistyksellistä isänmaantunnetta kohti. Muuan kuolemajärveläinen laulajanainen, nähtävästi Inkeristä Suomeen siirtynyt, asettaa h 15:ssä vastakkain „suruisen Suomenmaan“ ja „iloisen Inkeröisen“ ja eräs sakkulalainen laulaja taas puhkee semmoisiin ylistyksiin kuin

„Kiitä muill' muita maita,
Omia on itselleis,
Oma maa omenan kukka,

Maa vieras veri punanen

— — — — —
Soin Suomeni hyväksi,

Kantomaani kaunihiksi!" (h 38)

Tässä kajahtaa jo loppusäkeissä arveluttavan kirjallinen ajatus. Mutta huomattava onkin, että tämä toisinto on syntynyt Suomessa. Inkerin ja Viron kotiseuturunoissa ei ole vielä siihen verrattavia säkeitä.

Est A - 15255

1 0300 00843869 1

Ennemmin on ilmestynyt ja kirjakaupoista saatavissa:

Suomalaisen Kansanrunousseminaarin julkaisuja:

- I: 1. *Jaakko Suomalainen: Muutamia tuuttilauluja.*
2. *S. J. Pentti: Pakeneva.*
3. *O. J. Brummer: Koinsanat Länsi-Suomessa.*

Hinta: 1 mk. 75 penn.

- II: 1. *J. W. Juvelius: Karhun synty.*
2. *J. Lukkarinen: Inkeriläisten praasnikoista.*

Hinta: 1 mk. 50 penn.

Hinta 2 mk.